

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANA BİLİM DALI**

**AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİK SORUNU VE
KAYNAKLARI**

Kıvanç GÜNEY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2019

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANA BİLİM**

**AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİK SORUNU VE
KAYNAKLARI**

Kıvanç GÜNEY

**Danışman: Prof. Dr. Mehmet Fatih CİN
Jüri Üyesi: Doç. Dr. Melek AKDOĞAN GEDİK
Jüri Üyesi: Doç. Dr. Bilge KÖKSEL**

ADANA / 2019

ukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu alışma, jürimiz tarafından İktisat Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Mehmet Fatih CİN
(Danışman)

ye: Doç. Dr. Melek AKDOĞAN GEDİK

ye: Doç. Dr. Bilge KÖKSEL

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen ğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

... /... /2019

Prof. Dr. Serap ÇABUK

Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, izelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ETİK BEYANI

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
 - Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
 - Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
 - Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
 - Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,
- bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

27 / 02 / 2019

Kıvanç GÜNEY

ÖZET

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİK SORUNU VE KAYNAKLARI

Kıvanç GÜNEY

Yüksek Lisans Tezi, İktisat Ana Bilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Mehmet Fatih CİN

Şubat 2019, 112 sayfa

Günümüz küresel ekonomisinde genç işsizlik gerek gelişmiş gerekse gelişmekte olan tüm ülkelerin en önemli sorunu haline gelmiştir. Bu anlamda, işsizlik nasıl ki küresel bir sorun olarak görülüyorsa genç işsizlik de aynı doğrultuda hükümetlerin ortak bir sorunu olarak görülmektedir. İlk olarak 1980’lerde sanayileşmiş ülkeler için ciddi bir sorun olarak ortaya çıkan genç işsizliği 21.yüzyıl başında işgücü piyasalarında yaşanan kırılmalar ile tüm ülkelerin karşı karşıya geldiği ve çözümü en acil ekonomik ve sosyal bir sorun haline gelmiştir. Öyle ki dünya genelinde olduğu gibi, Avrupa Birliği ve Türkiye’de de genç işsizlik oranları, genel işsizlik oranının iki katı seviyesinde seyretmektedir. Makro ve mikro boyutta birçok faktör gençlerin işgücü piyasasında daha kırılgan olmalarına ve genç işsizlik oranlarının yüksek olmasına neden olmaktadır. Bu durum 15-24 yaş grubundaki bireylerin yaşadığı işsizlik sorununun çözümüne yönelik önlemler alınmasını gerektirmektedir. Genç işsizlik sorununu dikkate alan Avrupa’da, gençlerin istihdamının arttırılması ve işgücü piyasasına gençlerin aktif katılımının sağlanması politika hedeflerinin en üst sıralarında yer almaktadır. Diğer yanda, Avrupa Birliği ülkelerine kıyasla genç bir nüfusa sahip Türkiye ise dinamik bir ekonomi oluşturmak için daha avantajlı durumdadır. Dolayısıyla genç işsizlik sorununa yönelik olarak uygulanacak politikaların belirlenmesi hem Türkiye hem de Avrupa Birliği ülkeleri için önem arz etmektedir.

Bu çalışmada Avrupa Birliği ülkelerinden; Almanya, Avusturya, Birleşik Krallık, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İrlanda, İspanya, İsveç, İtalya, Kıbrıs, Malta, Polonya, Portekiz, Yunanistan ile Türkiye için 1991-2016 yıllarına ait Gayrisafi Yurtiçi Hasıla, Enflasyon, Yabancı Doğrudan Yatırım ve Finansal Kriz

verileri kullanılarak Avrupa Birliği ve Türkiye’de genç ve genel işsizliğin belirleyicileri panel veri analizi ile araştırılmıştır.

Çalışmanın sonucunda ekonomik büyüme, enflasyon ve yabancı doğrudan yatırımlar genç işsizlik ve genel işsizlik oranını negatif etkilerken, finansal krizler pozitif etkilemektedir. Ayrıca genç işsizlik, genel işsizliğe kıyasla makroekonomik faktörlerin etkilerine daha fazla duyarlıdır.

Anahtar kelimeler: İşsizlik, genç işsizlik, panel veri analizi, Avrupa Birliği, Türkiye

ABSTRACT**THE PROBLEM AND THE RESOURCES OF YOUTH UNEMPLOYMENT IN
EUROPEAN UNION AND TURKEY****Kıvanç GÜNEY****Master Thesis, Department of Economics****Supervisor: Prof. Dr. Mehmet Fatih CİN****February 2019, 112 pages**

In today's global economy, youth unemployment has become one of the most important problems of both developed and developing countries regardless of their economic structures. In this sense, not only unemployment is accepted as a global problem, but also youth unemployment is seen as a common problem of governments. Youth unemployment have emerged as a serious problem for industrialized countries in the 1980s, then, became the most urgent economic and social problem in labor markets in the early 21st century. In this respect, as it is in worldwide, the youth unemployment rate is two times higher than in the overall unemployment rate in European Union and in Turkey. Many macro- and microeconomic factors can cause high unemployment rates which make young population vulnerable in the labor market. This situation requires actions to solve the unemployment problem of individuals aged between 15-24. Increment in youth employment and ensuring the active participation of young population in the labor market is one of the top policy objectives in Europe. On the other hand, the fact which Turkey has a younger population than European Union countries, makes it advantageous to create a dynamic economy. Therefore, identifying the youth unemployment problem to implement the relevant policies is very important for both Turkey and the European Union countries.

In this study, determinants of youth and general unemployment are examined for European Union countries including Germany, Austria, United Kingdom, Denmark, Finland, France, the Netherlands, Ireland, Spain, Sweden, Italy, Cyprus, Malta, Poland, Portugal, Greece and Turkey with panel data analysis.

As a result of the study, the affect of economic growth, inflation and foreign direct investments on youth unemployment and general unemployment is negative,

while the affect of financial crisis is positive. Moreover, youth unemployment is more sensitive to the effects of macroeconomic factors than general unemployment.

Keywords: Unemployment, youth unemployment, panel data analysis, European Union, Turkey

ÖNSÖZ

İşsizlik olgusu en derin etkilerini öncelikli olarak iktisadi alanda göstermekte bunun yanında sosyal sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu çalışmanın temel amacı, günümüz küresel ekonomisinde hem iktisadi hem de sosyal maliyetleri açısından şiddetini giderek artıran işsizlik olgusunun genç bireyler üzerinde etkisinin Avrupa Birliği ve Türkiye için araştırılmasıdır.

Çalışmada, işgücü piyasasına girişlerde zorluklar ile karşı karşıya kalan ve işten çıkarmalarda öncelikli tercih sebebi olan gençlerin işsizliğinin nedenleri ve genç işsizlik sorununun kaynakları incelenmiştir. Küresel ölçekte genel işsizlik oranlarından daha yüksek seviyede seyreden genç işsizlik oranlarının makroekonomik belirleyicilerinin panel veri analizi ile araştırılması amaçlanmış, göreceli etkilerini belirlemek amacıyla genel işsizlik oranlarının panel veri analizi sonuçları ile değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Tez konusunun belirlenmesi aşamasında ve tez çalışması boyunca bilgi ve deneyimleriyle beni yönlendiren değerli danışman hocam Sayın Prof. Dr. Mehmet Fatih CİN'e teşekkürlerimi ve saygılarımı sunarım. Tez jürimde yer alan değerli hocalarım Sayın Doç. Dr. Melek AKDOĞAN GEDİK ve Sayın Doç. Dr. Bilge KÖKSEL'e tez çalışmasına olan katkıları ve önerileri için teşekkür ederim.

Bu tez, varlıkları ile her zaman yanımda hissettiğim babam Prof. Dr. Okan GÜNEY'e, annem Selma GÜNEY'e ve ağabeyim Dr. İnanç GÜNEY ile sevgili eşim Dr. Çiler SİGEZE GÜNEY'e armağanımdır.

Kıvanç GÜNEY
Adana, Şubat 2019

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ	viii
KISALTMALAR	xiii
TABLolar LİSTESİ	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Konusu	1
1.2. Çalışmanın Amacı	2
1.3. Çalışmanın Önemi	2
1.4. Çalışmanın Kapsamı ve Kısıtları	3
1.5. Çalışmanın Planı	4

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVEDE İŞSİZLİK, İŞGÜCÜ VE İSTİHDAM

2.1. İşsizlik	5
2.1.1. İşsizliğin Türleri	6
2.1.1.1. Açık İşsizlik	6
2.1.1.1.1. Yapısal İşsizlik	6
2.1.1.1.2. Teknolojik İşsizlik	7
2.1.1.1.3. Geçici (Friksiyonel) İşsizlik	8
2.1.1.1.4. Konjonktürel (Dönemsel) İşsizlik	8
2.1.1.1.5. Mevsimsel İşsizlik	9
2.1.1.1.6. Doğal İşsizlik	9
2.1.1.2. Gizli İşsizlik	10
2.1.2. Beveridge Eğrisi: Doğru İstihdam Politikası İçin İşsizlik Türlerinin Ayrımı ..	10
2.1.3. İşsizliğin Maliyeti	12

2.1.3.1. İşsizliğin İktisadi Maliyeti	12
2.1.3.2. İşsizliğin Sosyal Maliyeti.....	13
2.2. İstihdam	13
2.2.1. Tam İstihdam	14
2.2.2. Eksik İstihdam	15
2.3. İktisadi Teorilerin İşsizlik ve İstihdam Olgusuna Yaklaşımları	15
2.3.1. Merkantilist Görüş	15
2.3.2. Klasik Görüş	16
2.3.3. Neo Klasik Görüş.....	16
2.3.4. Keynesyen Görüş	17
2.3.5. Post Keynesyen Görüş	18
2.3.6. Monetarist Görüş	19
2.3.7. Yeni Klasik Görüş	19
2.3.8. Yeni Keynesyen Görüş	20

BÖLÜM III

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE’DE İŞSİZLİĞİN GELİŞİMİ, İSTİHDAM YAPISI VE POLİTİKALARI

3.1. Avrupa Birliği’nde İstihdamın Genel Görünümü.....	23
3.2. Avrupa Birliği’nde İşsizliğin Genel Görünümü	27
3.2.1. Cinsiyete Göre İşsizlik.....	29
3.2.2. Eğitim Düzeyine Göre İşsizlik.....	30
3.2.3. İşsiz Kalma Süresine Göre İşsizlik	32
3.3. Avrupa Birliği’nde İstihdam Politikaları	33
3.3.1. Avrupa İstihdam Stratejisi (AİS)	34
3.3.2. Avrupa 2020 Stratejisi	37
3.4. Türkiye’de İstihdamın Genel Görünümü.....	40
3.5. Türkiye’de İşsizliğin Genel Görünümü	42
3.5.1. Cinsiyete Göre İşsizlik.....	44
3.5.2. Eğitim Seviyesine Göre İşsizlik.....	45
3.5.3. İşsiz Kalma Süresine Göre İşsizlik	46
3.6. Türkiye’de Uygulanan İstihdam Politikaları	48
3.6.1. 1980 Yılı Öncesi Uygulanan İstihdam Politikaları.....	48

3.6.2. 1980 Yılı Sonrası Uygulanan İstihdam Politikaları	49
--	----

BÖLÜM IV

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİK SORUNU

4.1. Kavramsal Açıdan Gençlik ve Genç İşsizlik	53
4.2. Genç İşsizliğine Neden Olan Faktörler.....	54
4.3. Genç İşsizliğinin Açıklanmasına Yönelik Mark Casson Hipotezleri	57
4.3.1. Seçici İşten Çıkarma Hipotezi	57
4.3.2. Okuldan Ayrılanlar Hipotezi	58
4.3.3. İş Arama Hipotezi	58
4.3.4. Yapısal İşsizlik Hipotezi	59
4.3.5. Mevsimsel İşsizlik Hipotezi.....	59
4.3.6. Yaşam Döngüsü Hipotezi	59
4.3.7. Sıra İşsizlik Hipotezi.....	60
4.3.8. Eğilim Hipotezi.....	60
4.3.9. Fayda Kaynaklı İşsizlik Hipotezi.....	60
4.4. Genç İşsizliğinin Ortaya Çıkardığı Sonuçlar	61
4.5. Avrupa Birliği ve Türkiye’de Genç İşsizlik	62
4.5.1. Avrupa Birliği’nde Genç İşsizlik Sorunu	62
4.5.2. Türkiye’de Genç İşsizlik Sorunu	69

BÖLÜM V

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİĞİNİN BELİRLEYİCİLERİNİN PANEL VERİ ANALİZİ İLE İNCELENMESİ

5.1. Literatür Taraması.....	76
5.2. Çalışmada Kullanılan Yöntem.....	83
5.2.1. Panel Veri Analizi.....	83
5.2.1.1. Havuzlanmış Model.....	83
5.2.1.2. Sabit Etkiler ve Rassal Etkiler Modeli.....	84
5.2.2. Panel Veri Modellerinde Temel Varsayımların Testi.....	85
5.2.3. Panel Veri Modellerinde Dirençli Tahmin Ediciler.....	87
5.3. Çalışmada Kullanılan Veriler ve Özellikleri	88

5.4.Araştırma Bulguları	88
-------------------------------	----

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	96
KAYNAKÇA.....	99
ÖZGEÇMİŞ	112

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
AİS	: Avrupa İstihdam Stratejisi
ARDL	: Autoregressive Distributed Lag
BM	: Birleşmiş Milletler
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
EKK	: En Küçük Kareler Yöntemi (Least Square Method)
EUROSTAT	: Avrupa İstatistik Ofisi (European Statistical Office)
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü (International Labor Organization)
FDI	: Doğrudan Yabancı Yatırım (Foreign Direct Investment)
GMM	: Genelleştirilmiş Momentler Metodu (Generalized Method of Moments)
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
GSYH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
LİFO	: Last In, First Out
NEET	: Not In Education, Employment, or Training
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (Organization for Economic Cooperation and Development)
PCSE	: Panel Düzeltilmiş Standart Hatalar (Panel-Corrected Standard Error)
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa No:

Tablo 1.	AB Ülkelerinde 20-64 Yaş Arası İstihdam Oranları.....	25
Tablo 2.	Seçili AB Ülkelerinde İstihdamın Sektörlere Göre Dağılımı	26
Tablo 3.	AB Ülkelerinde Genel İşsizlik Oranları.....	28
Tablo 4.	AB Ülkelerinde Cinsiyete Göre İşsizlik Oranları	30
Tablo 5.	Seçili AB Ülkelerinde Eğitim Düzeyine Göre İşsizlik Oranları.....	31
Tablo 6.	Seçili AB Ülkelerinde Uzun Dönem İşsizlerin Oranı.....	32
Tablo 7.	Avrupa 2020 Hedeflerinin Durumu	39
Tablo 8.	Türkiye’de İstihdam Oranları ve İstihdamın Sektörel Dağılımı	41
Tablo 9.	Türkiye İşsizlik Oranları	43
Tablo 10.	Cinsiyete Göre İşsizlik ve İşgücüne Katılım Oranları	44
Tablo 11.	Eğitim Düzeyine Göre İşsizlik Oranları	46
Tablo 12.	İş Arama Sürelerine Göre İşsizler.....	47
Tablo 13.	Yüksek Genç İşsizliğinin İki Yönlü Nedenleri.....	55
Tablo 14.	Dünya Geneli Bölgelere Göre Genç İşsizlik Eğilimi.....	64
Tablo 15.	Dünya Geneli Genel İşsizlik ve Genç İşsizlik Rakamları.....	65
Tablo 16.	Avrupa Birliği Ülkeleri’nde Genç İşsizlik Oranları.....	66
Tablo 17.	AB Ülkelerinde Cinsiyete Göre Genç İşsizlik Oranları.....	67
Tablo 18.	AB Ülkelerinde 2017 yılı Eğitim Düzeyine Göre Genç İşsizlik Oranları	68
Tablo 19.	Türkiye’de Yıllar İtibariyle Genç İşsizlik Oranları	71
Tablo 20.	Türkiye’de Cinsiyete Göre Genç İşsizlik ve İşgücüne Katılım Oranları.....	73
Tablo 21.	Genç İşsizlik için Sabit Etkiler Modeli Tahmin Sonuçları	90
Tablo 22.	Genel İşsizlik için Sabit Etkiler Modeli Tahmin Sonuçları	91
Tablo 23.	Genç İşsizlik için Esnek Genelleştirilmiş EKK Yöntemi Tahmin Sonuçları	92
Tablo 24.	Genel İşsizlik için Esnek Genelleştirilmiş EKK Yöntemi Tahmin Sonuçları	94

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No:

Şekil 1. Beveridge Eğrisi	11
Şekil 2. Türkiye’de genel işsizlik ve genç işsizlik.....	70
Şekil 3. Türkiye ve AB-28 Düzeyinde NEET Oranı	72
Şekil 4. Türkiye’de Eğitim Düzeyine Göre Genç İşsizlik Trendi	74

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Çalışmanın Konusu

Ekonomik ve sosyal yaşam üzerinde derin etkiler bırakan işsizlik olgusu özellikle bazı dezavantajlı gruplar açısından daha büyük önem ve tehlike arz etmektedir. Bu dezavantajlı gruplar arasında yer alan 15-24 yaş grubundaki bireyler, pek çok özelliğinden dolayı işsizlik sorunundan daha fazla etkilenmekte ve bir ülkenin ekonomik kalkınmışlığını daha fazla etkilemektedir. Gerek gelişmekte olan ülkelerde gerekse gelişmiş ülkelerde olsun dünyadaki genel eğilim genç işsizlik oranlarının genel işsizlik oranlarının yaklaşık iki misli olduğudur. Bunun yanında, genç kesim düşük istihdam ve işgücüne katılma oranlarına da sahiptirler. Dolayısıyla genel olarak işsizlik olgusunda olduğu gibi genç işsizliğinin de küresel bir sorun olarak görülmesi ve genç işsizliğinin çözümüne yönelik önlemler alınması gerekmektedir (Murat, Şahin, 2011a).

Küresel krizin derinleştirdiği genç işsizliğine yönelik politika ve uygulamalar tüm dünyada uygulanmaktadır. Gençlerin istihdamını artırmak ve işgücü piyasasına gençlerin aktif katılımının sağlanması özellikle Avrupa’ da politika hedeflerinin en üst sıralarında yer almaya başlamıştır. İşgücü piyasasına ilk kez girecek olan gençlere yönelik uygulamaların artırılması ve işgücü piyasasının en hassas kesimlerinden birisi olarak nitelendirilen bu grubun ilerleyen dönemlerde karşılaşacağı olumsuz durumların engellenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla genç işsizliğine yönelik olarak uygulanacak politikaların odak gruplarının tespit edilmesi gerekmektedir.

Genç işsizliğinin oluşumuna neden olabilecek faktörler genel olarak makro ve mikro boyutta incelenmek üzere iki şekilde kategorize edilmekle birlikte en önemli nedeni kuşkusuz düşük makroekonomik performanstır. Ekonomik büyümenin olmaması, kriz dönemlerinde yaşanan toplam talepteki düşüş tüm bireyleri etkilemekle birlikte yüksek konjonktürel oynaklığa sahip olan genç bireyleri daha fazla etkilemektedir. İşletmelerin devamlılıklarını sürdürmeleri ve istihdam arz etmelerinin kar elde etmelerine bağlı olduğu düşünüldüğünde durgunluk ve kriz dönemlerinde işverenler yeni işçi almaktan kaçınacak ve işçi sayısının azaltılması gereken durumlarda ilk olarak gençleri işten çıkaracaklardır. Bunun nedeni, gençlerin daha az spesifik deneyim kazanmış olmaları, şirketlerin genç çalışanları için daha az eğitim yatırımı yapmaları, yetişkin bir işçiye göre daha az harcama yapmış olmaları ve gençlerin kıdem

tazminatının yetişkinlere kıyasla daha düşük olması ile şirketler için daha az maliyetli olmalarıdır. İşverenler organizasyonel yapıda genelde LİFO politikasını izleyebilmektedirler. Bu sebeple son hizmet süreleri göz önünde bulundurulduğunda ve kurum içi eğitim maliyetlerinin daha düşük olması kaynaklı işten çıkarmada gençler, işverenlerce tercih sebebi olmaktadır.

Bu açıklamalar doğrultusunda araştırmanın konusu, 1991-2016 döneminde Avrupa Birliği ve Türkiye’de ekonomik büyüme, enflasyon, yabancı doğrudan yatırım ve finansal kriz gibi makroekonomik faktörlerin genç işsizlik ve genel işsizlik üzerindeki etkisinin incelenmesi ve bu etkilerin genç ve genel işsizlik oranları üzerindeki sonuçlarını karşılaştırarak işsizlik sorununun çözümüne yönelik politika yapıcılara ışık tutacak bilgiler sunmaktır.

1.2. Çalışmanın Amacı

Çalışmada 16 Avrupa Birliği ülkesi ve Türkiye için 1991-2016 yıllarına ait GSYH, Enflasyon, Yabancı Doğrudan Yatırım (FDI) verileri ve ele alınan yıllarda ülkelerde ekonomik kriz olduysa 1, olmadıysa 0 değerini alan kriz değişkeni kullanılarak Türkiye’de genç ve genel işsizliğin belirleyicilerinin panel veri analizi ile araştırılması amaçlanmıştır.

Bunun yanında seçili ülke grubundaki genel işsizliğe göre işsizlik sorununun gençler üzerindeki etkisini belirlemek çalışmanın bir diğer amacıdır.

1.3. Çalışmanın Önemi

Son 20 yıllık süreçte dünya genelinde genç nüfus 139 milyon kişi artarken genç işgücü 35 milyon kişi daralmıştır. Gençlerin işgücüne katılım oranı yine son 20 yılda %55’den %45’e düşüş göstermiştir. Uluslararası Çalışma Örgütü 2018 yılı tahminlerine göre dünya genelinde işsizlik oranı %5.8 iken genç işsizlik oranı %13.1’dir. Dünya genelinde olduğu gibi Avrupa Birliği ve Türkiye’de de genç işsizlik oranları genel işsizlik oranlarının iki katı düzeyindedir. Özellikle yükselen ve gelişmekte olan ülkelerde her beş genç işçiden ikisinden fazlası ya işsizdir ya da çalıştığı halde yoksuldur ki bu durum tüm toplumları etkileyen çarpıcı bir gerçektir.

Avrupa ülkeleri arasında önemli farklılıklar olmasına rağmen işsizlik ve geçici istihdam problemi gençler arasında yüksek durumdadır. 2008 yılında başlayan küresel ekonomik krizin doğurduğu ekonomik durgunluğun sonuçları Avrupa Birliği ülkeleri

işgücü piyasalarında, nüfusun diğerkesimlerine kıyasla, yüksek işsizlik oranları ve uzun süreli işsizlik gençler üzerinde daha etkili olmuştur. Avrupa Birliğı'nde olduğı gibi, Türkiye'de de genç işsizlik oranları genel işsizlik oranlarından yüksek seviyede seyretmektedir. Türkiye'de genç işsizlik oranları özellikle kriz dönemlerinde ekonomide yaşanan kırılmalara karşı duyarlıdır. Türkiye'de genç işsizliğinin yetişkin işsizliğine oranı AB ortalamalarına yakındır, ancak burada Türkiye açısından değinilmesi gereken kritik husus, AB ülkelerinden farklı olarak Türkiye'de çalışma çağındaki nüfusun artış eğiliminde olmasıdır. Söz konusu durum ülke ekonomisinde gelecek için tehdit oluşturmaktadır. Dolayısıyla istihdam politikalarının gençlere yönelik oluşturulması, yakın gelecekte ekonomik ve sosyal tehlikeler ile karşı karşıya kalınmaması açısından oldukça önemli olmaktadır.

Sadece gelişmekte olan ülkelerin değil, gelişmiş Batı toplumlarının dahi en önemli sorunu haline gelen gençlerin işsizliğinin ekonomik anlamda üretim kaybı ve eksik istihdam oluşturmakta kamu maliyetlerinin artışına neden olarak ülke ekonomilerine büyük yük getirmektedir. Diğer yanda gençlerin istihdamı sosyal dengeler için oldukça önemli olup, pek çok ülke için önemli bir sosyo-ekonomik bir problem haline gelmiştir. Bu nedenle son yıllarda iktisatçılar genç işsizlik konusu üzerindeki çalışmalarını yoğunlaştırmışlardır.

Avrupa Birliğı ve Türkiye'de genç işsizlik sorununu ve kaynaklarını ele alan bu çalışmada hem teorik iktisat çalışmalarına hem de yapılan panel veri analizi ile uygulamalı iktisat literatürüne katkıda bulunulacağı düşünülmektedir.

1.4. Çalışmanın Kapsamı ve Kısıtları

Çalışmada Avrupa birliğı ülkelerinden; Almanya, Avusturya, Birleşik Krallık, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İrlanda, İspanya, İsveç, İtalya, Kıbrıs, Malta, Polonya, Portekiz, Yunanistan ve Türkiye ele alınmıştır. İlgili ülkelerin 1991-2016 yıllarına ait GSYH, Enflasyon, Yabancı Doğrudan Yatırım (FDI) verileri ve ele alınan yıllarda ülkelerde ekonomik kriz olduysa 1, olmadıysa 0 değerini alan kriz değişkeni kullanılmıştır. Bu veriler yardımı ile hem genç işsizliğin hem de genel işsizliğin makro ekonomik belirleyicileri araştırılmıştır.

Avrupa Birliğı, 28 ülkeden oluşmaktadır. Belirlenen 1991-2016 veri dönemi için çalışmada yer almayan Avrupa Birliğı ülkelerinde veri eksikliği bulunması nedeniyle 16

Avrupa Birliği ülkesi üzerinde inceleme yapılmıştır. Dolayısıyla bu çalışmanın kısıtı 28 AB ülkesi içerisinde 16 AB ülkesinin çalışmada yer almasıdır.

1.5. Çalışmanın Planı

Çalışmanın birinci bölümünde çalışmanın konusu, amacı, önemi ve kapsamına yer verilmiştir.

İkinci bölümünde işsizlik, işgücü ve istihdam kavramlarına değinilmiş, işsizliğin türleri ve maliyetlerinden bahsedilmiştir. Bunun yanında, iktisadi teorilerin işsizlik ve istihdam olgusuna yaklaşımları üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın üçüncü bölümünde Avrupa Birliği ve Türkiye’de işsizliğin gelişimi ve istihdamın yapısı EUROSTAT ve TÜİK’ten derlenen verilerle ele alınmıştır. Bunun yanında Avrupa Birliği ve Türkiye’de uygulanan istihdam politikaları hakkında bilgiler sunulmuştur.

Dördüncü bölümde, tezin temel konusu olan genç işsizlik kavramı, genç işsizliğine neden olan faktörler ve genç işsizliğinin açıklanmasına yönelik çeşitli hipotezler ve genç işsizliğinin ortaya çıkardığı sonuçlar üzerinde durulmuştur. Buna ek olarak, 16 Avrupa Birliği ülkesi ve Türkiye’de genç işsizlik sorununun gelişimi ve yapısı Dünya Bankası, ILO, EUROSTAT ve TÜİK’ten edinilen veriler ile detaylandırılmıştır.

Beşinci bölüm uygulama bölümü olup, öncelikle literatür taramasına yer verilmiştir. Çalışmada kullanılan veri seti ve yöntemin tanıtılmasının ardından 1991-2016 yılları için Avrupa Birliği ve Türkiye’de genç işsizlik sorununun belirleyicileri incelenmiştir. Genç işsizliğini etkileyen faktörlerin görelî etkilerini belirlemek amacıyla ilgili ülkelerdeki genel işsizlik sorununun belirleyicileri de çalışmada incelenerek genç işsizliğinin daha kırılğan olduğu gösterilmiştir. Çalışmada kullanılan model olarak Avrupa Birliği ülkeleri gibi özel bir ülke grubu ile ilgilenilmesi nedeniyle sabit etkiler panel veri modelinden yararlanılmıştır.

Son bölüm, sonuç bölümüdür. Bu bölümde araştırmadan elde edilen bulgulara dayalı edinilen sonuçlar tartışılmış ve politika önerilerinde bulunulmuştur.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVEDE İŞSİZLİK, İŞGÜCÜ VE İSTİHDAM

Günümüz küresel ekonomisinde işsizlik, ekonomik yapısı fark etmeksizin gelişmiş veya gelişmekte olan tüm ülkelerin en önemli sorunu haline gelmiştir. Ekonomik boyutunun yanı sıra sosyal boyutu da kronik hale gelen işsizlik, hükümetlerin aktif politikaları ile üzerinde durması gereken makroekonomik bir problemdir. İşsizliğin, işgücü seviyesi ile istihdam seviyesi arasındaki fark olduğu düşünüldüğünde, bu 3 kavramın ne denli iç içe olduğu açıkça görülebilmektedir. Bu doğrultuda, ikinci bölümde işsizlik, istihdam ve işgücü kavramlarına değinilecektir.

2.1. İşsizlik

İşsizlik kavramına değinmeden önce kimlerin ‘‘işsiz’’ tanımına dahil olduğunu belirtmek daha açıklayıcı olacaktır. Çalışma yaşındaki nüfus 15-64 yaşları arasında tanımlanmaktadır. Bu aralık aynı zamanda aktif nüfus olarak kabul edilmektedir. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) aktif nüfus dönemini baz alarak 3 husus altında tanımlama yapmıştır.

- İşsizler, referans döneminde bir işe sahip olmamakla birlikte ücretli olarak istihdam edilmeyen ve kimseye bağlı olmaksızın kendi şahsına çalışmayan kimselerdir.
- Kişi çalışmaya elverişli durumda olmalıdır. Bunun yanı sıra, gayri iradi (istem dışı) işsiz konumunda bulunmalıdır.
- Kişinin iş arıyor pozisyonunda ve bu doğrultuda iş arama faaliyetlerinde bulunuyor olmalıdır. (ILO, 1982) Kişinin işsiz sayılabilmesi için, son üç ay içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış olması gerekir (Korkmaz, Mahiroğulları, 2008, s. 23).

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ise referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan (kâr karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiç bir işte çalışmamış ve böyle bir iş ile bağlantısı da olmayan) kişilerden iş aramak için son üç ay içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve 15 gün içinde işbaşı yapabilecek durumda olan kurumsal olmayan çalışma çağındaki tüm kişilerin işsiz nüfusa dahil oldukları

tanımını yapmıştır. Tüm bu tanımların yanında işsizliğin ölçülmesi, ekonomistlerin en çok zorlandıkları konuların başında yer almaktadır. Ülkelerin resmi istatistik kurumlarının ve veri analiz sistemlerinin yetersizliği, kayıt dışı istihdam, eksik istihdam ve gizli işsizlik olguları bu verilerin güvenilirliklerini azaltmaktadır (Korkmaz, Mahiroğulları, 2008, s.24).

İşsizliğin genel olarak hesaplanması, standart olarak işsizlerin sayısının iş gücüne oranlanması ile sağlanmaktadır:

$$\text{İşsizlik Oranı} = (\text{Ekonomideki işsiz sayısı} / \text{İşgücü}) * 100$$

Bu hesaplamada, ekonomideki işsiz sayısı, toplam işgücünün istihdam edilen kişi sayısından çıkarılması ile bulunur. İşgücü ise istihdam edilenler ile işsizlerin oluşturduğu nüfusu kapsamaktadır.

2.1.1. İşsizliğin Türleri

İşsizlik sorunu, zamanı, etkisi, ortaya çıkış biçimi ve zararları açısından farklılık göstermektedir. Literatürde açık işsizlik ve gizli işsizlik olarak iki ana başlık altında incelenmektedir.

2.1.1.1. Açık İşsizlik

Açık işsizlik, çalışma gücünde ve arzusunda olduğu halde geçerli ücret düzeyinde iş arayıp, bulamayanların toplamı ve istatistiklere yansıyan rakamları ifade eder. Açık işsizlik kategorisinin altında yapısal, teknolojik, friksiyonel, konjonktürel, mevsimsel ve doğal işsizlik türleri yer almaktadır.

2.1.1.1.1. Yapısal İşsizlik

Açık işsizlik türlerinden biri olan yapısal işsizlik, ekonomideki kaygıların, işçilerin sahip olduğu beceriler ile işverenler tarafından ihtiyaç duyulan beceriler arasında bir uyumsuzluk oluşturduğu zaman ortaya çıkar. Diğer bir ifadeyle, işgücü talebindeki yapı değişikliğine işgücü arzının hemen uyum sağlayamamasından kaynaklanan bir dengesizliktir (Ceylan-Ataman, 2016, s.207). Yapısal işsizlikteki temel sorun beceri eksikliğidir. İşsiz kalan kesim, yararlı bir beşeri sermayeye sahip olmadığından hareket alanları oldukça kısıtlı hale gelir (Borjas, 2005, s.484). Örneğin bir emek piyasasındaki açıkta bulunan işler yüksek nitelik ve eğitim gerektiriyor ve

piyasadaki iş arayan kesim yetersiz eğitilmiş olup, kalifiye bireyler değil ise beceriler birbirleri ile uyuşmamakta ve işsizlik ortaya çıkmaktadır.

Emek arz ve talebinin bileşimindeki değişikliklerden kaynaklanan yapısal işsizlik bir anlamda “kare vida – yuvarlak delik” olgusudur. Mevcut işler için gerekli olan beceriler ile iş arayanların sahip oldukları beceriler arasındaki uyumsuzluktan kaynaklanmaktadır. Yapısal işsizliği oluşturan ikinci bir etmen ise iş bulma yerleri ile iş arayanlar arasındaki coğrafi uyumsuzluktur (McConnell vd, 2016, s.552). Coğrafi uyumsuzlukta ilk olarak bilgi akışı kusurludur, bu nedenle işçiler yüzlerce kilometre uzaklıkta açık işlerin bulunup bulunmadığının farkında olamayabilirler. İkincisi, taşınma maliyetleri, ev işlem maliyetleri dahil olmak üzere böyle bir hareketin doğrudan parasal maliyetleri yüksektir. Üçüncüsü ise, uzak mesafelere yerleşmenin psikolojik maliyetidir. Çünkü bireyler bu durumda arkadaşlarını, komşularını ve bu tür toplum desteklerini bırakmak zorunda kalırlar (Ehrenberg, Smith, 2016, s.510). Sonuç olarak, uzun dönemli bir işsizlik türü olan yapısal işsizlik aynı zamanda kişiler ve bu doğrultuda toplum üzerinde gerek ekonomik gerekse mental çöküntü yaşatmaktadır. Bunun yanında az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde daha yaygın olan yapısal işsizlik uzun dönemli olmakta ve bu nedenle ekonomiler üzerinde kronik etkiler bırakmaktadır.

2.1.1.1.2. Teknolojik İşsizlik

Teknolojik işsizlik, emek yoğun üretimden sermaye yoğun üretime geçilmesiyle emek talebindeki azalma nedeniyle ortaya çıkan, dolayısıyla bazı mesleklerin ortadan kalkmasıyla oluşan işsizliktir (Korkmaz, Mahiroğulları, 2008, s.46). Bu tanım, yapısal işsizliğin bir diğer şekli olarak da düşünülebilir. Nitekim yapısal işsizliğin özelliklerini taşıdığından literatürde bu başlık altında da incelenmektedir.

Teknolojik gelişme, aynı miktar mal ve hizmetin daha az faktör kullanımı ile üretilmesini mümkün kılmaktadır. Bu durumda eskisine nazaran daha az emek kullanılacağından, işsizlik sorunu ortaya çıkacaktır (Biçerli, 2016, s.451). Teknolojik işsizliğe örnek olarak, endüstrideki teknolojik gelişmeler gösterilebilir. Özellikle üretimde robotlaşmanın yaygın hale gelmesi, düşük vasıflı işçilerin işlerini kaybetmelerine neden olmaktadır. İşçiler, bu robotları nasıl yönetebileceklerini öğrenemedikleri takdirde işsiz kalmaktan kurtulamayacaklardır.

Teknolojik gelişmenin kısa dönemde meydana getirdiği işsizliği, uzun dönemde yeni iş sahaları oluşturması ile telafi edebileceği ise ekonomistler tarafından tartışılan bir konu olmuştur. Teknolojik gelişme ile uzun dönemde malların daha az kaynakla ve daha ucuza üretilmesi sağlandığında, maliyet düşüşünün fiyatlara yansımaları ile tüketicilerin reel gelirlerinin artacağı bir etki doğurabilecek, ekonomi genelinde mal ve hizmetlere talep artacak ve istihdam genişleyebilecektir (Biçerli, 2016, s.451).

2.1.1.1.3. Geçici (Friksiyonel) İşsizlik

Bir ekonomide emek arz ve talebi arasında genel bir denge olduğu zaman bile, çalışanların kısa süreli işyerleri arasında yer değiştirmesinden, emek mobilitesinden kaynaklanan işsizliğe friksiyonel işsizlik adı verilmektedir (Işığık, 2016, s.112). Friksiyonel işsizlik aynı zamanda, ilk defa iş arayanlar ile işçilerin kendi iradeleri doğrultusunda, daha iyi ücret ya da daha iyi çalışma koşulları elde etme amacına yönelik, belirli bir işten başka bir işe yerleşmeden istihdam edilene kadar geçen sürede işsiz kalmaları ile oluşan kısa dönemli bir işsizlik türüdür. Nitekim bireylerin spesifik kabiliyetleri, deneyimleri ve iş tercihlerine sahip olmaları nedeniyle işsiz bir kişi ile firma arasındaki doğru eşleşmenin bulunması zaman alabilmektedir (Acemoğlu vd. 2016, s.239). Aynı zamanda işgücü piyasasında organizasyon ve bilgi yetersizliği, işgücünün akışkanlık eksikliği gibi nedenlerden dolayı iş bulma süresi uzayabilmektedir (Ceylan-Ataman, 2016, s.206).

İş arayan işçi sayısı ile açıkta bulunan iş sayısı arasındaki bir dengesizlik gibi friksiyonel işsizliğin varlığı, ekonomide temel bir yapısal sorun olduğuna işaret etmemektedir. Bu nedenle de politikacılar tarafından ciddi bir alarm göstergesi olarak takip edilmemektedir (Borjas, 2005, s.483). Bunun yanında friksiyonel işsizliğin şirketlerin daha vasıflı işçi istihdam etmelerine olanak sağlaması gibi ekonomiye pozitif katkılarında söz edilebilmektedir. Bu bağlamda, friksiyonel işsizliğin iş arama sürecinin doğal bir parçası olarak kabul edilmesi ve sıfır olma ihtimalinin bulunmadığı gerçeği ile istihdam politikalarının belirlenmesi gerekmektedir.

2.1.1.1.4. Konjonktürel (Dönemsel) İşsizlik

Konjonktürel işsizlik iş döngüsündeki (business cycle) daralma aşamasında ortaya çıkmaktadır, diğer bir deyişle genelde ekonomik durgunluktan kaynaklanmaktadır. Ekonomik durgunluklarda; işgücü talep eğrisinin sola kaydığı

durumda yükselirken, ekonomik patlamalarda; emek talep eğrisi sağa kaydığında düşüş göstermektedir (Acemoğlu vd. 2016, s.244). Ekonomik durgunlukta talep yetersizliği işsizliğe neden olmakta, üretim ve yatırımların ve dolayısıyla istihdamın daralmasına yol açmaktadır (Lordoğlu, Özkaplan, 2007, s.383). Mal ve hizmete olan talebin düştüğü yerde işletmeler maliyetlerini düşürme adına işten çıkarma yoluna başvurumaktadırlar. İşten çıkarılanların da talebi düşüreceği göz önüne alındığında konjonktürel işsizliğin boyutları yapısal işsizlik kadar önemli olabilmektedir. Burada, konjonktürel işsizliğin uzun ya da kısa sürecek olması önem arz etmektedir.

Konjonktürel işsizliğe örnek olarak 2008 yılı finansal krizinde patlak veren konut krizlerinde, üreticilerin yeni ev inşa etmeyi bırakması ve ekonomik durgunluk döneminde yaklaşık 2 milyon inşaat işçisinin işsiz kalması gösterilebilir.

2.1.1.1.5. Mevsimsel İşsizlik

Adından da anlaşılacağı üzere mevsimsel işsizlik sezon içerisindeki düzenli değişikliklerden kaynaklanmaktadır. Mevsimsel işsizlik, dönemsel işsizliğe benzemektedir ancak mevsimlik işsizlikteki dalgalanmalar düzenli olarak öngörülebilmekte ve belirli bir süre boyunca daha sistematik bir düzen izleyebilmektedir (Mizuno vd. 2006). Turizm ve inşaat gibi bazı sektörlerde, üretim düzeyi ve buna bağlı olarak da işsizlik oranı mevsimsel olarak dalgalanmaktadır. Bu tip sektörlerde, üretimin mevsimsel olarak arttığı dönemlerde çalışan kişiler, izleyen dönemlerde işlerini kaybederler ve üretim düzeyi bir sonraki dönemde artana kadar işsiz kalabilmektedirler (Ünsal, 2009, s.93).

2.1.1.1.6. Doğal İşsizlik

Sağlıklı ekonomilerde bile her zaman belli bir düzeyde işsizlik olabilmektedir. Doğal işsizlik adı verilen bu durum aynı zamanda emek piyasasında denge koşulunun tam olarak sağlandığı durumda çalışma dışında kalan işgücü oranıdır. Bir diğer tanım olarak, bir ekonomideki geçici ve yapısal işsizler toplamının işgücü oranı doğal işsizlik oranını vermektedir. Enflasyonu hızlandırmayan işsizlik oranı olarak da nitelendirilmektedir (Ünsal, 2009, s.92).

Friedman 1968 yılındaki doğal işsizlik oranı tanımına, piyasa kusurları, arz ve talepteki rassal değişkenlik, iş boşluğu ve iş gücü arzı hakkında bilgi toplama maliyetleri ve hareket kabiliyeti maliyetleri gibi emek ve emtia piyasalarının reel

yapısal özelliklerini dahil etmiştir (Hall, 1979). Ayrıca Friedman, doğal işsizlik oranını, emek piyasasında emek arz ve talebine bağlı olarak ortaya çıkan bir denge olduğunu söylemektedir (Korkmaz, Mahiroğulları, 2008, s.41).

2.1.1.2. Gizli İşsizlik

Üretim teknolojisi sabit kalmak koşuluyla herhangi bir üretim aşamasında bulunan işgücünün bir bölümünün üretim dışına alınması durumunda üretim hacminde bir azalma olmuyorsa gizli işsizlikten söz edilebilir (Işığışok, 2017, s.116). Bu tanımdan hareketle, kişinin verimsiz çalışması sonucu üretime katkısı oldukça az bulunmaktadır veya hiç bulunmamaktadır.

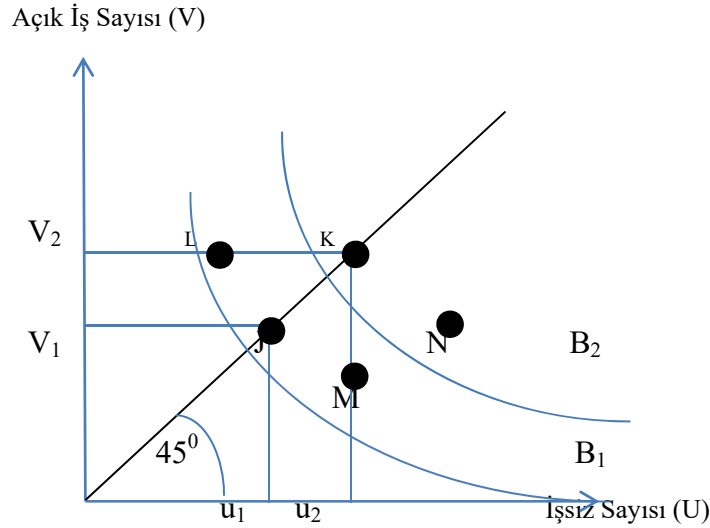
Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde daha yaygın olan gizli işsizlik ağırlıklı olarak tarım ve kamu sektöründe görülebilmektedir. Tarım sektöründe özellikle aile işletmelerinde, gelişen makineleşmeye rağmen bu iş için çalışan aile bireylerinin sayısının azalmaması, kamu tarafında ise sadece istihdam yaratmak amacı ile yapılan ihtiyaç dışı kadrolaşma gizli işsizliğe örnek gösterilebilir.

Bunun yanı sıra, “cesareti kırılmış” işçiler de gizli işsizler olmaktadır. Bu kişiler çalışmak isteyen ancak mevcuttaki açık işlerin sınırlı ve koşulların kendileri için faydasız olmaları sebebiyle iş aramaktan vazgeçmiş kimselerdir. Bireyler iş aramadıkları için hükümetlerin resmi istatistiklerinde işsiz olarak yer almamaktadırlar (Ehrenberg, Smith, 2016, s.221).

2.1.2. Beveridge Eğrisi: Doğru İstihdam Politikası İçin İşsizlik Türlerinin Ayrımı

İşsizlik ile mücadelede izlenecek istihdam politikalarının işsizlik türlerine göre farklılık gösterebileceği göz önüne alındığında, yaşanan işsizliğin hangi tür işsizlik olduğunun bilinmesi önemlidir. Örneğin işsizliğin yapısal özelliklere sahip olduğu bir durumda işsizlikle mücadelede toplam talebin arttırılması işsizliği azaltmamakla birlikte enflasyona da yol açacaktır (Biçerli, 2016, s.464).

1960’lı yıllar itibariyle toplam emek piyasası dinamikleri üzerine eğilen makro ekonomistler, ilgilerini Beveridge Eğrisi ve Phillips Eğrisi etrafında yoğunlaştırmıştır. Beveridge Eğrisi, işsizlik ile açık işler arasındaki ilişkiyi göstermektedir. Aynı zamanda işgücü piyasasının işleyişi ve işgücü piyasasını etkileyen şoklar hakkında önemli bilgiler içermektedir (Blanchard, 1989).

Şekil 1. Beveridge Eğrisi

Kaynak: Biçerli, 2016 s.464

Şekil 1’de Beveridge eğrisi gösterilmek üzere dikey ekseninde açık işler yatay ekseninde işsiz sayısı yer almaktadır. Beveridge eğrisi açık işlerin düzeyini veya açık iş oranını işsizlik düzeyine veya işsizlik oranına karşı çizmektedir. Böyle bir çizim ters ancak doğrusal olmayan bir ilişki ortaya çıkarır. Bu eğrinin biçimi, açık işler ne kadar çoğalırsa çoğalsın işsizliğin hiç bir zaman sıfıra düşmeyeceğini ve bunun tersinin de geçerli olduğunu gösterir (Elliott, 1997, s.508). İşgücünün büyümesi, eğriyi B₁’den B₂’ye kaydırırken, doğru üzerindeki J noktası tam istihdam durumundaki geçici veya yapısal işsizliği gösterir. Eğrinin sol üst bölgesi (L) ekonomideki genişleme dönemini, sağ alt bölgeleri (M-N) ise daralma dönemlerini göstermektedir (Biçerli, 2016, s.464-465).

Beveridge eğrisinin tam istihdamda olduğu J noktasından K noktasına dışa doğru kayması geçici veya yapısal işsizlikte artış olduğuna işaret etmektedir. Söz konusu işsizlik uzun süreli ve işsizlerle açık işlerin uymamasından kaynaklanıyorsa yapısal işsizlik mevcut olacaktır. Açık işlerin azaldığı ve işsiz sayısının artış gösterdiği J noktasından M noktasına doğru bir kayma ise ekonomik durgunluğa diğer bir deyişle dönemsel işsizliğin yaşandığına işaret etmektedir. (Biçerli, 2016, s.464-465).

Özetle, daha yüksek işsizlik, daha az açık işler ile ilişkilendirilmiş negatif bir ilişki söz konusu olmuştur. İş gücü piyasasının sıkılaştığı ve emek talebinin artış gösterdiği bir dönemde çalışmak isteyen çoğu birey istihdam yaratabilecek ve buna bağlı işsizlik oranı düşük kalacaktır. Buna karşılık, açık işlerin nispeten yüksek olduğu ve düşük işsizlik durumunda ise işverenler kalifiye eleman bulmakta zorlanacaklardır.

Zayıf bir iş gücü talebine sahip gevşek bir piyasada ise işverenlerin sayısı az olacağından açık iş sayısı düşük ve işsizlik oranı yüksek olacaktır (Bleakley, Fuhrer, 1997).

2.1.3. İşsizliğin Maliyeti

İşsizlik, gerek sosyal gerekse iktisadi maliyeti olan ve toplum üzerinde olumsuz etkiler bırakan bir olgudur. İşsizlik, çalışma isteğinde ve gücünde olan kişilere gelir kaybı yaşatırken, diğer taraftan da kişinin işe yaramayan birey olma psikolojisine girmesine neden olmakta ve toplumsal erozyona uğramalarına neden olmaktadır. 70’li yılların başında çoğu sanayileşmiş ülkedeki işsizlik oranlarının belirgin bir şekilde artması ile birlikte bu durumun birey, toplum ve hükümetler için yarattığı maliyetlere yönelik çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu açıdan işsizliğin hem iktisadi hem de sosyal maliyeti dikkate alınmaktadır.

2.1.3.1. İşsizliğin İktisadi Maliyeti

İktisadi maliyet ile ilgili olarak, işsizlik ile beraber daha az insanın üretimde çalışması sonucunda üretim kısılacak ve çıktı kaybı meydana gelecektir. Bununla birlikte, işsiz kesim vergi ödemeyi bırakabilecek ve bunun yerine işsizlik sigortası yardımları veya diğer hükümet ödemelerini alabilecektir. Bu doğrultuda, toplum, işsizliğin çıktı maliyetinin bir bölümünü taşımak durumunda kalacaktır (Abel vd, 2008, s.458).

İşsizliğin bahsettiğimiz çıktı maliyetinin, diğer bir deyişle üretim kaybının ne kadar olabileceğini ise Amerikalı iktisatçı Arthur Okun (1962) incelemiştir. Literatürde ‘‘Okun Yasası’’ olarak kabul edilen teze göre, işsizlik oranındaki her %1’lik artış ülkedeki GSMH oranında %2.5’lik aşağı yönlü revizeye neden olmaktadır. Örneğin bir ülkedeki tam istihdam çıktısını 10 milyar dolar olarak kabul ettiğimizde, Okun yasası bir yıl boyunca devam eden her %1’lik işsizlik artışında çıktıyı 250 milyar dolar azaltabileceğini göstermektedir.

İşsizliğin yüksek olduğu bölgede görece yoksulluk ve gelir eşitsizliğinin artması ile birlikte reel gelir ve harcamalarda bir düşüş görülmektedir. Bununla birlikte işsizliğin artması toplum üzerinde çeşitli maliyetlere de neden olmaktadır. Nitekim her ülkede süresi ve miktarı değişebilmekle birlikte hükümetlerin işsizlik yardımı uygulamaları doğrudan bir ek maliyeti temsil etmektedir. Ayrıca işsizlerin emek

piyasası ile yeniden bütünleşmelerini sağlayacak rehberlik politikalarını destekleme maliyetleri de söz konusu olabilmektedir. Bu harcamalar, hükümetlerin gider kayıpları olmakla birlikte, gelir kayıpları da mevcuttur. Birey işini kaybettiğinde yaşam standardı ve satın alma gücü düşeceğinden daha az harcama yapacak ve hükümete dolaylı vergilerde daha az katkıda bulunacaktır (Gerard vd, 2012).

2.1.3.2. İşsizliğin Sosyal Maliyeti

İşsizliğin bir diğer önemli maliyeti işsizlerin ve ailelerinin karşı karşıya kaldıkları kişisel ve psikolojik maliyettir. Bu maliyet, uzun süren işsizlik sıkıntısı çeken bireyler ve kronik işsizler açısından özellikle önemlidir. Çünkü istikrarlı şekilde çalışamayan birey iş becerisini ve kendine olan saygısını kaybetme ve stres ile baş etmek durumunda kalır (Abel vd, 2008, s.458). Bunun yanı sıra, yapılan araştırmalar işsizlikle boşanmalar, hırsızlık, alkol ve uyuşturucu kullanımı, intihar gibi sosyal rahatsızlıklar arasında pozitif bir korelasyon olduğunu göstermektedir. Mesleki becerileri aşınan kişilerin, uzun süre işsiz kaldıktan sonra tekrar eski beceri ve verimlilik düzeyini yakalayabilmeleri için bazen aylarca sürenin geçmesi gerekmektedir (Biçerli, 2016, s.429).

Sonuç olarak, ekonomik ve sosyal dengeli bir kalkınma için işgücünün, aktif olarak üretim sürecine katılması son derece önemlidir. Bu bağlamda işsizlik, üretimin temelini oluşturan ve toplumların en değerli kaynağı olan insan kaynağının kullanılamaması anlamına gelecektir. Toplumda işsiz bireylerin sayıca çoğalması, ulusal gelirin oluşumuna katkıda bulunamamalarına karşın ulusal gelirin dağılımında pay almaları sonucunu doğuracaktır. Bu durumda gelir dağılımının bozulması, toplumsal refah düzeyinin gerilemesi yanında kayıt dışı istihdamın da giderek artmasına yol açacaktır (İşığışok, 2017).

2.2. İstihdam

İstihdam kavramı, geniş anlamda üretim faktörlerinin üretim sürecinde kullanılmasını ifade eder. Dar anlamda ise emek faktörünün üretim sürecinde bir girdi olarak kullanılmasıdır. Buna ek olarak istihdam, belirli bir bedel (ücret, kar gibi) karşılığı olarak piyasa ile olan ilişkiyi tanımlamaktadır (Gündoğan vd. 2013, s.9).

Avrupa Birliği'ne istatistiki bilgiler sağlayan Eurostat'a (2017) göre istihdam, bir ekonomide üretken faaliyetlerde bulunanların sayısı olarak tanımlanmaktadır.

İstihdam kavramı, gerek ücret karşılığı çalışanları gerekse kendi hesabına çalışanları kapsamaktadır. Buna ek olarak, yarı zamanlı istihdam, kadın istihdamı, serbest meslek, çıraklık, evde çalışan ve ücretsiz istihdam (aile işçileri) gibi belirli istihdam kategorileri ölçülebilmektedir. Ayrıca, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nün ilkelerini takip eden İşgücü Anketi (LFS)'ne göre istihdam, referans döneminde ücret, kar ya da aile kazancı için haftada en az bir saat çalışan 15 yaş ve üzeri kişileri kapsamaktadır. Kişiler ücretli istihdam edilenler ve kendi hesabına çalışanlar olarak kategorize edilmiştir. Bu doğrultuda ILO tarafından işgücü, istihdamdaki kişilere ek olarak işsiz kişilerin toplamı olarak tanımlanmaktadır. Farklı bir tanım olarak TÜİK (2017), işbaşında olanlar ve işbaşında olmayanlar grubuna dahil olan kurumsal olmayan çalışma çağındaki nüfusu istihdam edilen nüfus olarak tanımlamıştır. İşbaşında olanlar ücretli, maaşlı, yevmiyeli, kendi hesabına, işveren ya da ücretsiz aile işçisi olarak referans dönemi içinde en az bir saat bir iktisadi faaliyette bulunan kişilerdir. İşbaşında olmayanlar ise işi ile bağlantısı devam ettiği halde, referans haftası içinde çeşitli nedenlerle işinin başında olmayan kendi hesabına veya işveren olarak çalışan ve istihdamda kabul edilen kişileri kapsamaktadır.

İstihdam konusundaki en önemli gösterge olarak değerlendirilebilecek istihdam oranı, mevcut emek kaynaklarının, diğer bir deyişle çalışabilecek insanların ne ölçüde kullanıldığının derecesi olarak tanımlanmaktadır. İstihdam oranı, istihdam edilenlerin çalışan yaş grubuna yani aktif nüfusa oranı olarak hesaplanmaktadır:

$$\text{İstihdam Oranı} = \text{İstihdam Edilenler} / \text{Aktif Nüfus} * 100$$

2.2.1. Tam İstihdam

Tam istihdam, “doldurulmamış boşlukların sayısının işsiz kişilerin sayısından belirgin bir şekilde düşük olmadığı iş ilişkisi” olarak tanımlanmaktadır, böylece herhangi bir zamanda işsizlik kişinin işini kaybedip başka bir iş bulma arasındaki olağan gecikmeden kaynaklanabilmektedir. Bununla birlikte tam istihdam, işsizliğin sıfır olduğu anlamına gelmemektedir; yani bir ülkede iş için uygun olan tüm bireylerin çalışma hayatlarının her gününde verimli bir şekilde istihdam edildikleri gibi bir durumu belirtmemektedir (Beveridge, 1945, s.18).

Tam istihdam denildiğinde, ekonomide belli bir oranda işsizlik vardır. Tam istihdamda ölçülen işsizlik doğal orandadır. Doğal işsizlik oranı ücret ve fiyat enflasyonunun istikrarlı ya da kabul edilebilir düzeylerde olduğu orandır. Tam istihdam,

toplam istihdamdaki artışların işsizlik oranında daha fazla azalmaya yol açmayacağı bir işsizlik düzeyi olarak da tanımlanabilmektedir (Ehrenberg, Smith, 2016, s.524).

2.2.2. Eksik İstihdam

Eksik istihdam, özellikle gelişmekte olan ülkelerde sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Tarımın ağırlıkta olduğu, ücretsiz aile işçilerinin yoğun olarak bulunduğu ve işsizlik sigortasının bulunmadığı ülkelerde, işgücünün gereği gibi değerlendirilememesinden kaynaklanan önemli bir sorundur (Gündoğan vd. 2013, s.10). Diğer bir ifadeyle eksik istihdam, emeğin üretken kapasitesinden çeşitli nedenler ile tam olarak yararlanılamamasıdır (Işığışık, 2017, s.39).

ILO'nun (2017) tanımlamasında ise eksik istihdam edilen nüfus, istihdam edilen nüfusun bir alt kategorisidir ve bu nüfusun mevcut istihdam durumu, arzu ettikleri alternatif bir istihdam durumu ile karşılaştırılarak tanımlanmaktadır. Basit bir ifadeyle, kişi, istekli ve uygun olduğu halde daha fazla çalışamıyorsa veya başka bir mesleğe geçtiğinde verimliliği yükseliyorsa eksik istihdam durumundan söz edilebilmektedir.

2.3. İktisadi Teorilerin İşsizlik ve İstihdam Olgusuna Yaklaşımları

İktisadi teorilerin işsizlik ve istihdam kavramlarına olan yaklaşımları farklılık gösterebilmektedir. İşsizliğin açıklanmasında piyasa kavramı, piyasalara müdahale ve piyasa dengesi merkezli olarak yapılan çözümlemeler iktisat okullarının sayısı kadar farklılık göstermektedir (Korkmaz, Mahiroğulları, 2008, s.26).

2.3.1. Merkantilist Görüş

Merkantilizm 16. Yüzyıldan 18. Yüzyıla kadar kullanılan ticaretin ekonomik sistemidir. Zenginleşmenin yolu olarak dış ticareti gören ve devletin gücü ile meşrulaştıran bir düşüncedir.

Bir ekonomi politikası olarak merkantilizm, sömürgecilikle gelen ticari kar ve zenginleşmenin devamı için gerekli olan koşulların sağlanması olarak özetlenebilir. Merkantilist politikalar daha fazla zenginleşme hedefi doğrultusunda üç temel tez üzerinden geliştirilmiştir. Bunlar; ulusun zenginliğinin ulaşılması zorunlu olan bir hedef olarak kabul edilmesi, sömürgecilik yarışında her ulusun zenginliğinin ancak diğerinin aleyhine mümkün olabileceği ve değerli madenlerin çokluğunun, zenginliğin tek kaynağı ve ölçüsü olarak kabul edilmesidir (Gençoğlu, 2013).

Merkantilistler arasında Petty(1663) işsizlik üzerine eğilim göstermiştir. Zenginliğin kaynağını üretimde gören Petty'nin görüşünde emek, istihdam ve işbölümü önemli yer tutmaktadır. Her emeğe sahip bireyin istihdam edilmiş olması ve verimli olması gerekliliğini dile getiren Petty, bir yanda toplumsal iş bölümünün önemine dikkat çekerken, diğer taraftan cezalara ilişkin yaklaşımı ile istihdama verdiği önem anlaşılmaktadır. Petty, suçluların hapisanelere konulmasının, potansiyel olarak çalıştırılabilecek bireylerin çalıştırılmaması anlamına geldiğini savunarak, kamu için en yararlı şeyin mümkün olduğu ölçüde istihdamı artırmak olduğunu belirtmektedir (Eren, 2011).

2.3.2. Klasik Görüş

Klasik iktisadi okul, 18.Yüzyılın sonlarına doğru Smith (1776)'in "Milletlerin Zenginliği" eseri ile ortaya çıkan, David Ricardo, John Stuart Mill ve Jean Baptiste Say'in çalışmaları ile olgunlaşan ve 1929 yılı ekonomik bunalımına kadar devam eden arz ağırlıklı bir ekoldür.

Klasik görüşe göre ekonomi tam istihdam şartları altında dengede varsayılmaktadır, diğer bir ifadeyle ekonomideki "görünmez el" fiyat istikrarını ve istihdamı sağlamaktadır. Devlet müdahalesi gibi herhangi bir dış müdahale olmaksızın denge kendiliğinden oluşmaktadır.

Klasik görüşün temel taşlarından birisi olarak kabul edilen Say Kanunu'na göre her arz kendi talebini yaratmaktadır. Bu yasa işsizliğin bulunmayacağı varsayımından hareket etmektedir. Nitekim, piyasadaki her malın satılacağı ve bu şekilde talep yetersizliğinden kaynaklı işsizlik oluşmayacağı savunulmaktadır. Klasik okula göre işsizlik sadece üretimdeki kısa dönemli dalgalanmalara bağlı olarak ortaya çıkabilecektir (Lordoğlu, Özkaplan, 2007, s.389). Bu doğrultuda ortaya çıkacak söz konusu işsizlik türü friksiyonel (geçici) işsizlik olarak kabul edilmekte ve bunun dışında oluşacak işsizlik bireyin kendi tasarrufu olan iradi işsizlik anlamına gelmektedir.

2.3.3. Neo Klasik Görüş

Neo klasik ekonomi arz ve talebi bireyin akılcılığına ve fayda veya kar maksimize etme kabiliyetine dayandıran bir ekonomi yaklaşımıdır. Neo klasik ekonomi, ekonominin çeşitli yönlerini incelemek için matematik denklemleri de kullanmaktadır.

Bu yaklaşım 19.Yüzyılda William Stanley Jevons, Carl Menger ve Leon Walras'ın çalışmalarına dayanılarak geliştirilmiş ve 20.Yüzyılın başında popüler olmuştur.

Neo klasik görüşe göre bireyler kişisel tercihlere sahiplerdir. Bu doğrultuda bireyler kişisel çıkarlarını en üst düzeye çıkarırlar ve bilgiye dayalı hareket ederler. Bunu yanı sıra, firmalar için de kar maksimizasyonu esastır. Burada, alıcılar bir mala olan alımlarını artırarak kazançlarını maksimize etmeye çalışırlar, ancak bu davranışları, ilave maldan elde ettikleri kazanç ile vazgeçmek zorunda oldukları dengelenene kadar devam eder. Bu şekilde faydayı; yani mal ve hizmet tüketimi ile ilgili memnuniyeti en üst düzeye çıkarırlar (Weintraub, 1993).

2.3.4. Keynesyen Görüş

1929 bunalımını açıklamakta yetersiz kalan Klasik İktisat Teorisi, iktisadi dalgalanmaların geçici bir olgu olduğu, ekonominin her zaman kendiliğinden tam istihdamda dengede olacağı, dolayısıyla devletin ekonomiye müdahale etmemesi gerektiği varsayımı üzerine kuruluydu. 1929 bunalımı sonrasında ise Keynesyen Makro İktisat ortaya çıkmıştır (Fisunoğlu, Bilge, 2009).

Keynes (1936), Genel Teori'de ulusal geliri ve istihdam miktarını belirleyen faktörleri keşfetmeye çalışmıştır. Oluşturduğu çerçevede, milli gelir istihdam hacmine bağlıdır. Ayrıca Keynes, teorisini geliştirirken, makroekonomik dengede işsizliğin gayri iradi olduğunu göstermeye çalışmıştır (Snowdon, Vane, 2005, s.58).

Keynes, Neo-Klasik teorinin tüm piyasaların eşanlı dengeye gelmesini sağlayan rekabetçi piyasa mekanizmasını eleştirerek, firmaların öngörülerinin önemli olduğuna dikkat çekmekte ve onların harcama tercihlerinin ekonomiyi yöneteceğini ifade etmektedir. Eğer girişimci iyimser ise yatırım yapacak ve istihdam seviyesi artacaktır. Ancak girişimci kötümser ise harcamalar düşük olacak ve ekonomik faaliyetler daralacaktır (Ceylan-Ataman, 2016, s.214).

Keynes ve Klasik görüş arasındaki farklılıklarla birlikte Keynes ve Klasikler işsizlikte önemli bir azalmanın reel ücretlerde de bir azalmayı gerektireceği konusunda aynı görüşü paylaşmaktadırlar. İstihdam arttığında azalan verimlerin bir sonucu olarak emeğin marjinal ürününde azalma olacaktır. Ancak bu başlangıç önermesi haricinde Klasikler ve Keynes arasında görüş birliği yoktur. Keynes'e göre reel ücretler, toplam talep tarafından belirlenmektedir. Reel ücretler, istihdam hacminin nedeni değil, sonucudur. Parasal ücretlerdeki bir düşme, işsizliği daha da şiddetlendirilecektir

(Fisunoğlu, Bilge, 2009; Shaw, 1997, s.65). Klasik modele göre ise rekabetin emek piyasasında geçerli olması ve fiyatlar ile ücretlerin tamamen esnek olması koşuluyla, tam istihdam gerçekleşmektedir. Keynes, tam tersi olarak, işgücü piyasasının her zaman denge fiyatını sağlayacak bir şekilde çalıştığını kabul etmemiştir. Buna ek olarak Keynes, nominal ücretlerin esnekliğinin ekonomiyi tam istihdam dengesine geri döndürecek seviyede kuvvet oluşturmayacağını savunmuştur (Snowdon, Vane, 2005, s.65).

2.3.5. Post Keynesyen Görüş

Klasik ile Keynesyen iktisadın işsizlik sorununa bakış açısını kısaca özetlediğimizde; klasik iktisat, işsizliği geçici olarak tam istihdamdan sapma olarak tanımlamaktadır. İstihdam piyasasındaki geçici aksaklıklara ve şoklara vurgu yapmasına karşın, temel olarak iradi işsizliğe dayanmaktadır. Keynes ise işsizliğin kapitalist bir ekonominin temel özelliği olduğunu ve toplam talebin yetersizliğinden kaynaklandığını ileri sürmektedir (Işık, 2009).

Post Keynesyen İktisat ise J.M. Keynes'in 1936 yılında yayınlanan 'Genel Teori' sinin yeniden yorumlanmasına dayanmaktadır. Post Keynesyen iktisatçılara göre zaman belirsizdir ve rasyonel beklentiler varsayımına karşı durmaktadırlar. Ağırlıklı olarak ekonomik büyüme ve gelir üzerine eğilim gösteren, Keynes, Kalecki, Harrod, Robinson, Kaldor vd. gibi ekonomistlerin çalışmalarından oluşan ekonomik bir paradigmadır. Teoride piyasanın tam istihdamı sağlamasında yetersiz kalacağı öne sürülerek devlet aktif politikalar ile müdahalesini gerek görmektedir.

Devlet tarafından uygulanabilecek aktif müdahalelerin ne şekilde olması gerektiği konusunda Post Keynesyen teoride iki görüş yer almaktadır. Bu görüşlerden ilki devletin toplam talep yönetimi adına yapacağı harcamalarını artırması ve büyüme merkezli istihdamı artırmasıdır. İkincisi ise çalışmanın bir insan hakkı olduğundan hareketle devletin çalışmak isteyen herkese işveren olarak iş sağlamasıdır. En son işveren politikası olarak adlandırılan bu politikada çalışamayacak durumda olanlar için sosyal yardımların devam etmesi, çalışabilecek durumda olanlara yönelik sosyal harcamaların ise azaltılması ya da tamamen ortadan kaldırılması öngörülmektedir (Göker, Dane, 2013).

2.3.6. Monetarist Görüş

1970’lerin başına kadar hakim olan Keynesyen fikir birliğine karşı monetarist meydan okuma, hem teorik hem de ampirik argümanlar üzerine kurulmuştur. Monetaristler, geleneksel Phillips eğrisinin teorik dayanaklarının, gerçekleri açıklama konusundan uzak olduğundan, beklentileri de içine alan genişletilmiş Phillips eğrisini geliştirmişlerdir. Ampirik olarak, monetarist yargı 1970’lerde durgunluk içindeki enflasyon (stagflasyon) deneyimi içerisinde doğrulanmıştır (Gottschalk, 2002).

Keynesyen ekol politikalarına karşı çıkan iktisatçıların başında Chicago İktisat Okulu’nun kurucusu olarak kabul edilen Milton Friedman gelmektedir. Friedman, çalışmalarının birçoğunda müdahaleci Keynesyen maliye politikalarını eleştirirken, enflasyon, işsizlik, bütçe açıkları gibi iktisadi problemlerin para politikaları kaynaklı olduğunu ileri sürmektedir (Aktan, 2010). Para arzında beklenmedik büyük dalgalanmaların olmadığı sürece piyasaların doğal olarak istikrarlı olduğuna inanan monetarist iktisatçılar, hükümet müdahalelerinin ekonomiyi daha çok istikrarsız hale getirdiğini öne sürmektedirler. Monetaristler ayrıca enflasyon ve işsizlik arasında uzun vadeli bir değiş-tokuş ilişkisi olmadığını düşünmektedirler çünkü ekonomi tam istihdam düzeyinde uzun vadeli denge kurmaktadır (Jahan vd, 2014). Bunun yanı sıra monetarist iktisatçılar, serbest piyasa ekonomisinin kendi iç dinamiği sayesinde istikrarlı bir model olduğunu savunmakla birlikte, klasik iktisatçılardan farklı olarak ekonominin her zaman tam istihdam düzeyinde olmayacağını belirtmektedirler. İnsanların daha iyi bir iş arama ve işsizlik yardımından yararlanmaları neticesinde belirli bir süre işsiz kalabileceklerini, böylece ekonomide her an bir “doğal işsizlik” olabileceğini öne sürmüşlerdir (Aktan, 2010)

2.3.7. Yeni Klasik Görüş

Yeni Klasik Makroekonomi, 1970’li yılların başında Chicago ve Minnesota Üniversiteleri merkezli, özellikle Robert Lucas, Thomas Sargent, Neil Wallace ve Edward Prescott’un çalışmalarında ortaya çıkmış bir ekonomik düşünce okuludur. Bu ekol, Keynesyen ekonomiyi reddetmiş ve klasik iktisadın tekrar canlanmasını sağlamıştır. Keynes’in görüşüne göre, genel talebin yüksek oranda düşmesi sonucu özel yatırımlar da azalmaktadır. Bunun sonucu olarak, firmalar kapasite altında çalışmakta ve ekonomik durgunluklar ortaya çıkmaktadır. Daha az üreten firmalar için daha az işçi gerekmede ve böylece işsizlik artış göstermektedir. Ücretlerin, iş arayanlar tarafından

kabul edilebilecek düzeye çekilmemesi ile birlikte gayri iradi işsizlik artış göstermektedir. Yeni Klasikler ise Keynesyen'lerin bu adımını irrasyonel olarak kabul etmişlerdir. Yeni Klasik'lere göre, gayri iradi işsizlik, işçilere daha düşük bir ücret ödeyerek firmaların karını artırma fırsatı sunmaktadır (Hoover, 2008).

Rasyonel beklenti hipotezini benimseyen Yeni Klasikler, doğal işsizlik oranındaki herhangi bir sapmayı tesadüfi olarak kabul ederler. Bu tip sapmaların fiyat düzeyi tahmininde ortaya çıkan hatalar ve para otoritelerinin politikalarındaki beklenmeyen değişiklikler şeklinde gerçekleştiğini düşünürler. Buradan hareketle, Phillips eğrisinin sadece uzun dönemde değil, kısa dönemde de işsizlik ile enflasyon arasında bir değiş-tokuş ilişkisini temsil ettiğini öne sürmektedirler. Bu saptama, Yeni Klasiklerin makroekonomik politikaların işsizliği düşürme yönünde tamamen etkisiz olduğu yönündeki önermelerine dayanak olmaktadır (Lordoğlu, 2007, s.411-412)

2.3.8. Yeni Keynesyen Görüş

Yeni Keynesyen Ekonomi, modern makroekonomide John Maynard Keynes'in fikirlerinden çıkan iktisadi düşünce okuludur. Keynes'in Genel Teori'sinin etkisi 1960'lı yıllarda akademisyenler ve politikacılar arasında artarken, 1970'lerde Lucas, Sargent ve Barro gibi klasik iktisatçılar, Keynesyen devriminin birçok kuralını sorgulamışlardır. "Yeni Keynesyen" etiketi, 1980'lerde orijinal Keynesyen ilkelerinin düzeltilmeleri ile yeni klasik eleştiriye cevap veren ekonomistleri tanımlamaktadır (Mankiw, 2008).

Yeni Keynesyen literatürü öncelikle "davranışın ve rasyonel beklentilerin en üst düzeye çıkarılmasına dayanan titiz ve ikna edici ücret veya fiyat yapışkanlıklarının araştırılması" ile ilgilenmiştir. Yeni Keynesyen ekonominin amacı toplam fiyat düzeyindeki değişimlerin neden yapışkan olduğunu ve bu nedenle neden fiyat değişikliklerinin GSMH'daki değişiklikleri izlemediğini açıklamaktır (Gordon, 1990). Keynesyen modellerin arz yönünü iyileştirme konusuna ilgi duyan yeni Keynesyenler arz ve talep şoklarını potansiyel istikrarsızlık kaynağı olarak görmektedirler. Ayrıca Keynes'in gayri iradi işsizliğin muhtemel olduğu görüşünü paylaşmaktadırlar. Eksik rekabet, eksik pazarlar, heterojen emek ve asimetric bilgi ile karakterize edilen bir teorik dünyada yaşamaktadırlar (Snowdon, Vane, 2005, s.365).

Yeni Keynesyen ekonominin bir diğer önemli bölümü de yeni işsizlik teorilerinin geliştirilmesidir. Normal şartlar altında ekonomistler, aşırı emek arzının

Ücretler üzerinde aŗađı yönlü baskı uygulayacağını dŗnrlar. Ücretlerdeki dŗŗ, talep edilen emek miktarını artıarak iŗsizliđi azaltabilir. Bu nedenle standart ekonomik teoriye göre iŗsizlik kendi kendini düzelten bir sorundur. Yeni Keynesyen iktisatılar ise genellikle bu pazar temizleme mekanizmasının baŗarısız olabileceğini aıklaamak adına verimlilik creti olarak adlandırdıkları kuramlara baŗvururlar. Bu teoriler, yüksek ücretlerin iŗıleri daha üretken kıldığını kabul etmektedir. Ücretlerin dŗrlmesi bir firmanın ücret maliyetini dŗrecek olsa da aynı zamanda iŗı üretkenliğine ve firmaların karlarının dŗmesine neden olabilecektir (Mankiw, 2008).

Yeni Keynesyen İktisatılar, iŗsizlik ile ilgili olarak, emek piyasasının kendiliğinden temizlenmemesi olgusunu etkin ücret teorisi, ieridekiler-dıŗarıdakiler teorisi ve örtük szleŗme teorisi olmak üzere  temel teori altında incelemiŗlerdir. (Büyükakın, 2007). Etkin cret teorisi alıŗanların özellikleri hakkında eksik bilgi bulunduğu hipotezine dayanır. İŗıların bireysel alıŗmalarının yeterince gzlenemeyeceği ve bu alıŗmalarının sonularına dayanacak kontratların kaleme alınamayacağı ne sürülmektedir. İŗ gücü kalitesinin, ödenecek ücretlere bağlı verimliliği artabilir. Benzer ŗekilde, iŗ gücü devri de ücret artıŗı ile azalacak ve bir noktaya kadar firma karlılığını artıracaktır. İŗsizlik karŗısında ise ücretler dŗmeyecektir nk firmalar ücretleri dŗrdkleri takdirde emek üretkenliğinin azalacağını ve kazanlarının dŗeceđini kabul ederler. Piyasada birok firmanın olması rekabeti ön plana ıkarsa da firmalar en azından belirli bir aralıktaki ücret belirleyici olmaya devam edecektir. Firmaların kazanlarını maksimize eden etkin ücret, ekonomik koŗullara göre deđiŗkenlik gösterse de denge fiyatı seviyelerine dŗmesine gerek bulunmamaktadır (Greenwald, Stiglitz, 1987).

Yeni Keynesyen ekolde fiyat ve ücret yapıŗkanlıđının aıklanmasına iliŗkin, iŗ gücü piyasası ve gayri iradi iŗsizlik üzerine geliŗtirilen teorilerden biri de ieridekiler-dıŗarıdakiler teorisidir. Dıŗarıda yer alan iŗsizler, firma ierisindeki personelin sahip olduğu ücret düzeyinin altında bir seviyede alıŗabilecek konumda iken, firmaların daha dŗk bir ücret teklif etmemeleri konusuna eğilim gsterilmiŗtir (Kablamacı, 2011). İeridekiler firmada görev alan, iŗgc devir maliyetleri ile korunan ve deđiŗtirilmeleri halinde firma iin maliyetli olan deneyimli personellerdir. Dıŗarıdakiler ise iŗsiz olan veya geici iŗ gücü piyasasında yer alan bireylerdir (Gordon, 1990). Teori, ierideki eğitimli iŗıların dıŗarıdaki eğitimsiz iŗılar tarafından ikame edilemeyeceğini savunmaktadır. İerideki iŗılar, dıŗarıda yer alan iŗının eğitim sürecini kontrol altında tutarken, potansiyel olarak onları ikame edebilecek dŗk ücretli iŗılar alınmasına tepki

gösterirler (Greenwald, Stiglitz, 1993). Dolayısıyla gerek işgücü devirlerinin olumsuz yönde etkilenmesi, gerekse eğitim maliyetlerindeki artış doğrultusunda verimlilik düşecek ve firmaların yeni işçi çalıştırma dürtüsünü azaltarak emek piyasası temizlenemeyecektir.

Örtülü sözleşme teorisinde ise bilgiler artık açık veya simetrik değil, tam tersine özel ve asimetrik şekildedir. Asimetrik bilgiler örtülü sözleşmeleri tam olarak anlamak için gereklidir. İşverenler çalıştırdığı işçinin emek dışı gelirini ve çalışma olanakları konusunda işçinin kendisinden daha az bilgi sahibi olmakla beraber, işçiler de işyerindeki kişilerin geliri, istihdam statüleri, işyeri maliyetleri ve verimliliği hakkında işverenlerden daha az bilgiye sahiplerdir (Azariadis, Stiglitz, 1983). Dolayısıyla taraflar arasında optimal bir anlaşma sağlanamayacaktır.

BÖLÜM III

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE’DE İŞSİZLİĞİN GELİŞİMİ, İSTİHDAM YAPISI VE POLİTİKALARI

3.1. Avrupa Birliği’nde İstihdamın Genel Görünümü

Ekonomik bir birleşme hareketi olarak başlayan Avrupa Birliği, günümüzde ekonomik boyutun ötesinde siyasi ve sosyal bir anlam kazanmıştır. Maastricht Anlaşmasıyla da politik bir birlik olma yönü kuvvetlenen AB bugün 28 üyeli bir birlik olma yönüyle dünyada önemli bir bölgesel güç haline gelmiştir. Sosyal politikalarla ekonomi politikalarını bütünleştirme çabasında olan Avrupa Birliği, istihdam yaratılması, çalışma koşullarının iyileştirilmesi, daha adil ve eşit gelir dağılımı konularında piyasadan ziyade sosyal politikalara başvurmaktadır (Özgüler, 2013, s.59). Avrupa ülkeleri coğrafi ve politik olarak birbirlerine yakın olmakla birlikte, ekonomileri de birbirine bağlı ve entegre şekildedir. Bununla birlikte ulusal politikaların komşu ülkeler üzerinde ölçüde sınır ötesi etkileri mevcuttur. Ülkeler arası oluşabilecek anlaşmazlıkları önlemek ve verimliliği sağlamak adına Avrupa Birliği seviyesinde ortak ekonomik eylemler gerçekleştirilmektedir (Korkman, 2005, s.15).

Keynesyen ekonomi politikalarının uygulandığı 1945 yılından 1973 Petrol Krizine kadar tam istihdama erişen gelişmiş AB ülkelerinde işsizlik %1-2 düzeylerinde geçici işsizlik seviyesinde seyretmiş, bunun yanı sıra Türkiye dahil bir çok Avrupa ülkesinden işçi götürülerek istihdam sağlanmıştır. Öyle ki Petrol Krizi sonrası işsizlik oranlarında önemli artışlar yaşanmış 1970’te AB-15 düzeyinde 2.4 milyon olan işsiz sayısı 1975’te 5.5 milyona ulaşmıştır. Yaşanan bu süreç ile birlikte Keynesyen ekonomi politikaları terk edilmiş ve %5-6 gibi doğal işsizlik oranları kabul edilmiştir. Ancak Petrol Krizi sonrasında yaşanan ekonomik durgunluğun uzun sürmesi işsizlik sorununun Avrupa Birliği’nde kronikleşmesine neden olmuştur (Korkmaz, Mahiroğulları, 2008, s.85).

1980 yılı sonrası işsizliğin yapısal hale gelmesi; düşük istihdam ve yüksek işsizlik oranlarının devam etmesi ile birlikte politikalar önem kazanmıştır. Nitekim, 1990-1994 arasında hızla büyümeye devam eden işsizlik ile birlikte mevcut AB üyesi olan 15 ülke ve aday ülkelerde 6 milyon kişi işini kaybetmiştir. 1990’da %7.7 olan işsizlik oranı 1994’te %11.1’e ulaşarak en yüksek düzeye ulaşmıştır. İstihdam oranı ise

1997 yılında 1970'lerin seviyesinin altında %60.5'in altına düşmüştür. Gençlerin işsizliğinin ortalamanın iki katı olduğu, uzun vadeli işsizlik payının %50'lere ulaştığı ortamda insanların güvensizlik hissi de artmıştır (Goetschy, 1999). Bu doğrultuda, 1990'lı yılların ikinci yarısında yapısal işsizlik ile mücadele adına Avrupa İstihdam Stratejisi uygulamaya konulmuştur. Bu dönemde AB-15 için %10.6 olan yüksek işsizlik oranı ABD krizi öncesinde %7.7'ye indirilebilmiştir. AB-25 genişleme döneminde ise işsizlik oranı 2004 yılında %9.1'e yükselmekle birlikte alınan önlemlerle %7.1'e gerilemiştir (Korkmaz, Mahiroğulları, 2008, s.86).

2008 yılı sonbaharında hız kazanan küresel finans piyasalarındaki kriz, İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana ekonomiyi ve AB emek piyasalarını ciddi biçimde etkileyen en ağır resesyona neden olmuştur. Nitekim bu kriz, Avrupa Birliği'nde son 10 yıllık ekonomik büyümedeki istikrarlı gelişim ve işsizliğin azalmasını yok etmiştir. Öyle ki Avrupa Birliği'nin GSYH'si 2009 yılında %4.2 oranında gerilerken, sanayi üretimi 1990'ların sonlarındaki rakamlara kadar düşmüştür. Bununla birlikte istihdam seviyesi %1.8 azalmış ve sonuç olarak 23 milyon kişi veya aktif nüfusun %10'u işsiz kalmıştır (European Commission, 2010). Yaşanılan ekonomik kriz, milyonlarca AB vatandaşı için büyük bir şok etkisi yaratmış, AB ekonomisinin temel zayıflıklarını ortaya çıkarmıştır. Büyüme potansiyelinin yarıya indiği, birçok yatırım planının belirsizlikler, yetersiz talep ve finansman eksikliği yüzünden gerçekleşmediği AB ekonomisinde son olarak 2020 Avrupa İstihdam Stratejisi uygulamaya konulmuştur. Bu strateji, 2020 yılına kadar 20-64 yaş arasındaki nüfusun istihdam oranının en az %75'e çıkarılması hedefini belirlemektedir. Tablo 1'de AB ülkelerinde 20-64 yaş arası istihdam oranları yer almaktadır.

Tablo 1.

AB Ülkelerinde 20-64 Yaş Arası İstihdam Oranları

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
AB-28		67,9	68,6	68,6	68,4	68,4	69,2	70,1	71,1
AB-18	65,6	67,9	68,4	68,4	68,0	67,7	68,2	68,9	69,9
Almanya	68,7	69,4	75,0	76,5	76,9	77,3	77,7	78,0	78,6
Avusturya	71,4	70,4	73,9	74,2	74,4	74,6	74,2	74,3	74,8
Belçika	65,8	66,5	67,6	67,3	67,2	67,2	67,3	67,2	67,7
Bulgaristan	55,3	61,9	64,7	62,9	63,0	63,5	65,1	67,1	67,7
Çek Cum.	71,0	70,7	70,4	70,9	71,5	72,5	73,5	74,8	76,7
Danimarka	78,0	78,0	75,8	75,7	75,4	75,6	75,9	76,5	77,4
Estonya	66,6	72,0	66,8	70,6	72,2	73,3	74,3	76,5	76,6
Finlandiya	71,6	73,0	73,0	73,8	74,0	73,3	73,1	72,9	73,4
Fransa	68,1	69,4	69,3	69,2	69,4	69,5	69,8	70,0	70,4
Hırvatistan		59,9	62,1	59,8	58,1	57,2	59,2	60,6	61,4
Hollanda	74,3	75,1	76,8	76,4	76,6	75,9	75,4	76,4	77,1
İngiltere(UK)	74,0	75,2	73,5	73,5	74,1	74,8	76,2	76,8	77,5
İrlanda	70,4	72,6	64,6	63,8	63,7	65,5	67,0	68,7	70,3
İspanya	60,7	67,5	62,8	62,0	59,6	58,6	59,9	62,0	63,9
İsveç	76,8	77,9	78,1	79,4	79,4	79,8	80,0	80,5	81,2
İtalya	57,4	61,5	61,0	61,0	60,9	59,7	59,9	60,5	61,6
Kıbrıs Rum		74,4	75,0	73,4	70,2	67,2	67,6	67,9	68,7
Letonya	63,6	69,1	64,3	66,3	68,1	69,7	70,7	72,5	73,2
Litvanya	65,5	70,7	64,3	66,9	68,5	69,9	71,8	73,3	75,2
Lüksemburg	67,0	69,0	70,7	70,1	71,4	71,1	72,1	70,9	70,7
Macaristan	61,2	62,2	59,9	60,4	61,6	63,0	66,7	68,9	71,5
Malta	57,4	57,4	60,1	61,6	63,1	64,8	66,4	67,8	69,6
Polonya	61,0	58,3	64,3	64,5	64,7	64,9	66,5	67,8	69,3
Portekiz	73,5	72,2	70,3	68,8	66,3	65,4	67,6	69,1	70,6
Romanya	69,1	63,6	64,8	63,8	64,8	64,7	65,7	66,0	66,3
Slovakya	63,5	64,5	64,6	65,0	65,1	65,0	65,9	67,7	69,8
Slovenya	68,5	71,1	70,3	68,4	68,3	67,2	67,7	69,1	70,1
Yunanistan	61,9	64,4	63,8	59,6	55,0	52,9	53,3	54,9	56,2

Kaynak: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/lfs/data/database> ET: 24.12.2017

Tablo 1’de yer alan istihdam rakamlarına göre 2010 yılı itibariyle AB-28 istihdam oranı %68.6 iken takip eden üç senede gelişim sağlanamamıştır. 2016 yılı itibariyle istihdam artmaya devam etmiş ve 232.1 milyon erkek ve kadın sayısına ulaşarak en yüksek seviyede görülmüştür. 2016 yılında 20-64 yaş arası bireyler için istihdam oranı %71.1’e ulaşmış olup, kriz öncesi 2008 yılı değerinin (%70.3) de üzerindedir. Bu eğilimin devam etmesi durumunda, Avrupa Birliği’nin 2020 yılındaki %75’lik istihdam seviyesi hedefine ulaşması muhtemeldir (European Commission, 2016). Bununla birlikte, Tablo 1’de yer alan istihdam oranlarının en yüksek olduğu ülkeler İsveç (%81.2), Almanya (%78.6) ve çıkış sürecindeki İngiltere (%77.5) olurken, Yunanistan (%56.2), İtalya (%61.6) ve İspanya (%63.9) en düşük istihdam oranına sahip ülkeler arasındadırlar.

İstihdamın sektörlere göre dağılımı bir ülkenin veya ülke grubunun ekonomik ve sosyal yapısı, gelişimi hakkında bilgi veren göstergelerdendir. Tablo 2’de de AB-28 düzeyinde ve seçili ülkelerde istihdamın sektörlere göre dağılım oranları verilmiştir.

Tablo 2.

Seçili AB Ülkelerinde İstihdamın Sektörlere Göre Dağılımı

		Tarım %	Sanayi %	Hizmetler %
EU-28	2000	7,7	26,2	66,1
	2014	5,0	21,9	73,1
EU-15	2000	3,8	25,2	71,0
	2014	2,9	20,0	77,1
Almanya	2000	1,9	28,5	69,6
	2014	1,5	24,6	73,9
Belçika	2000	2,0	23,0	75,1
	2014	1,3	18,3	80,4
Birleşik Krallık	2000	1,3	21,6	77,1
	2014	1,4	15,6	83,0
Çek Cumhuriyeti	2000	4,6	39,0	56,3
	2014	3,3	36,8	59,9
Fransa	2000	3,7	20,6	75,8
	2014	2,8	17,6	79,6
Hollanda	2000	2,8	19,0	78,1
	2014	2,2	14,9	82,9
İspanya	2000	5,9	29,6	64,5
	2014	4,0	17,7	78,2
İsveç	2000	2,8	23,4	73,7
	2014	2,3	20,6	77,1
İtalya	2000	4,6	27,8	67,6
	2014	3,7	23,9	72,4
Polonya	2000	20,2	29,0	50,8
	2014	11,5	30,2	58,3
Romanya	2000	44,9	26,9	28,2
	2014	29,4	28,6	42,0
Yunanistan	2000	16,0	19,0	65,0
	2014	12,3	13,8	73,9

Kaynak: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/lfs/data/database> ET: 24.12.2017

Avrupa Komisyonu’nun 2016 yılı raporu doğrultusunda sanayi sektörünün toplam istihdam içerisindeki payının en yüksek olduğu ülke Çek Cumhuriyeti iken bu ülkeyi Polonya ve Slovakya takip etmektedir. Birlik içerisinde Kıbrıs, Lüksemburg ve Birleşik Krallık ise sanayi sektöründeki en düşük istihdam payını oluşturmaktadır. Öte yandan, sanayi sektöründeki genel düşüşe bağlı 2008 yılından sonra inşaat sektörünün istihdam içerisindeki payı azalmanın önemli bir kısmı üye devletlerde görülen emlak balonunun çöküşüne bağlanmaktadır (European Commission, 2016). Tablo 2’de yer alan seçili ülkeler arasında tüm ülkeler için hizmet sektörü istihdam içerisinde lokomotif

konumda iken, tarımın istihdam içerisindeki en yüksek paya sahip ülke olarak Romanya ön plana çıkarken Birleşik Krallık, Hollanda ve Belçika'da ise hizmet sektörünün istihdam içerisinde %80 üzerinde paya sahip olduğu görülmektedir.

3.2. Avrupa Birliği'nde İşsizliğin Genel Görünümü

Avrupa ülkelerindeki işsizlik oranları İkinci Dünya Savaşı'nın sonundan 1960'ların sonuna kadar çok düşük oranlarda seyretmiş ve 1970'lerde artmaya başlayarak 1990'lı yıllarda yüksek bir seviyeye ulaşmıştır. Avrupa'daki ortalama işsizlik oranı ülkeler arasındaki heterojen yapıyı gizlemekle birlikte halen yüksektir. Diğer ülkelerde olduğu gibi, Avrupa Ülkeleri de ilki 1973-1974 yılları arasındaki Arap petrol ambargosu, ikincisi 1979'daki İran devrimi ve 1980'deki İran-Irak savaşı ile tetiklenen iki önemli petrol fiyat artışından ciddi biçimde etkilenmiştir. Nitekim 1980'lerin başında petrol fiyatları 1970'lerin başındaki seviyesinin dört katı seviyesinde seyretmiştir (Blanchard, 2006).

İşsizliğin artışına neden olabilecek diğer faktörler, 1970'lerin ortalarından itibaren kaydedilen verimlilik artışındaki yavaşlama ile enflasyonun düşürülmesi amacıyla 1980'lerin ilk yarısında uygulanan sıkı para ve maliye politikalarıdır. Özellikle 1990'lı yılların başında birçok AB ülkesinde işsizlik oranları hızlı bir şekilde artış göstermiştir. Bu durum, reel faiz oranlarında hızlı artışa neden olan enflasyonu hedefleyen sıkı para politikalarının ve Maastricht kriterlerini yerine getirerek nominal yakınsama elde etmeyi amaçlayan sıkı maliye politikalarının bir sonucudur. 1990'ların başındaki derin durgunluğun ardından AB ekonomileri, kısmen dünya faiz oranındaki düşüşe bağlı olarak 1990'ların sonlarına doğru genişlemiştir ve işsizlik oranlarının istikrarlı bir şekilde düşmesine yardımcı olmuştur (Avila, Usabiaga, 2009). Buna karşın, 1960'lı yıllarda ortalama %1.7 olan işsizlik oranları 1990'lara gelindiğinde %11 seviyelerine kadar yükselmiştir. İşgücünde yaşanan olumsuz talep değişiklikleri 1990'larda işsizliğin neden yüksek kaldığını açıklamaktadır. Dolayısıyla ekonomide yaşanan şokların Avrupa'daki işsizliğin genel gelişimini açıklama potansiyeline sahip olduğu görülmektedir (Blanchard, Wolfers, 2000). 2000'li yıllara gelindiğinde AB-28 düzeyinde 20 milyon işsiz bulunmakta olup, bu rakam toplam işgücünün %9'una karşılık gelmektedir. İşsizlik oranı 2004 yılında %9.3'e yükselirken takip eden 4 yılda düşüş göstererek 2008 yılında %7 olarak belirlenmiştir. 2008 yılında yaşanan küresel ekonomik kriz AB-28 işgücü piyasasını ciddi biçimde etkilemiş ve işsizlik oranındaki 5

yıllık artış sonucunda 2013 yılında %10.9 olarak belirlemiştir. 2016 yılı ile 2008 kriz yılı karşılaştırıldığında, 2016 yılında 4.2 milyon daha fazla kişi işsiz kalmıştır (Eurostat Yearbook, 2017).

Tablo 3.

AB Ülkelerinde Genel İşsizlik Oranları

	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
AB-28	8,9	9,0	9,6	9,7	10,5	10,9	10,2	9,4	8,6
AB-18	8,8	9,1	10,1	10,1	11,4	12,0	11,6	10,9	10,0
Almanya	7,9	11,2	7,0	5,8	5,4	5,2	5,0	4,6	4,1
Avusturya	3,9	5,6	4,8	4,6	4,9	5,4	5,6	5,7	6,0
Belçika	6,9	8,5	8,3	7,2	7,6	8,4	8,5	8,5	7,8
Birl.Krallık	5,4	4,8	7,8	8,1	7,9	7,5	6,1	5,3	4,8
Bulgaristan	16,4	10,1	10,3	11,3	12,3	13,0	11,4	9,2	7,6
Çek Cum.	8,8	7,9	7,3	6,7	7,0	7,0	6,1	5,1	4,0
Danimarka	4,3	4,8	7,5	7,6	7,5	7,0	6,6	6,2	6,2
Estonya	14,6	8,0	16,7	12,3	10,0	8,6	7,4	6,2	6,8
Finlandiya	9,8	8,4	8,4	7,8	7,7	8,2	8,7	9,4	8,8
Fransa	8,6	8,9	9,3	9,2	9,8	10,3	10,3	10,4	10,1
Hırvatistan	15,6	13,0	11,8	13,7	15,8	17,4	17,2	16,1	13,4
Hollanda	3,7	5,9	5,0	5,0	5,8	7,3	7,4	6,9	6,0
İrlanda	4,5	4,7	14,5	15,3	15,4	13,8	11,9	9,9	8,4
İspanya	11,9	9,2	19,9	21,4	24,8	26,1	24,5	22,1	19,6
İsveç	5,6	7,7	8,6	7,8	8,0	8,0	7,9	7,4	6,9
İtalya	10,0	7,7	8,4	8,4	10,7	12,1	12,7	11,9	11,7
Kıbrıs Rum	4,8	5,3	6,3	7,9	11,9	15,9	16,1	15,0	13,0
Letonya	14,3	10,0	19,5	16,2	15,0	11,9	10,8	9,9	9,6
Litvanya	16,4	8,3	17,8	15,4	13,4	11,8	10,7	9,1	7,9
Lüksemburg	2,2	4,6	4,6	4,8	5,1	5,9	6,0	6,5	6,3
Macaristan	6,3	7,2	11,2	11,0	11,0	10,2	7,7	6,8	5,1
Malta	6,7	6,9	6,9	6,4	6,3	6,4	5,8	5,4	4,7
Polonya	16,1	17,9	9,7	9,7	10,1	10,3	9,0	7,5	6,2
Portekiz	5,1	8,8	12,0	12,9	15,8	16,4	14,1	12,6	11,2
Romanya	7,6	7,1	7,0	7,2	6,8	7,1	6,8	6,8	5,9
Slovakya	18,9	16,4	14,5	13,7	14,0	14,2	13,2	11,5	9,7
Slovenya	6,7	6,5	7,3	8,2	8,9	10,1	9,7	9,0	8,0
Yunanistan	11,2	10,0	12,7	17,9	24,5	27,5	26,5	24,9	23,6

Kaynak: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/lfs/data/database> ET: 24.12.2017

Tablo 3'te yer alan AB ülkelerinin genel işsizlik oranlarına göre, AB-28 işsizlik oranı 2013 yılında %10.9 seviyesinde iken takip edilen dönemde toparlanma sürecine girmiş ve 2016 yılında %8.6 olarak gerçekleşerek 2000 yılı seviyesine yaklaşmıştır. 2016 yılında en düşük işsizlik oranı %4 seviyesinde Almanya ve Çek Cumhuriyeti'nde görülürken, özellikle Hırvatistan (%13.4), İspanya (%19.6), İtalya (%11.7), Portekiz (%11.2) ve Yunanistan (%23.6) gibi Güney Avrupa ülkelerinde işsizliğin AB ortalamasının üzerinde yapısal seviyelerde seyrettiği görülmektedir. AB üye devletleri

arasında işsizlik oranları büyük farklılık gösterirken Yunanistan'daki işsizlik oranı Çek Cumhuriyeti'ne oranla yaklaşık 4 kat yüksek olması konu durumu teyit etmektedir. Elde edilen bilgilere göre, 2013 yılından bu yana Avrupa Birliği ülkelerinde gerçekleşen ekonomik büyüme ile birlikte işgücü piyasalarında da kademeli iyileşmelerin olduğu görülmektedir.

3.2.1. Cinsiyete Göre İşsizlik

Avrupa Birliği'nin istihdam ve sosyal politikası, üye ülkelerde çalışanların yaşam ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi, istihdam alanında işsizliğin önlenmesi, ayrımcılık yasağı ve kadın-erkek eşitliği sağlanması amacıyla oluşturulmuştur (Özcüre, 2014, s.7). 1992 yılında imzalanan Maastricht ve 1997 yılında imzalanan Amsterdam Antlaşması, sosyal politika alanındaki birçok konuda olduğu gibi kadın-erkek eşitliği bakımından da dönüm noktası oluşturmuştur (Özcüre, 2014, s.201). Dolayısıyla Avrupa'nın, çeşitli antlaşmalar ile kadın haklarının en çok koruma altına alındığı ve pozitif ayrımcılığın uygulandığı bölge olduğu söylenebilmektedir. Buna karşın Tablo 4'te yer alan AB ülkelerinde cinsiyete göre işsizlik oranları birlik genelinde kadın işsizliğinin erkeklerden daha yüksek olduğunu göstermektedir.

AB-28 düzeyinde işsizlik oranları kadınlarda daha yüksek olmasına rağmen, 2000 yılında kadınlar aleyhine görülen % 1.8'lik farkın 2016 yılında %0.4'e kadar azaldığı görülmektedir. Bununla birlikte aynı yıl kadın-erkek işsizliğindeki dengesizliğin en yüksek olduğu ülke Yunanistan olarak göze çarparken, İspanya, İtalya ve Hırvatistan'da kadın işsizliği erkek işsizliğine oranla en az %2 daha fazladır. 2000 yılında Almanya, Avusturya, Fransa ve Finlandiya'da kadın işsizliği erkek işsizliğinden daha yüksek iken, 2016 yılında daha düşük olması, arada geçen dönemde bu ülkelerin AB istihdam politikaları çerçevesinde kadın istihdamına verdikleri önemi göstermektedir. Yıllar itibarıyla işsizliğin en çok kadınların lehine olduğu ülkeler sınıfında ise Letonya, Litvanya, İsveç ve Estonya gibi Baltık ülkeleri ile İrlanda, Romanya ve Bulgaristan yer almaktadır.

Tablo 4.

AB Ülkelerinde Cinsiyete Göre İşsizlik Oranları

	2000		2005		2010		2016	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
AB-28	8,1	9,9	8,4	9,8	9,7	9,6	8,4	8,8
AB-18	7,6	10,3	8,3	10,2	10,0	10,3	9,7	10,4
Almanya	7,7	8,3	11,4	10,9	7,4	6,5	4,5	3,8
Avusturya	3,7	4,2	5,4	5,9	5,0	4,6	6,5	5,6
Belçika	5,6	8,5	7,6	9,5	8,1	8,5	8,1	7,6
Birl.Krallık	5,9	4,8	5,2	4,3	8,6	6,9	5,0	4,7
Bulgaristan	16,7	16,2	10,3	10,0	10,9	9,6	8,1	7,0
Çek Cum.	7,3	10,6	6,5	9,8	6,4	8,5	3,4	4,7
Danimarka	3,9	4,8	4,4	5,3	8,4	6,5	5,8	6,6
Estonya	15,9	13,3	9,2	6,9	19,3	14,1	7,4	6,1
Finlandiya	9,1	10,6	8,2	8,6	9,1	7,6	9,0	8,6
Fransa	8,5	8,7	8,1	9,7	9,0	9,5	10,3	9,9
Hırvatistan	14,5	16,9	11,8	14,5	11,2	12,4	12,7	14,2
Hollanda	2,6	5,1	5,0	6,9	4,5	5,5	5,6	6,5
İrlanda	4,3	4,2	4,6	4,1	17,1	9,9	9,1	6,5
İspanya	8,3	17,5	7,1	12,0	19,6	20,2	18,1	21,4
İsveç	5,9	5,3	7,7	7,6	8,7	8,5	7,3	6,5
İtalya	7,7	13,6	6,2	10,0	7,5	9,6	10,9	12,8
Kıbrıs Rum	3,1	7,1	4,4	6,5	6,2	6,4	12,7	13,4
Letonya	15,3	13,3	10,1	10,0	22,7	16,3	10,9	8,4
Litvanya	18,8	14,0	8,1	8,5	21,2	14,5	9,1	6,7
Lüksemburg	1,8	2,9	3,6	6,1	3,8	5,5	6,1	6,6
Macaristan	6,8	5,6	7,0	7,4	11,6	10,7	5,1	5,1
Malta	6,4	7,4	6,3	8,4	6,7	7,1	4,4	5,2
Polonya	14,4	18,1	16,7	19,4	9,4	10,0	6,1	6,2
Portekiz	5,2	5,0	8,7	8,8	11,9	12,2	11,1	11,3
Romanya	8,2	6,9	7,7	6,4	7,6	6,2	6,6	5,0
Slovakya	19,0	18,7	15,6	17,4	14,3	14,7	8,8	10,8
Slovenya	6,5	7,0	6,1	7,1	7,5	7,1	7,5	8,6
Yunanistan	7,4	17,1	6,2	15,4	10,1	16,4	19,9	28,1

Kaynak: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/lfs/data/database> ET: 26.12.2017**3.2.2. Eğitim Düzeyine Göre İşsizlik**

Eğitim, Avrupa Birliği gibi modern bilgi tabanlı ekonomilerde ekonomik büyümenin, istihdamın ve ücretlerin önde gelen belirleyicisidir. Eğitimin ekonomik boyutunu göz ardı etmek, yoksulluk, sosyal dışlanma ve sosyal güvenlik sistemlerinin finansal sürdürülebilirliği yaygın etkilere neden olacak şekilde gelecek nesillerin refahını tehlikeye atacaktır. Bu nedenle AB politika gündemi eğitim, bilgi ve becerilerin önemi üzerine odaklanmaktadır (Woessmann, 2016). Avrupa Birliği üyesi her devlet eğitim ve öğretim sistemlerinden ve öğretim programlarının içeriğinden kendisi sorumludur. AB ise ulusal politikaları desteklemekte ve üye devletlerin yaşadığı zorlukları çözmeye yardımcı olmaktadır. 2009 yılında AB Konseyi tarafından

uygulamaya konulan Avrupa eğitim ve öğretim işbirliği stratejisinin içerdiği dört hedef, hayat boyu öğrenme ve eylem planı, eğitim ve öğretim kalitesi ile verimliliği artırma, eşitliği ve sosyal bütünlüğü destekleme; yaratıcılık ve girişimciliği artırma şeklindedir (Eurostat Yearbook, 2017).

Tablo 5.

Seçili AB Ülkelerinde Eğitim Düzeyine Göre İşsizlik Oranları

		İlköğretim	Lise	Yükseköğretim
EU-28	2005	11,4	9,0	5,0
	2016	16,0	7,6	5,1
EU-15	2005	10,5	7,7	5,0
	2016	16,3	7,9	5,5
Almanya	2005	20,5	11,2	5,6
	2016	10,7	3,7	2,2
Belçika	2005	13,6	8,2	4,4
	2016	15,7	7,9	4,2
Birl.Krallık	2005	6,1	3,8	2,6
	2016	7,3	4,5	2,9
Çek Cumhuriyeti	2005	25,7	6,9	2,3
	2016	20,4	3,5	1,9
Fransa	2005	11,8	7,3	5,9
	2016	16,7	10,0	5,7
Hollanda	2005	6,3	4,3	2,9
	2016	8,2	5,9	3,5
İspanya	2005	10,2	8,4	6,7
	2016	27,5	18,8	11,7
İtalya	2005	8,6	6,6	6,2
	2016	15,4	10,9	6,9
Polonya	2005	29,5	18,9	7,2
	2016	14,5	6,8	3,3
Portekiz	2005	8,1	7,8	6,3
	2016	12,3	11,9	8,4
Yunanistan	2005	8,9	11,6	8,0
	2016	26,7	25,9	18,1

Kaynak: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/lfs/data/database> ET: 21.01.2018

Tablo 5'te görüleceği üzere 2016 yılı itibariyle AB-28 düzeyinde yüksek öğrenim görenler için işsizlik oranı %5, lise diplomasına sahip olanlar için %7.6 ve ilköğretim düzeyindeki bireyler için %16'dır. Her bir ülke özelinde de yüksek eğitimli insanlar arasındaki işsizliğin orta ve düşük eğitimli insanlardan düşük olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, Avrupa Birliği ülkelerinde istihdam-eğitim ilişkisinin güçlü olduğu söylenebilmektedir. Tablo 5'te yer alan seçili ülkeler arasında, yüksek ve düşük eğitimlilerin işsizlik oranlarındaki en yüksek farklılık %19.5 ile Çek Cumhuriyeti'nde görülürken, Belçika, Fransa, İspanya ve Polonya'da %10'un üzerindedir. Hollanda,

İngiltere ve Portekiz’de ise %5’in altında olduğu görülmektedir. Yüksek öğrenim görenler arasındaki en yüksek işsizlik oranı ise %18.1 ile Yunanistan’dadır.

3.2.3. İşsiz Kalma Süresine Göre İşsizlik

Uzun süreli işsizler, 12 ay veya daha uzun süre işsiz kalanlardır. Bireyler işsiz kaldığı müddetçe belirli becerileri değer kaybettiğinden potansiyel işverenler için cazip konumda olmayacaklardır. Uzun vadeli işsizlik benlik saygısı ve hayal kırıklığı üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilmekle beraber istihdamın dışında daha uzun süre kalma riskini artırabilmektedir.

Tablo 6.

Seçili AB Ülkelerinde Uzun Dönem İşsizlerin Oranı

		İşsizler içindeki %	Aktif nüfus %
EU-28	2005	45,2	4,0
	2016	46,4	4,0
EU-15	2005	40,5	3,3
	2016	46,7	4,2
Almanya	2005	52,5	5,9
	2016	40,8	1,7
Birl.Krallık	2005	21,1	1,0
	2016	27,1	1,3
Danimarka	2005	23,4	1,1
	2016	22,3	1,4
Finlandiya	2005	25,6	2,1
	2016	25,7	2,3
Fransa	2005	40,1	3,4
	2016	44,2	4,3
Hollanda	2005	39,6	1,9
	2016	41,5	2,5
İspanya	2005	24,4	2,2
	2016	48,4	9,5
İsveç	2005	14,8	1,1
	2016	18,3	1,3
İtalya	2005	48,1	3,7
	2016	57,4	6,7
Polonya	2005	57,7	10,3
	2016	35,0	2,2
Portekiz	2005	48,1	3,7
	2016	55,4	6,2
Yunanistan	2005	51,9	5,2
	2016	72,0	17,0

Kaynak: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/lfs/data/database> ET: 24.01.2018

Günümüzde Avrupa emek piyasasının ayırt edici özelliklerinden biri, uzun süre işsiz kalmış olan işsizlerin oranının yüksek olmasıdır. Avrupa emek piyasalarının bu

özelliği oldukça dikkat çekmekte ve eşitlik ve verimlilik yönünden ciddi bir sorun olarak görülmektedir. Yüksek uzun vadeli işsizlik çoğu Avrupa ülkesinde gelir eşitsizliğinin güçlü bir nedeni olmaktadır. Bunun yanı sıra, işgücü piyasasından kopuk oldukları için, rekabet konusunda eksik kalan uzun vadeli işsizler, ücret baskısını azaltmada etkisiz kalmakta ve genel işsizlik oranında artışa neden olmaktadır (Machin, Manning, 1999).

Avrupa’da uzun süreli işsizlerin oranı 1960’ların sonunda %20 iken, günümüzde %40’ın üzerine çıkmıştır. Avrupa’da işsiz olmanın süresi de zaman geçtikçe artış göstermektedir (Blanchard, 2006). Tablo 6’da da yer aldığı üzere, AB ülkelerinde 2016 yılında işsizlerin yaklaşık yarısının işsizlik süresinin 1 yıldan fazla olduğu görülmektedir. 2016 yılında uzun dönemli işsizlik oranının en düşük olduğu ülkeler İsveç (%18.3), Danimarka (%22.3) ve Finlandiya (%25.7) gibi Kuzey Avrupa ülkeleri ile İngiltere (%27.1)’dir. Ayrıca, Eurostat verilerine göre 10 AB üyesi ülkedeki işsizlerin en az %50’si uzun vadeli işsiz iken birlik içerisinde Yunanistan’da bu oran %72’ye ulaşmıştır.

Sonuç olarak, AB ülkelerinde işsizliğin kronikleştiği ve çözümünün zorlaştığı ve bu nedenle sosyal, siyasal ve ekonomik yansımalarıyla birlikte işsizlik probleminin uzun bir süre AB’nin gündeminde yer alacağı kaçınılmaz görülmektedir (Korkmaz, Mahiroğulları, 2008, s.96).

3.3. Avrupa Birliği’nde İstihdam Politikaları

Günümüzde, tüm dünya ülkelerinde ulusal devletler ve AB gibi bölgesel örgütler, işsizliğin nedenlerini ortaya çıkarmaya ve çözüm yolları geliştirerek, önlemeye dönük birçok çalışma yürütmektedirler. Özellikle sanayileşmiş AB ülkelerinde, 1970’li yıllardan itibaren artan işsizlik karşısında AB ülkeleri öncülüğünde geliştirilen istihdam politikaları, birlik programları ve Avrupa İstihdam Stratejisi kapsamında politika ve programlar izlenerek işsizlikle mücadele edilmektedir (Özcüre, 2014, s.142).

İstihdam, Avrupa Birliği’nde (o dönemli adıyla Avrupa Topluluğu), 1985 yılında Jacques Delors’un AB Komisyonu Başkanı olmasıyla en önemli konulardan biri haline gelmiştir. 1993 yılında Delors’un öncülüğünde yayımlanan Büyüme, Rekabet ve İstihdam isimli ‘‘Beyaz Kitap’’ ta istihdam politikaları detaylı bir şekilde ilk kez ele alınmıştır. Beyaz Kitap’tan yola çıkılarak 1994 yılında Essen Stratejisi oluşturulmuş, 1997 yılında da Lüksemburg zirvesinde Avrupa İstihdam Stratejisi (AİS) şekillenmiştir

(Öz, Karagöz, 2015). 2000 yılında Lizbon Zirvesi'nde AİS gözden geçirilmiş ve 2010 yılına kadar 10 yıllık bir strateji belirlenmiştir. Birçok üye ülke 2010 hedeflerine ulaşamamış ve Haziran 2010'da istihdamı artırmayı, verimliliği yükseltmeyi ve sosyal bütünleşmeyi sağlamayı amaçlayan Avrupa 2020 Stratejisi kabul edilmiştir (Özcüre, 2014, s.198).

3.3.1. Avrupa İstihdam Stratejisi (AİS)

Avrupa'da 1990-1994 yılları arasında işsizlik hızla büyümüştür. AB-15 düzeyinde 6 milyon kişi bu dönemde işini kaybetmiştir. Aralık 1994'teki Essen Zirvesi ile birlikte çok taraflı bir istihdam izleme yöntemi hazırlanmıştır (Goetschy, 1999). Essen Zirvesi'nde istihdam politikasının beş alana odaklanması gerektiği önerilmiştir:

- Mesleki eğitime yatırım
- Büyümede istihdam yoğunluğunun artırılması
- İşgücü maliyetlerinin azaltılması
- İşgücü piyasası politikalarının etkinliğinin artırılması
- İşsizlikten etkilenen gruplar için daha fazla yardım (Walsh, 2009).

Essen Zirvesi çerçevesinde, İstihdam ve İşgücü Piyasası komitesi kurularak istihdam konusunda siyasi taahhütler bildirilmiştir. 1997 yılında imzalanan ve 1999 yılında yürürlüğe giren Amsterdam Anlaşması ile birlikte koordineli bir istihdam politikası çerçevesi oluşturulmuştur (Taymaz, Özler, 2004). Amsterdam Anlaşması'ndaki ifadeyle, istihdamın geliştirilmesi Avrupa'nın ortak bir kaygı konusu olarak kabul edilmiştir (Van Rie, Marx, 2012). Nitekim 1997 yılında, ABD ve Japonya'da %74 seviyesinde seyreden istihdam oranı, Avrupa Birliği'nde %60.5'e kadar düşmüştür (Goetschy, 1999). Kasım 1997'de Lüksemburg Zirvesi'nde AB hükümetleri tarafından kabul edilen Avrupa İstihdam Stratejisi'nin kilit unsurlarını oluşturan Amsterdam Anlaşması'nda, makroekonomik istikrar olarak, istihdam yaratılması AB'nin ana hedeflerinden biri olarak belirlenmiş, üye ülkelerin istihdam politikalarının kontrolü ve değerlendirilmesi için kurumsal bir mekanizma oluşturulmuştur (Franzese, Hays, 2006).

Avrupa'da belirginleşen düşük istihdam ve işsizlik gibi çalışma piyasasındaki sorunların ve birlik düzeyinde yarattığı sıkıntıların giderilmesi için Avrupa düzeyinde

daha koordine istihdam merkezli politika tedbirlerine ihtiyaç duyulmuştur. Bu doğrultuda, aktif iş piyasası önlemlerinden oluşan Avrupa İstihdam Stratejisi (AİS) oluşturulmuştur. AİS ile birlikte işsizlik sigortası gibi pasif tedbirlerden aktif istihdam tedbirlerine geçiş yapılmıştır. Avrupa İstihdam Stratejisi'nde yer alan aktif tedbirlerin istihdam edilebilirlik, girişimcilik, uyarlanabilirlik ve eşit fırsatlar olmak üzere dört temel politika hedefi bulunmaktadır (Kesici, Selamoğlu, 2005).

- **İstihdam edilebilirlik;** Üye Devletler için genç işsizlik ile mücadele edilmesi, uzun dönemli işsizliğin önlenmesi, pasif tedbirlerden aktif tedbirlere geçilmesi, ortaklık yaklaşımının teşviki, okul hayatından iş hayatına geçişin kolaylaştırılması ve herkese açık bir işgücü piyasası oluşturulması gibi politikaları kapsamaktadır. Becerilerin geliştirilmesi ve yaşam boyu öğrenme temelleri üzerine kuruludur. Mesleki eğitim sistemleri ile yeteneklerin gelişimi ve işsizlerin iş bulma fırsatlarını değerlendirmeleri sağlanmaktadır. “İstihdam edilebilirlik” politikası çerçevesinde her genç işsize altı aya varmadan eğitim veya uygulamalı staj gibi yeni bir imkan teklif edilmekte olup, yetişkin işsizlerde bu süre 12 aydır. Bunun yanı sıra, engellilerin, etnik azınlıkların ve dezavantajlı olabilecek diğer grupların işgücü piyasasına girişini teşvik edecek politikalar uygulamaya konulmaktadır. Politika içeriğinde okul sisteminden erken ayrılan öğrencilerin sayısının azaltılması ve çıraklık eğitiminin geliştirilmesi önem arz etmektedir. Aktif önlem olarak, tazminat ve vergilendirme sistemlerinin istihdam edilebilirlik lehine gözden geçirilmeli, işsiz kişilerin iş araması ve işverenlerin yeni iş yaratmaları teşvik edilmektedir (Lefresne, 1999).
- **Girişimcilik;** Temel hedef, yeni iş ve istihdam yaratmak olduğu için Üye Devletlerin kendi işini kuran insanların desteklenmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda özellikle Küçük ve Orta Ölçekli İşletme'lerin (KOBİ) girişiminin finanse edilmesi adına Avrupa Yatırım Bankası'nca bütçe planı onaylanarak kredi sağlanması kabul edilmiştir. Üye Devletlerin, istihdamı engelleyici olarak görülebilecek vergi baskısı ve dolaylı işgücü maliyetleri ile emek yoğun hizmetlerdeki katma değer vergisi oranlarının azaltılması gibi tedbirler ile girişimciler desteklenmektedir (Goetschy, 1999).
- **Uyarlanabilirlik;** İşletmelerin ve çalışanlar, değişen piyasa şartları ve yeni teknolojilere uyarlanabilir olmak durumundadırlar. Böylece modern ve esnek

çalışma şekillerinin sosyal taraflarla geliştirilmesi, yeni iş sözleşmesi türlerinin kabul edilmesi ve bireyler ile şirketler için ileri eğitimi cazip kılacak teşviklerin geliştirilmesi gerekmektedir (Kesici, Selamoğlu, 2005).

- **Eşit Fırsatlar;** Kadınların istihdama katılımını artırmak ve kadın-erkek arasında eşit fırsatlar sağlamak için kadınların işgücü piyasasında karşılaştıkları dezavantajların giderilmesini amaçlayan politikalar (Mosher, Trubek, 2003). Erkek ve kadınların işsizlik oranlarındaki farkın azaltılması hedeflenmekte, bu doğrultuda kadınların işgücü piyasasına girmelerini kolaylaştıracak çocuk bakım hizmetlerinin geliştirilmesi önerilmektedir (Goetschy, 1999). Özellikle kadınların doğumdan sonra veya erkeklerin de belli bir süre işe ara verdikten sonra, işe dönüşlerindeki engellerin kaldırılması ve engelli insanların iş ararken yaşadıkları güçlükler özel dikkat gösterilmesi gerektiği savunulmaktadır (Kesici, Selamoğlu, 2005).

Mart 2000'de yapılan Lizbon Zirvesi'nde Avrupa İstihdam Stratejisi, dünyada ve AB ülkelerinde gelişen koşullara istinaden yeniden ele alınmıştır. Lizbon'daki Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği'nin dünyadaki en rekabetçi ve dinamik bilgi temelli ekonomi haline gelmesi, daha fazla ve daha iyi iş ve sosyal uyum sağlanarak sürdürülebilir ekonomik büyümeye yetebilecek 10 yıllık yeni bir strateji belirlemiştir. Bu stratejik hedefe ulaşmak için AİS'yi daha geniş bir politika çevresine entegre etmişlerdir. Avrupa Konseyi, bu hususta 2010 yılına kadar %70'lik bir genel istihdam ve %60'ın üzerinde kadın istihdamı oranına ulaşma hedefini belirlemiştir (Taymaz, Özler, 2004). 2001'de Stockholm'de ise, yaşlı çalışanlar için, diğer bir ifadeyle 55-64 yaş grubunun istihdam oranının %50'ye çıkarılması hedefi eklenmiştir (Van Rie, Marx, 2012). Bu hedefin ortaya konulması ile yaşlı nüfus oranına sahip olan Avrupa Birliği'nde, yaşlı bireylerin daha fazla aktif yaşam içerisinde tutularak onlardan faydalanılması ve sosyal güvenlik sistemi içinde tüketici konumunda olmalarının önlenmesi amaçlanmıştır (Kesici, Selamoğlu, 2005).

AİS'nin önemli bir ayağı olan Lizbon Stratejisi'nin 2005 yılı ara dönem değerlendirmesinde, politikaların birbirine koordine olmadığı, stratejinin hedefler ve göstergeler arttıkça anlaşılamayacak kadar geniş ve karmaşık hale geldiği ve bu yüzden etkili bir iletişim için net bir anlatıya ihtiyaç olduğu ifade edilmiştir. Bu doğrultuda 2005 yılında yenilenen strateji, büyümenin ve iş olanaklarının geliştirilmesi ile politika koordinasyonu sağlanması çerçevesinde daha net bir strateji oluşturulması amacıyla

gerçekleştirilmiştir. (Kok, 2004). Buna göre, tam istihdamın daha kaliteli ve verimli hale getirilmesi, toplumsal ve bölgesel uyumun sağlanması, iş hayatında yaşam döngüsü yaklaşımını esas alarak özel yaşam dengesi, aktif yaşlanma ve modern emeklilik ve sağlık sistemlerinin kurulması, işgücü piyasalarına erişimin kolaylaştırılması, işgücü piyasasındaki talep ve arzın yeterlilik ihtiyaçları göz önünde bulundurularak önceden belirlenmesi, esneklik ve güvenlik sağlanması adına iş kanunlarının ve esnek çalışma biçimlerinin daha iyi düzenlenmesi, işçilik maliyetleri ve ücret politikalarının toplu pazarlık ve vergilendirme politikası gibi unsurlarla uyulanması, erken yaşta okul terklerinin azaltılması ve yaşam boyu öğrenme için beşeri sermayeye yapılan yatırımların güçlendirilmesi ve geliştirilmesi ile eğitimin erişilebilirliğini ve kalitesini eğitim ihtiyaçları doğrultusunda uyulanması esas alınmıştır (Rodriguez, vd., 2010).

Küreselleşme ve nüfus yaşlanmasının yol açtığı işsizlik sorunu karşısında daha fazla ve daha düzgün işler yaratılması amacıyla yapılan 2005 revizyonundan sonra görülen küresel ekonomik krizin etkileriyle AİS hedeflerine ulaşma yolunda aşama kaydedilmiş olmasına rağmen bu hedeflere ulaşılamamıştır. Küresel ekonomik krizin etkisine girilmeden önce, AİS, 18 milyon yeni iş yaratılmasını sağlamasına karşın, istihdam artışı yoksulluğun azaltılmasını sağlayamamıştır. İstihdam oranının %70'e yükseltilmesi hedefi tutturulamamış olmakla birlikte, 2000 yılındaki %62'lik düzeyden 2008 yılında %66'ya yükseltilmiş, kadın istihdamının %59'a yükseltilmesi sağlanmıştır. Buna karşın, küresel ekonomik krizin etkileriyle 2009-2010 yılları arasında 7 milyon iş kaybı yaşanmış, işsizlik oranı %10 seviyesine yaklaşmıştır. (Özcüre, 2014, s.191-193). 2010 yılında birçok üye ülkenin belirlenen hedeflere varamadığı görülmekle beraber, AB, Haziran 2010'da Avrupa 2020 Stratejisi'ni uygulamaya koymuştur.

3.3.2. Avrupa 2020 Stratejisi

Avrupa'da finansal krizin etkilerinin yoğun olarak hissedildiği 2010 yılında yaşanan küresel etkiler ile artan ekonomik ve siyasal bağımlılık krizden çıkış için politikaların daha kararlı şekilde uygulanmasını gerektirmektedir. Bu doğrultuda Avrupa 2020 stratejisi AİS hedeflerinin tamamlayıcısı ve önemli bir bileşeni olarak değerlendirilmektedir (Özgüler, 2013, s.117). Avrupa 2020 stratejisi istihdamı artırmayı, verimliliği yükseltmeyi ve sosyal bütünleşmeyi sağlamayı amaçlamaktadır (Özcüre, 2014, s.198).

Avrupa Birliği, 2020 vizyonu çerçevesinde birbirini karşılıklı olarak güçlendiren üç önceliğe sahiptir (Toprak, Erdoğan, 2012).

- **Akıllı büyüme;** Bilgi ve yeniliğe dayalı bir ekonomi geliştirme,
- **Sürdürülebilir büyüme;** Kaynakların daha etkin kullanıldığı, daha yeşil ve daha rekabetçi bir ekonomi,
- **Kapsayıcı büyüme;** Toplumsal ve bölgesel uyumu sağlayan yüksek istihdamı hızlandırma.

Bu üç öncelik kapsamında 2020 yılı için Avrupa Birliği ekonomik hedefleri sıralanmaktadır (Akbaş, Apar, 2010).

- İstihdamda 20-64 yaş arası nüfusun oranının %69'dan %75'e çıkarılması,
- AB Gayrisafi Yurtiçi Hasılası'nın %3'ünün Ar-Ge'ye ayrılması hedefinin gerçekleştirilmesi, özel sektörün Ar-Ge'ye yatırım yapması için gerekli koşulların sağlanması,
- İklim değişikliği ve enerji alanında, sera gazı salımının 1990 yılına kıyasla en az %20, şartlar uygun ise %30 oranında azaltılması ile yenilenebilir enerji payının %20'ye yükseltilmesi ve enerji verimliliğinin %20 oranında sağlanması,
- Eğitim alanında okulu erken bırakanlarının oranının %15'ten %10'a düşürülmesi ve 30-34 yaş arası yükseköğrenim mezunu nüfusunun %31'den %40'a yükseltilmesi,
- 20 milyon insanın yoksulluktan kurtarılarak, ulusal yoksulluk sınırı altında yaşayan AB vatandaşlarının sayısının %25 azaltılması.

Tablo 7'de, Avrupa 2020 stratejisinin yayımlandığı yıl olan 2010 yılından bu yana, 2020 hedeflerinin gelişimi ve güncel durumu yer almaktadır.

Tablo 7.

Avrupa 2020 Hedeflerinin Durumu

AB-28	İstihdam Oranı % (20-64)	Ar-Ge / %GSYH	Erken Okul Bırakma %	Yoksul Sayısı (Milyon)	Yenilenebilir Enerji Payı (Enerji Tüketimi)
2010	68.6	1.93	13.9	117.678	12.9
2016	71.1	2.03	10.7	118.036	17.0
2020 Hedefleri	75.0	3.00	10.0	96.4	20.0

Kaynak: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/lfs/data/database> ET: 10.02.2018

Tablo 7'ye göre, 20-64 yaş arası istihdam oranı küresel kriz sonrasında gelişim göstermiş olsa da halen 2020 yılındaki %75'lik hedefin uzağında olduğu gerçeğini yansıtmaktadır. Eurostat'tan edinilen veriler ışığında, Avrupa Birliği ülkeleri içerisinde, 2020 hedefini şimdiden gerçekleştiren ülkeler arasında Almanya, Danimarka, Estonya, Litvanya, İsveç ve çıkış sürecindeki Birleşik Krallık yer almaktadır. %75 hedefinin en uzağında kalan ülkeler ise Yunanistan, İtalya, Hırvatistan ve İspanya'dır. Ar-Ge alanında ise, AB-28 düzeyinde, 2010 yılında GSYH'nin %1.93'ü Ar-Ge çalışmalarında kullanılırken, 2016 yılında görülen ufak artış halen 2020 hedeflerinin uzağında yer almakta olduğunu ve hedefin gerçekleşmesinin oldukça güç olduğu görülmektedir. 2016 yılında sadece Avusturya ve İsveç %3'lük hedefi şimdiden gerçekleştirmiş olup, Almanya da bu hedefe en yakın ülke konumundadır.

Avrupa 2020 Stratejisi çerçevesinde bir diğer hedef olan erken okul bırakma oranı, stratejinin uygulamaya konulduğu 2010 yılından itibaren kayda değer bir azalış göstererek 2016 yılında AB-28 düzeyinde %10.7'ye gerilemiş ve %10 olan 2020 hedeflerine en çok yaklaşılın gösterge olmuştur. Buna karşın 2016 yılı itibarıyla Üye Devletler içerisinde 2020 hedefine en uzak ülkeler İspanya, Malta, Romanya, Portekiz, İtalya ve Bulgaristan'dır. Yoksulluğun düşürülmesi kapsamında yoksul insan sayısının 20 milyon azaltılması hedefi ise 2016 yılı itibarıyla en başarısız hedef olmuştur. Nitekim, AB-28 düzeyinde 2010 yılında 117.678 olan yoksul insan sayısında 2016 yılına kadar düşüş gözlenmemiş ve 118.036 kişiye ulaşmıştır. Yoksullukta 2020 hedeflerine ulaşılmasının mümkün olmayacağı şimdiden söylenebilmektedir. Enerji verimliliği çerçevesinde yenilenebilir enerji kullanımı payının ise istikrarlı bir artış gözlemlenmekte olup, %20 olan hedefin çok da uzak bir hedef olmadığı görülmektedir.

İsveç, Finlandiya, Letonya ve Danimarka gibi Kuzey Avrupa Ülkeleri yenilenebilir enerji payının en fazla olduğu ülkelerdir.

3.4. Türkiye’de İstihdamın Genel Görünümü

Türkiye’de işgücü piyasaları incelendiğinde ve benzer gelir düzeyine sahip ülkeler grupları ile kıyaslandığında, tarımsal istihdamın orantısız büyüklüğü emek arzının karşısında emek talebinin yeterli olmaması, işgücü çoğunluğunun genç ve niteliksiz oluşu ve toplam istihdam içerisinde ücretli kesimin payının düşük oluşu gibi temel sorunlar mevcuttur (Çondur, Bölükbaş, 2014).

1923 tarihinde Kurtuluş Savaşı’ndan galip olarak çıkan Türkiye, iktisadi açıdan, halkın büyük çoğunluğu fakir ve eğitimsiz, sanayi kuruluşları yok denecek kadar az ve sermaye birikiminden yoksun geri kalmış bir ülke konumundadır. 1923-1929 döneminde tüm dünyada olduğu gibi liberal politikaların uygulandığı bir dönem olmuştur ve devlet özel girişimi teşvik etmek için yoğun çaba harcamıştır (Tatoğlu, 2010).

Cumhuriyet’in ilan edilmesiyle hızlı bir toplumsal ve ekonomik değişme yaşanmış, 1950’li yıllardan itibaren kırdan kente yoğun bir göç ve kentleşme hareketiyle birlikte sağlıklı bir demografik yapı meydana gelmiş ve 1960’lı yıllarla birlikte istihdam ve işsizlik sorunlarıyla karşı karşıya kalınmıştır (Durak, Kaya, 2014). Nitekim, 1960’lı yılların ilk yarısına kadar genellikle %2-4 seviyesinde işsizlik yaşanmış, 1960’lı yılların ilk yarısından itibaren artmaya başlayan işsizlik, 1978 yılında %10.1’e kadar yükselmiştir (Ersöz, vd, 2006).

Ülke ekonomisi, 1963 yılından itibaren planlı kalkınma dönemine geçmiş, sanayi sektörünün önceliği ithal ikameci model çerçevesinde daha belirgin hale getirilmiştir. Bu dönemde tarımın istihdam içindeki payı %70’lerden %50’lere doğru azalırken, sanayinin ve hizmetlerin payı %10’lardan %20’lere yükselmiştir. 1980’lerin başında ise, Türk ekonomisi kalkınma stratejisinde önemli bir değişiklik yapmış, dış rekabete ve karşılaştırmalı üstünlüğe dayanan dışa açık sanayileşme stratejisine geçilmiştir (Biçerli, 2016, s.476).

Türkiye ekonomisi, 90’lı yıllarda yıllık ortalama %3.5’lik bir büyüme oranı ile karakterize edilmesine karşın, istihdam büyümesinde ortalama %1.5 gibi düşük bir artış kaydedilmiştir. Ülkede yaşanan 2001 krizinin bir sonucu olarak son 50 yılın en derin resesyonu yaşanmış, iki yıllık bir sürede işsiz sayısı ikiye katlanıp, 2003 yılında 2.8

milyonu aşmıştır (Tunalı, Ercan, 2003). Diğer yanda, çalışma çağındaki nüfus, 1980-2006 döneminde yaklaşık 2 katına çıkmıştır. Öyle ki Türkiye’de çalışma çağındaki nüfus 1980 yılında 27.2 milyon iken, 2006 yılında 51.7 milyona yükselmiş, buna karşılık istihdam 1980’de 18.5 milyondan 2006’da 22.7 milyona yükselmiştir. Sonuç olarak, ilgili dönemde çalışma çağındaki nüfus 24.9 milyona yükselirken istihdam 4.2 milyon kişi artış göstermiştir (Tansel, Taşçı, 2010).

Tablo 8.

Türkiye’de İstihdam Oranları ve İstihdamın Sektörel Dağılımı

Yıllar	Tarım %	Sanayi %	Hizmetler %	Toplam %
1995	44.1	22.0	33.9	50.0
2000	36.0	24.0	40.0	46.7
2001	37.6	22.7	39.7	45.6
2002	34.9	23.0	42.1	44.4
2003	33.9	22.8	43.4	43.2
2004	29.1	24.9	46.0	41.3
2005	25.7	26.3	48.0	40.6
2006	24.0	26.8	49.2	40.5
2007	23.5	26.7	49.8	40.3
2008	23.7	26.8	49.5	40.4
2009	24.7	25.3	50.0	39.8
2010	25.2	26.2	48.6	41.3
2011	25.4	26.4	48.0	43.1
2012	24.5	26.0	49.4	43.6
2013	23.5	26.3	50.0	43.9
2014	21.0	27.8	51.0	45.5
2015	20.5	27.2	52.1	46.0
2016	19.5	26.8	53.7	46.3
2017	18.6	26.8	54.6	47.3

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=istgosterge> ET: 24.02.2018

Tablo 8’de yer alan bilgilere göre, 1995 yılından bu yana tarımsal istihdam önemli seviyede azalmasına rağmen, sanayi sektöründeki artış oldukça yavaş gerçekleşmektedir. Diğer bir deyişle, sanayi sektörü, tarımsal sektörden boşalan işgücünün önemli bir kesimini çekememekte ve hizmetler sektörüne geçişler görülmektedir. İstihdam oranı, son olarak 1995 yılında %50 seviyesini görmüş, 2001 yılı krizinin etkisiyle takip eden yıllarda %40 seviyesinde seyretmiştir. Her ne kadar 2017 yılında istihdam oranı %47.3 olarak belirlense de Avrupa Birliği ülkelerine kıyasla istihdam oranının en düşük olduğu ülke Türkiye’dir.

3.5. Türkiye’de İşsizliğin Genel Görünümü

Türk işgücü piyasasının başlıca özelliği, 1960’lı yıllardan bu yana yaşanan hızlı sanayileşme ve kentleşmeden kaynaklı işgücüne katılım oranındaki azalma eğilimi ve artan işsizlik eğilimidir. Ortalama işsizlik oranı, 1960’lı yıllara kadar %3 civarında iken, takip eden 20 yılda, 1980’li yıllara gelindiğinde %8 seviyelerine ulaşmıştır. Aynı zamanda işgücüne katılım oranı, 1960’da %70 iken, 1980’de %60’a düşmüştür. İthal ikameci politikaların terk edilerek, ekonomiyi serbest ticarete açmanın bir sonucu olarak ülke genelinde yeni sanayi merkezleri ortaya çıkmış, gerek şehirleşme gerekse sanayileşme hareketi, 1980 sonrasında daha yüksek oranda devam etmiştir (Filiztekin, 2009). Türkiye’de 1980’lerden sonra küreselleşme ve teknolojik ilerlemenin de etkisiyle de artmaya başlayan işsizlik, 1990’larda küresel ölçülere göre yüksek sayılan düzeylere ulaşmıştır. Hızlı nüfus artışı, eğitim politikasındaki sorunlar, yatırım yetersizliği, siyasi ve ekonomik istikrarsızlık gibi nedenler işsizlik sorunun daha da ağırlaşmasına neden olmuştur (Ay, 2012). Genel olarak Türkiye’de işsizlik sorununun, sanayileşmede istenilen düzeye gelinememesi ve hızla artan genç nüfusun istihdamını sağlayacak yatırımların yeterli seviyede gerçekleştirilememesi gibi nedenlerle yapısal bir özellik taşıdığı söylenebilmektedir (Gül, vd. 2009, s.181).

Türkiye, 1990’lı yılların başında, Körfez Savaşı’nın olumsuz etkileri nedeniyle bir dizi ekonomik ve finansal kriz yaşamıştır. 1994 yılında ise yanlış mali yönetime bağlı olarak ekonomi yaklaşık %6 oranında daralmış, enflasyon %90’a çıkmış ve Türk Lirası, ABD doları karşısında %70 değer kaybetmiştir. 1999 yılında ise, Rus krizinin gecikmeli etkisi ve ülke sanayisinin çekirdek bölgesinde meydana gelen iki büyük deprem işletmelerin tahrip olmasına ve işsiz kalmasına sebebiyet vermiştir. 2001 yılı mali krizi döneminde ise, reel GSYH %9.5 oranında gerileyerek Cumhuriyet tarihindeki en büyük daralma yaşanmıştır. Takip eden yıllarda yüksek büyüme oranlarına ulaşılsa da işsizlik oranı yüksek kalmış ve bu da ‘işsiz büyüme’ olarak adlandırılmıştır. 2001 krizinden sonra işsizlik oranları %10-11 bandına yükselmiş, genç nüfusta işsizlik oranı %20’ye, eğitilmiş genç işsiz oranları ise %25-30 seviyelerine yükselmiştir (Tansel, Taşçı, 2010).

Tablo 9’da da görüleceği üzere 2000 yılında % 6.5 olan işsizlik oranı, aynı yılın Kasım ayında ve Şubat 2001’de yaşanan bankacılık ve para piyasaları kaynaklı ekonomik kriz ile birlikte 2001 yılı işsizlik oranı % 8.4’e ulaşmış, krizin takip eden

yıllarında etkileri daha da hissedilmiş ve 2002 yılı itibari ile uzun bir süre %10'un üzerinde seyretmiştir.

Tablo 9.

Türkiye İşsizlik Oranları

Yıllar	İşsizlik %	Yıllar	İşsizlik %
1995	7,6	2008	11,0
2000	6,5	2009	14,0
2001	8,4	2010	11,9
2002	10,3	2011	9,8
2003	10,5	2012	9,2
2004	10,8	2013	9,7
2005	10,6	2014	9,9
2006	10,2	2015	10,3
2007	10,3	2016	10,9

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=istgosterge> ET: 24.02.2018

Türkiye’de yaşanan ekonomik krizin hemen ardından ekonomide istikrar politikaları uygulamaya konulmuş ve yapısal reformlar ile 2002-2008 döneminde sürekli büyüme sağlanmıştır. Ancak, ekonomide sağlanan bu iyileşme ve büyümeye rağmen işsizlik oranında beklenen azalmanın gerçekleşmemesi Türkiye için istihdam yaratmayan büyüme sorununu gündeme getirmiştir (Barışık, vd., 2010). 2008’de Amerika’da yaşanan Mortgage ekonomik krizi de ülkemizde işsizlik oranlarının yükselmesine sebep olmuş, 2009 yılında reel sektörü olumsuz etkileyerek istihdam 241.000 kişi azalmış, işsiz sayısı 2.5 milyondan 3.7 milyona, işsizlik oranı %11’den %15 seviyelerine kadar yükselmiştir (Korkmaz, Mahiroğulları, 2008, s.70). 2009 Ocak ayında %15.5 gibi görülmemiş bir düzeye ulaşan işsizlik oranı, Tablo 9’da da görüleceği üzere, 2009 yılını bir önceki yıla göre % 3 artış ile %14 seviyesinde kapatmıştır. Buradan hareketle, Türkiye ekonomisinin finansal krizlere karşı kırılgan bir yapıda olduğu sonucu çıkarılabilmektedir. Hükümet tarafından alınan önlemlere karşın 2011-2016 döneminde de işsizlik oranı %9.5-%11 düzeyinde seyretmiş olup Avrupa Birliği ortalamasının üzerindedir. 2016 yılı itibariyle AB-28 ülkeleri arasında Yunanistan, İspanya, Kıbrıs Rum Kesimi, İtalya, Hırvatistan ve Portekiz gibi Güney Avrupa ülkelerinden sonra işsizlik oranının en yüksek olduğu ülke Türkiye’dir.

3.5.1. Cinsiyete Göre İşsizlik

Üretim faktörlerinin olabildiğince yüksek düzeyde ve verimlilikte kullanılması ekonomik kalkınmanın olmazsa olmazıdır. Ancak, bu faktörlerin başında gelen işgücünün kullanımında dünyanın bütün ülkelerinde cinsiyet açısından erkekler lehine dengesiz bir dağılım söz konusudur. Günümüzde gelişmiş ülkelerde kadınların işgücüne katılım oranları erkeklerin işgücüne katılma oranlarına yaklaştıkça, Türkiye’de kadınların kentsel emek piyasalarına katılımlarının düşük olmasından kaynaklı bu durumun ülkemizde geçerli olmadığı görülmektedir (Özer, Biçerli, 2003).

Türkiye’de kadınların işgücüne katılımını engelleyen faktörler ekonomik ve sosyal faktörler olmak üzere 2 grupta toplanmaktadır. Ekonomik faktörler düşük ücret ve sosyal güvenlikten yoksunluk olarak sayılabilmekte, sosyal faktörler ise düşük eğitim, toplumsal cinsiyet anlayışı ve ataerkil zihniyet olarak özetlenebilmektedir. Türkiye’de dünya genelindeki eğilimin tersine 1950’lerin ortalarından itibaren 2004 yılına kadar kadınların işgücüne katılım oranları sürekli düşmüştür. Bu düşüşün başlıca sebebi kırdan kente yaşanan yoğun ve sürekli göç dalgalarıdır. Kırsal alanda tarımsal üretimde aile işgücü bünyesinde ücretsiz de olsa yer alan kadın, kente göç ederek iktisaden faal nüfusun dışına çıkmıştır (Önder, 2013).

Tablo 10.

Cinsiyete Göre İşsizlik ve İşgücüne Katılım Oranları

Yıllar	İşsizlik Oranı % (Erkek)	İşsizlik Oranı % (Kadın)	Yıllar	İşgücüne Katılım Oranı % (Erkek)	İşgücüne Katılım Oranı % (Kadın)
1995	7,8	7,3	1995	77,8	30,9
2000	6,6	6,3	2000	73,7	26,6
2005	10,5	11,2	2005	70,6	23,3
2006	9,9	11,1	2006	69,9	23,6
2007	10,0	11,0	2007	69,8	23,6
2008	10,7	11,6	2008	70,1	24,5
2009	13,9	14,3	2009	70,5	26,0
2010	11,4	13,0	2010	70,8	27,6
2011	9,2	11,3	2011	71,7	28,8
2012	8,5	10,8	2012	70,9	29,6
2013	8,7	11,9	2013	71,5	30,8
2014	9,0	11,9	2014	71,3	30,3
2015	9,2	12,6	2015	71,6	31,5
2016	9,6	13,7	2016	72,0	32,5

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=istgosterge> ET: 24.02.2018

Tablo 10’da da görüleceği üzere, işsizlik oranları açısından kadınların iş piyasasındaki genel durumları son yıllara kadar erkeklerle yakın oranlarda gözükmiştir. Buna karşın, kadınların emek piyasasına girmelerindeki güçlükler ya da bir süre sonra iş piyasasından geri çekilmeleri nedeniyle işgücüne katılım oranları kadınların aleyhine 2,5 kat daha düşüktür.

Nitekim 2000 yılında kadınların işsizlik oranının erkeklerden düşük olduğu görülmekle beraber, 2001 krizinden sonra bu oran hep kadınların aleyhine gelişmiştir. 2009 yılında gerek erkek işsizliği gerekse kadın işsizliği bir önceki yıla göre %3 oranında artarak rekor seviyeye yükselmiştir. Takip eden yıllarda erkeklerin işsizlik oranı düzelme sürecine girerken, kadın işsizliği %11’in altına düşmemiştir. 2016 yılına geldiğimizde ise, kadın ve erkek işsizliği arasındaki fark kadınlar aleyhine %4’lük farka ulaşarak Tablo 9’daki en yüksek seviyeye ulaşmıştır. Erkeklerin işsizlik oranı %9,6’ya, kadınların işsizlik oranı %13,7’ye yükselmiştir.

Diğer yanda Türkiye’de kadın işsizliği, 2016 yılında, AB-28 düzeyinde %8,8 olan kadın işsizlik oranının oldukça üzerinde seyretmektedir. Avrupa Birliği ülkeleri ile kıyasladığımızda Yunanistan (%28,1), İspanya (%21,4) ve Hırvatistan (%14,2)’dan sonra kadın işsizliğinin en yüksek olduğu ülke Türkiye’dir. Türkiye’nin AB standartlarını yakalaması için kadın işgücünü emek piyasasına çekecek ve iş piyasasından çıkışını önleyecek önlemleri alması gerekmektedir.

3.5.2. Eğitim Seviyesine Göre İşsizlik

Eğitim seviyesine göre işsizlik oranları, genel olarak eğitim yetersizliğinin beğenilmeyen iş koşulları ile ilişkili olup olmadığını göstermektedir. Bununla birlikte farklı eğitim düzeylerindeki işsizlik boyutlarını yansıtmaktadır. Örnek olarak, yükseköğretimin tüm ülkelerde işsizliğe karşı eşit derecede bir etkisi olup olmadığını göstermektedir (Kavak, 1997). Gelişmekte olan veya gelişmiş birçok ülkede olduğu gibi yükseköğretim ve yükseköğretimin işlevselliği Türkiye için de çok önemlidir. Özellikle 1980’lerde yaşanan temel siyasi ve ekonomik dönüşüm ile içe dönük politikalar geride bırakıldıktan sonra eğitimin önemi başka bir boyut kazanmıştır. Ekonominin dışa dönük, özel işletme ağırlıklı ve bilgiye dayalı dinamik bir hale gelmesi ile birlikte bu büyük yapılanmanın ihtiyaçları olan vasıflı işçiliğin sağlanması adına yükseköğretimin önemi artmıştır. Ancak ülkede, genç nüfusun büyümesiyle yaratılan işgücü ekonominin

barındırabileceği emek sayısından daha yüksek olmuş, işsiz nitelikli emek sayısı ve genel işsizlik oranları artış göstermiştir (Erdem, Tuğcu, 2012).

Tablo 11.

Eğitim Düzeyine Göre İşsizlik Oranları

Yıllar	İlköğretim	Lise	Yükseköğretim
2000	10,3	10,5	7,0
2005	14,5	13,9	10,0
2010	14,9	15,9	11,0
2014	13,9	11,9	10,6
2015	14,7	12,4	11,0
2016	14,6	13,4	12,0

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü İstatistikleri

Tablo 11’de Türkiye’de eğitim düzeyine göre işsizlik oranları yer almaktadır. Genel olarak bakıldığında eğitim düzeyi arttıkça işsizlik oranlarının azaldığı görülmektedir. Bununla birlikte ilköğretim ve lise mezunları arasında işsizlik oranının en düşük 2000 yılında en yüksek ise 2010 yılında gerçekleştiği, üniversite mezunları arasında işsizlik oranlarının ise en düşük 2000 yılında en yüksek ise 2016 yılında gerçekleştiği tablodan çıkan sonuçlar arasındadır. Türkiye’de 2000 yılına göre 2016 yılında işsizlik oranlarının en çok arttığı grubun yükseköğretim olması da dikkat çekmektedir. Bunlara ek olarak, Tablo 5’te yer alan Avrupa Birliği ülkeleri eğitim istatistikleri ile karşılaştırıldığında Yunanistan (%18.1)’dan sonra en yüksek üniversiteli işsiz oranının Türkiye’de olması da eğitim düzeyinin arttırılması ile işsizlik sorununun çözülmesi konusunda Türkiye’nin daha etkin politikalar geliştirmesini gerektirmektedir.

Eğitimli işsizlerin artması, ülkenin toplam nitelik düzeyinin verimli kullanılmadığını göstermektedir. Emeğini ilk kez piyasaya arz eden deneyimsiz ve piyasa koşullarından habersiz kişilerin iş piyasasında birtakım zorluklarla karşılaşmaları doğaldır. Bunun yanı sıra, piyasaya yeni girenlerin tecrübeli kişilere kıyasla daha uzun sürede iş aramaları ve daha kısa sürede iş piyasasına giriş-çıkış yapmaları normaldir. Ancak bu sürenin uzaması Türkiye’de emek piyasası açısından olumsuz sinyaller olduğu anlamına gelmektedir (Korkmaz, Mahiroğulları, 2008, s.78).

3.5.3. İşsiz Kalma Süresine Göre İşsizlik

Uzun dönemli işsizlik gelir kaybının yanı sıra, bireysel beceri ve yeteneklerin bozulması yani beşeri sermaye kaybının temel sebebidir ve yeni bir iş teklifi alma

olasılığındaki düşüş anlamına gelmektedir. Bunun yanı sıra, uzun dönemli işsizlik bireylerde motivasyon kaybı oluşturmakla birlikte depresyon, sağlıksızlık, toplumdan yabancılaşma, boşanma, suç ve intihar gibi durumlara neden olabilmektedir. Ekonomik anlamda ise, uzun süreli işsizler ücret baskısını azaltmada daha az etkili hale gelip, genel işsizlik oranlarının artmasına neden olmakta ve bütçe açıkları ve yüksek borç yükü gibi makroekonomik dengesizliklere yol açmaktadırlar (Taşçı, Özdemir, 2006).

Türkiye’de uzun süreli işsizlik kavramı bir yıldan uzun süredir iş arayanlar olarak kabul edilmiştir. Hızla artan ve genç bir nüfusa sahip olan Türkiye’de ekonomik alanda nüfus artışı ile orantılı istihdam artışı sağlanamamaktadır. İşgücüne her gün eklenen yeni bireylerle genişleyen işgücü arzı karşısında sınırlı iş gücü talebi olması uzun süreli yapısal işsizliğe zemin hazırlamaktadır (Alabaş, 2007).

Tablo 12.

İş Arama Sürelerine Göre İşsizler

Yıllar	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
1 Yıldan Az Süreli İşsizler	57,9	60,5	71,4	73,6	75,1	75,5	79,3	78,9	79,4
1 Yıl ve Daha Fazla Süreli İşsizler	20,4	39,4	28,6	26,4	24,9	24,6	20,7	21,1	20,6

Kaynak: TÜİK Hanehalkı İşgücü İstatistikleri

Tablo 12’de TÜİK verilerine göre 2000 yılında uzun dönemli işsizlerin oranının toplam işsizler içerisindeki payı %20,4 olarak belirlenmiştir. 2005 yılında ise %40 seviyesine yaklaşarak 5 yıllık süreçte oldukça çarpıcı bir artış kaydedilmiştir. Burada, Türkiye’de yaşanan 2001 yılındaki ekonomik krizin uzun süreli işsizliğe olan yansımalarının gecikmeli etkilerinin yaşandığını söylemek yanlış olmayacaktır. 2005 yılından bu yana kademeli iyileşme görülmekte olup, 2016 yılında uzun dönem işsizlik oranları %20,6’ya kadar düşüş göstermiştir.

Türkiye’nin uzun dönem işsizlik göstergeleri bakımından birçok AB üyesi ülkelerden ve AB ortalamasından çok daha iyi bir konumda olduğu görülmektedir (Tablo6). Ancak Türkiye’de kayıt dışı istihdamın ve tarım istihdamının işsizliği ve bu arada uzun süreli işsizliği büyük ölçüde gizlediği düşünülmektedir. Buna ek olarak yaş ortalaması yüksek olan AB ülkelerinde yaşlı nüfusun uzun süreli işsizlikte önemli rol oynaması ancak Türkiye’de uzun süreli işsizlerin ağırlıklı olarak genç ve orta yaşlı

nüfusta toplanması bu iyimser tablonun bozulabileceği anlamına gelmektedir (Alabaş, 2007).

3.6. Türkiye’de Uygulanan İstihdam Politikaları

Türkiye’de hükümetler yıllardan beri istihdam konusuna ekonomik kalkınma sürecinde çözülebilecek bir sorun olarak bakmışlardır. Kalkınmanın ekonomik büyüme olarak ele alınması, sosyal boyutunun göz ardı edilerek, istihdama dolaylı yaklaşılması var olan sorunun boyutlarını daha da genişletmiştir. Türkiye’de işsizliği önlemeye yönelik alınan tedbirler ‘‘planlı dönem’’ ile başlamaktadır. Buna karşın, şu ana dek işsizlik sorunuyla mücadelede başarıya ulaşmış etkin bir istihdam politikasından söz edilememektedir. Türkiye’de uygulanan istihdam politikaları, makroekonomik gelişim stratejilerinde köklü bir değişimin yaşandığı 1980 yılını temel alarak; 1980 yılı öncesi ve 1980 yılı sonrası istihdam politikaları biçiminde iki dönemde ele alınabilmektedir (Gündoğan, vd. 2013, s.175).

3.6.1. 1980 Yılı Öncesi Uygulanan İstihdam Politikaları

İşsizliği önlemeye, istihdamı artırmaya yönelik önlemler, ilk defa 1963 yılı sonrası beşer yıllık dönemler halinde oluşturulan Kalkınma Planlarında yer almaya başlamıştır. Dördüncü Beş Yıllık Plana kadar hazırlanan ilk üç planda istihdam sorununun çözümü, özel emek piyasası politikaları yerine ekonomik gelişmeye bağlanmıştır (Korkmaz, Mahiroğulları, 2008, s.114).

1963-1967 yıllarını kapsayan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda istihdam bakımından belirlenen hedef noktalar işsizlik meselesinin çözüme kavuşturulması, çalışanların mesleki seviyelerinin yükseltilmesi, yeterliliğe dayanan bir çalışma politikasıyla yetiştirilen elemanların yerinde kullanılması ve sosyal hareketlilik sağlanması, çalışan nüfusun çeşitli meslek gruplarının bölünüşündeki dengesizliklerin ortadan kaldırılması şeklinde olmuştur (DPT, 1962). Bu planda, işgücü arzı ile yaratılan istihdam arasındaki farkın, tarımda belli işlerin gerektiğinden çok insan tarafından yapılması diğer bir deyişle gizli işsizlik şeklinde, tarım dışında ise iş bulamama yani açık işsizlik şeklinde ortaya çıktığı saptamasında bulunulmuştur (Gül, vd. 2009, s.90).

1968-1972 yıllarını kapsayan İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda da istihdam yaratmak ekonominin hızla gelişmesinin bir sonucu olarak ele alınmış olup, istihdam konusu genel kalkınmanın dışında bağımsız bir amaç olarak değerlendirilmemiştir. Bu

dönemde %7'lik kalkınma hızı çerçevesinde istihdam seviyesinin yükseltilmesi ve işsizliğin azaltılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda istihdam etkisi yüksek olan sektörler ağırlık verilmiş, maliyeti artırmaksızın işgücü yoğunluğu yüksek, sermaye tasarruf edici ve istihdam yaratıcı projelere öncelik verilmiştir. Özellikle tarım sektöründe kullanılmayan işgücünden yararlanmak amacıyla tarım teknolojisinde ve ürün tiplerinde değişiklik sağlanması ve teşvik tedbirleri ile yeni iş alanlarının oluşturulması gözetilmiştir (DPT, 1967).

Birinci ve İkinci Planlar, kalkınmayı Türkiye'nin sanayileşmesine bağlamış, buna uygun olarak yatırımların dağılımında sanayiye özel bir yer vermiştir. Ancak, sanayileşmenin tek başına istihdam sorununu çözmeye yetecek sayıda iş olanakları yaratmayacağı kabul edilmiştir. Buna karşın, Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1973-1977) hızlı bir kalkınma ve sanayileşme çabasının bile istihdam sorununu ancak 1990'lı yıllarda çözebileceği tespitinde bulunulmuştur (DPT, 1973). Üçüncü Plan'da ekonomik yapı değişikliği ile birlikte milli gelirin artırılmasını, özellikle ara ve yatırım malı üreten sanayinin geliştirilmesini ve dış kaynaklara bağımlılığın azaltılması amaçlanmıştır (Takım, 2011).

1979-1983 yıllarını kapsayan Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'ndan itibaren, işsizlik ve istihdam konusunda makroekonomik politikalarla birlikte kısmen de olsa emek piyasası önlemleri de planlarda yer almaya başlamıştır. İşgücünün istihdam edilebilirliğini artıracak eğitim faaliyetlerine önem verilmiş, İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun etkinliği artırılmış, yatırımlar işsizliğin yüksek olduğu bölgelere yönlendirilmiş, kentlerdeki işsizliği azaltmak amacıyla imar ve alt yapı çalışmalarının hızlandırılması gibi önlemlerden bahsedilmiştir (Korkmaz, Mahiroğulları, 2008, s.116).

3.6.2. 1980 Yılı Sonrası Uygulanan İstihdam Politikaları

Türkiye'de 1980'e kadar uygulanan kalkınma planlarında istihdam sorununun çözümü için ekonomik büyüme hızı ve sanayileşme olmak üzere iki ana değişken esas alınmıştır. Diğer bir deyişle, iş bulma, büyüme hızının bir türevi ya da sonucu olarak algılanmakta, ekonominin büyümesi ve sanayileşme eksenine oturtulmaktadır (Gündoğan, vd. 2013, s.175). 1980 yılında ise ekonomide istikrar tedbirleri yürürlüğe konulmuştur. Siyasi ve ekonomik tikanıklıkların bir sonucu olarak ithal ikameci sanayileşmeden dışa açık sanayileşme stratejisine geçilmiştir. 1980 yılına kadar uygulanan sosyal keynesyenist politikalardan arz yanlı politikalara dönülmüştür.

Piyasanın işleyişi sonucunda işsizliğin olabileceğini savunan bu politikalar emek piyasaları ile ilgili düzenlemelerin azaltılması ve sendikaların gücünün sınırlandırılması gerektiği görüşleri benimsenmiştir (Gül, vd. 2009, s.102).

1985-1989 dönemlerini kapsayan Beşinci Beş Yıllık Plan'da önceki planlardan farklı olarak istihdamı artırmada makroekonomik önlemlerle birlikte emek piyasası önlemleri daha fazla yer almıştır. Ekonominin dışa açılması ile yabancı sermayenin istihdam yaratacağı belirtilen bu planda gençlerin ilk defa gençlerin işsizliğine değinilmiştir ve genç işsizliğin azaltılması politika hedefi olmuştur. Kentlerde %28.5'e ulaşan ve %39.5 seviyesine yükselen kadın genç işsizliğin azaltılması adına gençlere istihdam sağlayan işverenler vergi ve diğer yollarla teşvik edilmiş, gençlerin istihdam edilebilir hale getirilmesini mümkün kılacak nitelikte beceri eğitimini sağlayan işverenlere vergi iadesi uygulanmıştır. Ortaöğretimden itibaren gençleri mesleğe yöneltme imkanlarının sunulması ve genç işsizler için istihdam artırıcı politikaların ortaya konulması öngörülmüştür. İstihdam politikasının başarıya ulaşip işsizliği önlemede, teknolojik, sanayi ve eğitim politikaları ile uyum içinde hareket edilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Girişimciliğin desteklenmesi, nitelikli işgücü yetiştirilmesi ve istihdamı olumsuz etkileyen engellerin ortadan kaldırılması temel ilke olarak belirlenmiştir (DPT, 1985).

Avrupa Birliği Ülkeleri ile karşılaştırıldığında, ülkemizde başarılı sayılabilecek aktif emek piyasası politikalarına rastlanılmamakla birlikte bu alanda etkisiz de olsa bazı programların uygulandığı söylenebilmektedir. Bu çalışmalar ağırlıklı olarak Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) tarafından yürütülmektedir. İŞKUR tarafından uygulanan aktif emek piyasası politikalarının başında mesleki eğitim gelmektedir. Bu konudaki çalışmalar 1988 yılında işgücü eğitimi konusunda yürürlüğe giren yönetmelikle başlamış ve İŞKUR bu alanda etkin bir rol oynamıştır (Gündoğan, vd. 2013, s.177).

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1990-1994) yatırımların teşvik edilmesi, girişimcilik ruhunun ve teşebbüs gücünün geliştirilmesi, KOBİ'lerin desteklenmesi ve mevcut işgücünün niteliğinin yükseltilmesi amaçlanmıştır. İstihdam politikalarının ILO ve Avrupa Topluluğu (Birliği) normlarına uyum sağlayacak şekilde düzenlenmesi üzerinde durulmuştur (DPT, 1990). Bu plan döneminde, aktif istihdam politikalarının etkin biçimde uygulanabilmesi amacıyla 1993 yılında emek piyasalarına yönelik İstihdam ve Eğitim Projesi uygulamaya konulmuştur. Beceri düzeyi düşük işsizlere mesleki eğitim verilerek üretken istihdamın sağlanması, sınav ve belgelendirme

sistemlerinin kurulması, işgücü piyasası enformasyon sisteminin geliştirilmesi ve kadın istihdamının artırılması projenin hedefler arasında yer almaktadır (Karabulut, 2007).

Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı dönemi sonunda işsizlik oranının % 8.7 olması öngörülmesine rağmen bu gerçekleşmemiş, açık işsizlik 1994 yılında %10.5'a yükselmiştir. Öngörünün gerçekleşmemesinde planda belirtilen bazı politikaların hayata geçirilmeyişi ile ekonominin 1994 Nisan ayında içine düştüğü ağır ekonomik krizin de etkisi olduğu söylenebilmektedir (Biçerli, 2016, s.523).

1996-2000 yıllarını kapsayan Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda istihdamın artırılabilmesi için sürdürülebilir büyüme hızına erişmenin gerekliliği vurgulanmıştır. Aktif istihdam politikası olarak, özelleştirme sonrası çıkabilecek işsizliği önleme ya da işsizlik süresini azaltmaya yönelik "İşgücü Uyum Programı" uygulamaya konulmuştur. Ayrıca Güneydoğu Onarım Projesi kapsamında ve yüksek işsizliğin bulunduğu diğer yörelerde yerel ihtiyaçları karşılayacak belirli altyapılar, konut yapımı, arazilerin tarıma elverişli hale getirilmesi, ağaçlandırma, çevre koruması ve benzeri nitelikte alanlarda özel istihdam projeleri uygulamaya konulmuştur (DPT, 1996).

Geçmişten günümüze Türkiye'de işsizliğe dönük sosyal refah devleti politikaları oldukça cılız kalmıştır. Öyle ki uzun yıllar devletin doğrudan yönetimi ile yürütülen ve işsizliğin etkilerini azaltmayı hedefleyen pasif istihdam politikaları uygulanmamıştır (Sapançalı, 2007). İşsizler için yardım niteliğinde olan ve işsizliğin ortaya çıkardığı ekonomik ve sosyal sorunlarının giderilmesini amaçlayan pasif istihdam politikaları ilk olarak 1999 yılında işsizlik sigortasının başlatılması ile uygulanmıştır (Çondur, Bölükbaş, 2014). Sosyal devlet anlayışının bir gereği olan işsizlik ödeneği, Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı döneminde hayata geçirilen önemli bir politika olmuştur.

2001 yılı ekonomik krizine rastlayan Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (2001-2005) KOBİ'lerin istihdam yaratma potansiyellerinden azami şekilde yararlanılarak işsizliğin azaltılmasının sağlanabileceği belirtilmiştir. Bu amaç doğrultusunda KOBİ'ler ile bireysel girişimlere yönelik eğitim, proje, finansman, organizasyon, pazarlama ve teknoloji alanında desteklerin artırılacağı belirtilmiştir. Yatırımların artırılması, istikrarlı ekonomik büyümenin sağlanması yoluyla istihdamın artırılması ve işsizliğin önlenmesi temel amaç olarak planda yer almakta olup, Avrupa İstihdam Stratejisi ile uyumlu bir ulusal istihdam stratejisi hükümetin ve sosyal tarafların ortak çalışması ile uygulamaya konulmuştur (DPT, 2001).

2007-2013 yıllarını kapsayan Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda Ulusal İstihdam Stratejisi'nin oluşturulması çalışmalarında, tarım sektöründeki çözülme ile bu sektörden

gelen işgücünün tarım dışı sektörlerle kazandırılması konusuna ağırlık verilmesi gerekliliği üzerinde durulmuştur. İstihdamın artırılmasında önem taşıyan girişimciliğin geliştirilmesi ve teşvikinin bütüncül bir yaklaşımla ele alınması planlanmıştır. Ayrıca esneklik ile güvence bir arada değerlendirilerek işgücü piyasasının daha esnek ve hareketli bir yapıya kavuşmasının sağlanması amaçlanmıştır. Planda işgücü piyasasında zorluklarla karşılaşan kadınlar, gençler, uzun süreli işsizler, özürllüler ve eski hükümlüler için fırsat eşitliği sağlanacağı belirtilmiştir. Kadınların işgücüne ve istihdama katılımlarının artırılması amacıyla çocuk ve diğer bakım hizmetlerine erişimlerinin kolaylaştırılması ve gençlerin işgücü piyasasında deneyim kazanmalarını sağlayıcı programların geliştirilmesi üzerinde durulmuştur. (DPT, 2007).

Onuncu Kalkınma Planı'nda (2014-2018) bölgesel, yerel ve sektörel işgücü dinamikleri dikkate alınarak, başta kadın ve gençler olmak üzere tüm kesimler için nitelikli istihdam imkanlarının geliştirilmesi hedeflenmiş, mesleki rehberlik ve danışmanlık hizmetleri başta olmak üzere aktif işgücü politikalarının yaygınlaştırılmasına önem verilmiştir. İşgücünün eğitim düzeyinin yükseltilerek istihdam edilebilirliğinin artırılması ve işgücü piyasasının talep ettiği becerilerin kazandırılması için yaşam boyu eğitim faaliyetlerine dikkat çekilmiştir. Planda AB normları çerçevesinde özel istihdam büroları aracılığıyla geçici iş ilişkisi uygulamalarının yaygınlaştırılacağı ifade edilmiştir. Ayrıca planda yer alan işgücü piyasasının etkinleştirilmesi programının hedef kitlesi işsizler, işgücü piyasası dışındaki kadınlar, kayıt dışı çalışanlar ve işverenler olup, bu programla işgücü piyasası daha etkin hale getirilerek, rekabetçi bir ekonominin gerektirdiği nitelikli ve insana yaraşır istihdamın artırılması, işsizliğin azaltılması, işgücü verimliliğinin yükseltilmesi amaçlanmıştır. Program hedefleri kadınların işgücüne katılım ve istihdam oranlarının Plan dönemi sonunda sırasıyla %34,9 ve %31'e yükseltilmesi, esnek çalışma biçimlerinin yaygınlaştırılması, sosyal yardım istihdam bağlantısının güçlendirilmesi ve istihdam teşviklerinin etkinliğinin artırılması şeklindedir (DPT, 2013).

Sonuç olarak, Türkiye'nin son on yıldaki büyüme dinamiklerine bakıldığında 2001 krizinden sonra büyüme eğilimine girdiği, fakat bu büyümenin istihdam üzerindeki etkileri incelendiğinde bir katkısı olmadığı görülmektedir. Dolayısıyla üzerinde durulması gereken nokta büyümenin istihdam yaratmadığıdır. İşsizliğin yapısal bir özellik gösterdiği Türkiye'de ekonomik büyüme sağlanmasına rağmen, bu büyüme işsizliğe çözüm olamamıştır (Gül, vd. 2009, s.129).

BÖLÜM IV

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİK SORUNU

4.1. Kavramsal Açıdan Gençlik ve Genç İşsizlik

Birleşmiş Milletlerin tanımlamasına göre gençlik, çocukluğun bağımlılığından yetişkinliğin bağımsızlığına doğru bir geçiş dönemidir. Sabit yaş grubundan daha değişken bir kategoride olan bu grubu özellikle eğitim ve istihdam ile ilgili olarak tanımlamak için yaş en kolay yoldur. Bu doğrultuda, genç birey, kişinin genellikle zorunlu eğitimden ayrılıp ilk işini bulduğu yaş arasındaki bir kişi olarak kabul edilmektedir (Birleşmiş Milletler, 2018).

Birleşmiş Milletlerin standart sınıflamasına göre gençlik 15-24 arasında olan yaş grubunu içermektedir. Ancak bu kategori kültürel, kurumsal ve politik faktörlere bağlı olarak ülkeden ülkeye değişebilmektedir. Endüstrileşmiş ülkeler ile Orta ve Doğu Avrupa gibi geçiş ekonomilerinde alt yaş sınırı genellikle zorunlu eğitim çağının sona erdiği yaşa göre değişirken üst sınır daha geniş çapta değişebilmektedir. Örneğin, İngiltere’de gençlere yönelik istihdam politikaları 18-24 yaş grubunda hedeflenen politikaları ifade ederken, Kuzey İtalya’da bu terim 14-29 yaş arası, Güney İtalya’da ise 14-32 yaş arasını tanımlamak için kullanılmaktadır (O’Higgins, 2001, s.10). Güney Afrika’da ise ülkenin ulusal gençlik politikası gençleri 14-34 yaş grubundaki bireyler olarak tanımlamaktadır (Bonakele, 2016). White ve Kenyon (1999), ülkelerin ulusal koşullarından kaynaklanan gençlik yaş sınırlaması ile ilgili Avustralya’da 12-25, Malezya’da 15-40, Nijerya’da 6-30, Uganda’da 13-35 gibi farklı yaş aralıkları olduğu tespitinde bulunmuşlardır. Birleşmiş Milletler, ILO ve UNESCO’nun yanı sıra, ülkemizde TÜİK tarafından da gençler 15-24 yaş aralığı olarak sınıflandırılmaktadır.

Gençlik, doğası gereği toplumların en dinamik ve değişime açık kesimidir. Dünyada 21.yüzyıl başında yaşanan dönüşümlerden ve bu süreçte ortaya çıkan sorunlardan en çok etkilenenlerin başında gençler gelmektedir. İçinde bulunduğumuz çağda bilimin ve teknolojinin hızla ilerlediği düşünüldüğünde, nitelikli insan gücüne olan ihtiyaç her zamankinden fazla bir önem kazanmaktadır. Nitelikli, özgüveni yüksek ve toplumsal sorumluluğun bilincinde olan genç nüfus bütün toplumlar için paha biçilmez bir değerdedir (Mütevellioğlu, vd. 2010).

Dünya nüfusunun bir milyardan fazlasını oluşturan gençlik, bugünün ve geleceğin en büyük varlığını temsil etmektedir. Gençlerin yaklaşık % 85’i tüm dünyada

ve özellikle gelişmekte olan ÷lkelerde ciddi kırılgnlıklarla karşı karşıyadır. Son yıllarda artan küresel işsizlik, gençler tarafından diğler gruplara kıyasla daha fazla hissedilir duruma gelmiştir (Akhtar, Shannaz, 2006).

Dünya Bankası ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), 15-24 yaşları arasındaki işsiz ancak çalışmaya elverişli ve iş arayan bireylerin aynı yaş grubundaki iş gücüne oranını genç işsizlik olarak tanımlamaktadır. Gelişmiş ve gelişmekte olan ÷lkeler için önemli bir sosyo-ekonomik problem olan genç işsizlik, pek çok ÷lkede kronik hale gelmiş bir problem olmakla birlikte günümüzde çok az ÷lke genç işsizliğı ile mücadelede başarılı olmaktadır (Jensen, vd. 2003). Oysa ki gençlerin istihdamı bireylerin sosyal kimliklerini şekillendirmekle birlikte kendilerine olan saygılarını ve özgüvenlerini olumlu yönde etkileyeceğinden, gençlere yönelik iş olanakları sağlamak sadece ekonomik büyümeye katkıda bulunmakla kalmamakta aynı zamanda sosyal dayanışma ve sosyal barışı da beraberinde getirmektedir. Gençler arasında istihdam kaybı ise sivil ve sosyal güvensizliğı artırırken diğler yanda bağımsız bir yaşam planı geliştirmeyi ve iş kültürünün bir parçası olmayı imkansız kılmaktadır. Bu nedenle gençlerin istihdamı sosyal dengeler için oldukça önemlidir (Calderon, 2004).

Genç işsizliğı ilk olarak 1980'lerde sanayileşmiş ÷lkeler için ciddi bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. Bu yüzyılın başında işgücü piyasalarında patlama yaşanırken genç işsizliğı de endişe verici bir konu haline gelmiştir. Genç işsizliğı, 2008 yılında dünya piyasalarında yaşanan çöküşün ardından işgücü piyasaları önemli ölçüde zayıflayan ÷lkelerin karşı karşıya geldiğı çözümü en acil sosyal ve ekonomik bir sorun olmuştur. Söz konusu durgunluk döneminde genç işsizliğın özellikle hızlı bir şekilde artış göstermesi politika odaklarını bu konunun üzerine çevirmiştir (Bell, Blanchflower, 2010).

4.2. Genç İşsizliğıne Neden Olan Faktörler

Genel olarak genç işsizliğının oluşumuna neden olabilecek faktörler makro ve mikro boyutta incelenmek üzere iki şekilde kategorize edilmektedir. Gençlerin hem yaşadıkları ÷lkelerin yapısal özellikleri, demografik yapıları, ekonomik dalgalanmalar ve krizler karşısındaki durumlarını ortaya koyan makro düzeydeki nedenlerin incelenmesi gerekmekte hem de mikro düzeyde, gençlerin ve işverenlerin karakteristik özelliklerinden kaynaklanan ve işsizliğı neden olan durumların incelenmesi gerekmektedir (Murat, Şahin, 2011b). Bu açıdan Freeman (1979), yüksek genç işsizliğının nedenlerini arz ve talep yönünden iki farklı boyutta aşağıdaki şekilde incelemiştir.

Tablo 13.

Yüksek Genç İşsizliğinin İki Yönlü Nedenleri

Genç İşsizliğinin Yüksek Olmasının Nedenleri	Talep Cephesi	Arz Cephesi
Mevcut İşler	Ekonomik koşullar nedeniyle gençler iş kıtlığından etkilenmektedir.	Açık olan işlerin birçoğunun düşük düzeyli olması gençler tarafından tercih edilmemektedir.
Ücretler	Ücretlerdeki katı düzenlemeler ve asgari ücretler düşük gelirli işlerin sayısını azaltmaktadır.	Genç bireylerin gerçekçi olmayan ücret talebi beklentileri işsizliğe sebep olmaktadır.
Mobilite	Kısa dönemli geçici iş sayısının fazla olması yüksek işsizlik oranlarına yol açmaktadır.	Genç işçiler yüksek mobiliteye sahiptirler ve yüksek mobilitelik istikrarsızlığa neden olmaktadır.
Tavırlar	Gençler geleceği olan bir iş arzulurlar. İşverenlerin genç bireylere yönelik ayrımcılığı da genç işgücüne olan talebi azaltır.	Cari ücret düzeyi ile gençlerin aşırı ücret arzuları uyumlanabilmektedir. Gençler çalışmamayı tercih eder ve iş ahlakı yönünden gelişim sağlayamazlar.
Beceriler	İş hayatında beceriler çalışırken kazanılmaktadır.	Genç bireylerin eğitim ve niteliksel yönden eksiklikleri mevcuttur.
Genç Nüfustaki Yüksek Artış	Genellikle yaz döneminde iş piyasası gençler için yeni iş üretmektedir ancak mevsimsel işsizlik meydana gelmektedir.	Genç işsizliği kısmen de genç nüfusun artışıyla büyüklükten kaynaklanmaktadır.
Alternatif İş Hareketleri	Gençler yasadışı iş faaliyetlerinden yüksek gelir elde edebilmektedir.	

Kaynak: Freeman (1979), s.7

Genç işsizliğinin en önemli nedeni düşük makroekonomik performanstır. Ekonomide büyümenin olmaması tüm bireyleri etkilemekle birlikte konjonktürel eğilimleri nedeniyle gençleri daha fazla etkilemektedir. Yüksek konjonktürel oynaklığa neden olan başlıca faktör genç çalışanların genellikle daha düşük iş güvenliğine sahip olmalarıdır. Bunun yanında, daha az deneyim kazanmış olmaları, şirketlerin gençler için daha az eğitim yatırımı yapmaları, yetişkin bir işçiye göre daha az harcama yapmış olmaları ve gençlerin kıdem tazminatının daha düşük olması genç işçilerin işten çıkarmalarda şirketler için daha az maliyetli olmaları anlamına gelmektedir (Görlich, vd. 2013).

Toplam talep yetersizliği genel işsizliği etkilediği gibi genç işsizliği de etkilemektedir. Toplam talepteki düşüş genel olarak işgücü talebinin düşmesine ve

dolayısıyla genç işçilere ve yetişkin işçilere yönelik talebin de düşmesine neden olmaktadır. Bunun yanında, toplam talepteki değişikliklere karşı arz tarafında durgunluk döneminde dahi genç işçiler işlerini bırakmaya yetişkin işçilerden daha meyillidir. Bunun nedeni, fırsat maliyetinin gençler için daha düşük olmasıdır. Gençler, yetişkinlere göre daha az beceriye sahip olup, daha düşük ücret ile çalıştıklarından ilk deneyimlerinde uygun bir iş için iş piyasasında dolaşım halinde olabilmektedirler (O'Higgins, 1997, s.27).

Piyasa mantığına göre işleyen ülke ekonomilerinde işletmelerin devamlılığını sürdürmesi ve istihdam arz etmeleri kar elde etmelerine bağlı olmaktadır. Durgunluk dönemlerinde talep yetersizliği yaşanması sonrası insanlar harcamalarını kısımakta ve diğer yandan zarar etmeye başlayan işletmeler de üretimlerini durdurmak durumunda kalmaktadırlar. Bu dönemlerde işverenler yeni işçi almaktan kaçınacak işçi sayısının azaltılmasının gerektiği durumlarda genellikle ilk olarak gençleri işten çıkaracaklardır. Sonuç olarak istihdamın daralmasına ek olarak insanların işini kaybetme korkusu da yayılacak ve harcamalar daha da kısılarak efektif talep daha da küçülecektir (Murat, Şahin, 2011b).

Dünya genelinde gençler, işgücü piyasası için gerekli olan nitelik, deneyim ve iş arama yetenekleri ve iş bulmak için mali kaynaklara sahip olma yönünden eksiktirler. Bu nedenle ekonominin iyi zamanlarında dahi gençlerin işsiz olması veya güvencesiz sözleşmeler ile istihdam edilmeleri daha olasıdır. Şiddetli bir durgunluk ve kriz döneminde ise işgücü piyasasında yeni bir iş sahibi olarak gençler daha kıdemli işçilere kıyasla işten çıkarılma olasılıkları daha yüksektir ve bu dönemde yeni iş bulmaları daha da zorlaşmaktadır (Verick, 2009).

Peter ve Vronman (1992)'a göre işgücü uyumsuzlukları, işgücü arzının yavaş seyrettiği, işgücü piyasasının talep tarafında meydana gelen dışsal kaymalar olarak tanımlanmaktadır. Bazı sektörlerde işçilerin teknolojik değişimler nedeniyle yerlerinden olmaları ve daha vasıflı işçilere ihtiyaç duyulması beceri uyumsuzluğuna örnek olarak gösterilebilir. Bu tip değişimler işsizliğin yapısal nedenleri arasında kabul edilen uyumsuzluklarla sonuçlanmaktadır (Kahraman, 2011).

İşgücü piyasasındaki uyumsuz eşleşmeler hem verimsizliğe, hem de genç işsizliğine neden olmaktadır. Beceri uyumsuzluğu nedeniyle gençlerin eğitim hayatları süresince edindikleri becerilerin, işgücü piyasasının gerekleri ile uyuşmamakta ve gençlerin işsiz kalma sonucu ortaya çıkmaktadır (Kılıç, Bülbül, 2012, s.41).

Büyüyen pazar ekonomileri, yeni teknolojilerin girişı ve dünya ekonomisine daha fazla entegrasyonu ile belli becerilere olan talep artmakta ve mevcut olan birçok kamu eğitim sistemindeki materyallerin eskimiş olmasına neden olmaktadır. Ekonomilerdeki bu değişimler, yeni girişimlerin talep ettiği insan gücü ile işgücünde bulunanlar arasında önemli uyumsuzluklar yaratmakta ve yeni mezun gençlerin iş bulmaya çalıştığı uzun ve zorlu bir geçiş dönemine yol açmaktadır. Emek arzının kalitesi ile işgücü piyasasının gereksinimleri arasındaki uyumsuzluk, ancak temel eğitim kalitesinin iyileştirilmesi ile büyük ölçüde çözülebilmektedir (Assaad, Roudi-Fahimi, 2007).

Genç toplumunun büyüklüğü de genç işsizliğine neden olan bir faktör olarak sayılmaktadır. İşgücü piyasasında gençlerin sayısı arttıkça onları yerleştirmek için daha fazla işe ihtiyaç duyulacaktır. Korenman ve Neumark (1997), 15 OECD üyesi ülkesi ile yaptıkları çalışmada genç nüfusun büyüklüğü ile işsizliği arasında doğru orantılı bir korelasyon bulmuşlardır (O'Higgins, 2001, s.45).

4.3. Genç İşsizliğinin Açıklanmasına Yönelik Mark Casson Hipotezleri

Genç işsizliğinin hangi nedenlerle oluştuğuna ilişkin çalışmalar ortaya genç işsizliğine ilişkin bir teorik çerçeve çıkartmıştır. Teorilerin önemli bir kısmı genç işsizliğinin bir nedenini öne çıkararak genç işsizliğini açıklamaya çalışmaktadır. Bu anlamda Mark Casson'ın (1979) teorik çerçevede öne çıkardığı nedenler genç işsizliğinin oluşmasındaki nedenlerin birçoğunu kapsamaktadır.

4.3.1. Seçici İşten Çıkarma Hipotezi

İşverenler, işçi çıkarımlarında bir seçim yapmaları gerektiğinde ilk tercihleri genç işçiler olmaktadır. Bunun nedeni kar maksimize eden ihtiyaç fazlası politikasına göre kurum içi eğitim maliyetleri daha düşük olan gençlerin işten çıkarılmasıdır. Bunun yanı sıra işverenler organizasyonel yapıda genelde LİFO (son giren ilk çıkar) politikasını izleyebilmektedirler. LİFO'nun, çalışma hayatına yeni giren veya sık şekilde iş değiştirdiği için ortalama çalışma süresi azalan gençlere karşı ayrımcılık yapması muhtemeldir. Son olarak hizmet süreleri göz önünde bulundurulduğunda gençlerin kıdem tazminatının düşük olması işten çıkarmada gençlerin işverenlerce tercih sebebi olmasına neden olmaktadır (Casson, 1979, s.58).

4.3.2. Okuldan Ayrılanlar Hipotezi

Casson(1979)'a göre genç işsizliğinin nedenlerinden biri olarak okuldan ayrılma hipotezini savunmuştur. İş piyasasına yeni girenler ve ilk defa iş arayanların oluşturduğu genç kesim genelde okuldan ayrılan düşük nitelikli bireylerden oluşmaktadır. Özellikle durgunluk dönemlerinde okuldan ayrılanlar işsizliğe eğilimlidir. İşgücü piyasasındaki zayıf istihdam beklentilerine uyum sağlama konusunda okuldan ayrılanlar çok az esnekliğe sahiptirler. Durgunluk döneminde işsiz sayısı artış göstermekte, iş arayanların belirli bir süre içerisinde iş bulma ihtimalleri azalmakta ve açık işler için başvuru bekleyen büyük bir işsiz topluluğu oluşmaktadır. Ekonomik durgunluk boyunca işsizler toplam talepte bir artış, emeklilik veya gönüllü olarak işten çıkışlar ile oluşacak boş pozisyonları bekleseler de bu dönemde yeni iş yaratılmayacak, emekli işçiler değiştirilmeyecek ve çok az çalışan istifa edecektir. Okuldan ayrılanlar için bazı durumlarda askerlik hizmeti bir seçenek olmakla birlikte eğitime devam etmeleri de muhtemeldir ancak eğitime devam etmek maddi güç gerektiren bir durumdur. Resesyonun uzun sürdüğü takdirde genç işgücü arzı azalabilecektir ancak emek arzının emek talebini aştığı durumda ilan edilen pozisyonlar için işverenler yüksek kalite ve kriterlerde ısrar edecekler ve gerekli olan nitelikleri karşılamak zorlaşacaktır (Casson, 1979, s.55-56).

4.3.3. İş Arama Hipotezi

İş arama hipotezi genç işsizliği nedeninin gençlerin iş arama stratejileri ile ilgili olduğunu açıklamaktadır. Hipotez, düşük vasıflı gençler ile ilgilidir. Bu gençler okuldan erken ayrılmaya eğilimlidirler ve çalışma hayatlarının ilk yıllarında aileye bağımlı kalmaya devam ederler. Gençler arasında görülen yüksek işsizlik oranları iş değiştirme sıklıklarından kaynaklanmaktadır. İş değiştirme genel olarak kovulmadan ziyade istifalardan kaynaklanan iradi bir tercihtir. İş arayışının başlıca nedeni gençlerin mevcut istihdamından tatmin olmayışlarıdır. Gençler yetişkinlere kıyasla iş değiştirmeye daha çok eğilim göstermektedirler. Yetişkinler ise işten ayrılmak yerine memnuniyetsizliklerini grev gibi hareketler ile gösterirler. Bunun yanı sıra, gençler iş aramalarında resmi yöntemler yerine daha çok kişisel iletişim kurmak gibi resmi olmayan iş arama metotlarını kullanmaya eğilimlidirler. Bu da iş arama hipotezinde işsizliği artıran bir husus olarak ifade edilmektedir (Casson, 1979, s.49-50).

4.3.4. Yapısal İşsizlik Hipotezi

Yapısal işsizlik işten çıkarılan vasıflı işçilerin yeniden eğitilmesinin zorluklarından kaynaklanmaktadır. Genç bireyler işgücü içindeki düşük vasıflı ancak en çok uyum sağlayabilen kesimini oluşturmaktadır. Ancak genel işsizlikte olduğu gibi, işgücünün bölgesel hareketsizliğinin genç işsizliğinde etken olduğu beklenmektedir. Gençler ailelerine güçlü bir şekilde bağlı olduklarından mobiliteleri düşük kalmaktadır. Diğer yandan özellikle evli olan genç yetişkinler ailelerinden uzaklaşmak için daha avantajlı bir konumdadırlar ve bu yaş grubunun mobilitesi daha yüksektir (Casson, 1979, s.51).

4.3.5. Mevsimsel İşsizlik Hipotezi

Gençler, mevsimsel işlerde işgücünün yüksek bir oranını oluşturmaktadır. Bu hipotez, gençlerin yetişkinlere göre boş zamanlara daha fazla değer kattıkları önermesine dayanmaktadır. Gençler arasında mevsimlik işlerde yapılan işten çıkarmalar her yıl işçiler tarafından öngörülebilmektedir. Dolayısıyla mevsimsel işlerde bir iş kaybı, aynı işveren ile tekrar çalışma fırsatını engellememektedir. Gençlerin yüksek oranda mevsimsel işlere girmesiyle mevsimler işlerde yaşanan dalgalanmalara benzer şekilde genç işsizlik oranları da mevsimsel bir model olacaktır (Casson, 1979, s.50).

4.3.6. Yaşam Döngüsü Hipotezi

Bu hipotez, genç bireylerin istihdamının ücretlerin düşük olduğu ve uzun vadeli kariyer olasılıklarının düşük olduğu sektörlerde yoğunlaştığını ileri sürmektedir. Bu durum, gençlerin işlerini değiştirmek için er ya da geç doğrudan teşvik etmektedir. Ancak eğitimleri zayıf olan bireylerin başka yerlerde vasıflı iş bulma şansları düşüktür. İşlerini bıraktıktan sonra ancak kendilerinin sahip oldukları niteliklerde iş bulmaları muhtemeldir. İşgücü piyasasında gençler ikincil işlerde çalışmaya eğilimlidir. Düşük ücretli olan ikincil işlere gençlerin yoğunlaşması iki temel etkene sahiptir. Birincisi, er ya da geç gençlerin çoğu işlerinden ayrılacak ve başka bir iş bulacaktır. Yaş ilerledikçe, evlendiklerinde ve evden ayrıldıklarında mali sorumlulukları artacak ve daha iyi maddi imkanları olan işler aramaya koyulacaklardır. İkincisi, genç işçilerin mobilitelerinin yüksek olmasından dolayı eğitimleri için tatmin edici bir harcama yapılmayacaktır. Dolayısıyla daha iyi ücretli iş bulmak için işinden ayrılanlar iyi bir mesleki eğitim alamayacağından nitelikli bir iş bulma şansları azalacaktır. (Casson, 1979, s.52-53).

4.3.7. Sıra İşsizlik Hipotezi

Bu hipotez, belirli işlerde geleneksel faktörlerin, işgücü piyasasında farklı yaş gruplarının rekabetçi konumlarını yansıtmayan yaşa bağlı ücret farklılıkları belirlediği yönündeki fikre dayanmaktadır. Bu işlerde yetişkin işgücünün göreceli olarak yüksek fiyatlandırılmaktadır. Yüksek yetişkin ücreti aynı sektörde daha yüksek ücretli bir iş bulma şansı için gençleri beklemeye teşvik etmektedir. Nitelikli işgücüne sahip olan işlerde yaş ile ilgili ücret farklılıkları sistemi sendika ve işveren dernekleri arasındaki pazarlığın sonucu olabilmektedir. Burada, sendika müzakerecilerinin öncelikli amacı yetişkin işçilerin çıkarlarını korumak olacaktır. Sendika, pazarlık gücünü gençlerin ücretinden ziyade yetişkinlerin ücretlerini yükseltmek için kullanabilmektedir. Sektöre bir genç olarak girmiş olan ve yetişkin ücret düzeyinde işe alınmayan işçi yüksek ücretli bir iş boşluğu beklemek ya da başka sektörde daha düşük ücretli bir iş almak için işsiz kalmayı seçebilecektir (Casson, 1979, s.53-54).

4.3.8. Eğilim Hipotezi

Bu hipotez ilk olarak, sanayileşmiş ekonomilerde mevcut işlerden duyulan memnuniyetsizliğin artması ile gençler arasında iş değişikliklerinin sıklaştığını öne sürmektedir. İşten duyulan memnuniyetsizlik çalışanların daha ilginç işler bulması için işten ayrılmalarını teşvik etmektedir. Ancak yeni iş bulma zorluğu işçilerin tatmin edici olamayan işlerde kalmasını zorunlu kılmaktadır. Yetişkin işçiler ise iş değiştirme konusunda daha muhafazakar olma eğilimindedirler. İkinci yaklaşım ise genç işsizliğinin, genç işgücü arz ve talebindeki değişim eğilimlerini analiz etmektedir. Bu değişimlerin sonucu olarak genç işgücü emeği için denge reel ücretinin diğer gruplara görece olarak düştüğü ileri sürülmektedir. Ücret ayarlamalarında katılıkların bulunduğu düşünüldüğünde bu durum genç işgücü arzının artmasına yol açmaktadır. Bunun yanı sıra, savaş sonrası dönemde genç işgücü arzı artarken talep düşmüştür. Arz ağırlıklı olarak demografik nedenlerden ötürü doğum oranlarındaki büyük patlama nedeni ile artış göstermiştir (Casson, 1979, s.59).

4.3.9. Fayda Kaynaklı İşsizlik Hipotezi

Hipotez, devletin işsizlik ödeneğinin, kişinin istihdamdan beklediği gelirin büyük bir kısmına eşdeğer olması durumunda işsizlik oranının yüksek kalacağını ileri sürmektedir. İşsizlik ödeneğinin yanı sıra, daha önce de belirtildiği gibi gençler,

özellikle de ebeveynleriyle yaşayanlar aileleri tarafından önemli ölçüde destek almaktadır. Bu durumun işsizlik üzerinde iki türlü etkisi bulunmaktadır. Birincisi, genç bireylerin işsizlik döneminde net kazanç kaybını azaltmaktadır ve zamanlarının büyük kısmını boş vakit ile geçirmelerine neden olmaktadır. İkincisi, acil tüketim ihtiyaçlarının karşılanması için gelir ihtiyacını ortadan kaldırmaktadır (Casson, 1979, s.55).

4.4. Genç İşsizliğin Ortaya Çıkardığı Sonuçlar

İşsizlik olgusu, en ağır etkilerini öncelikli olarak ekonomik alanda göstermekte beraberinde önemli derecede sosyal ve psikolojik sorunları da getirmektedir. Çalışmak gelir güvencesi anlamına geldiğinden işsizlik olgusu ekonomik yönden gelir kaybı anlamına gelmektedir. Dolayısıyla genç işsizliğin mikro ekonomik etkisi olarak bireyin hem kendisi hem de ailesi için gelir yokluğu söz konusu olmaktadır. Diğer yandan, genç işsizliğin makroekonomik etkileri de vardır. Gençlerin işgücü piyasasında bulunmamaları neticesinde üretime katılamamaları ülke üretiminde önemli bir kayıp ve eksik istihdam oluşturmaktadır (Murat, Şahin, 2011b).

İşsizlik sigortasının yaygın olduğu ülkelerde genç işsiz sayısının artması da kamu maliyetlerinin artışına sebep olacak ve ülke ekonomisine ek yük getirecektir. Gençlere istihdam yaratılamaması işsizlik sigortasına daha fazla başvuruya neden olacak ve devletin gider kalemlerinde artışa sebep olacaktır. Diğer bir makroekonomik sorun olarak, genç işsizliğin yüksek olduğu ülkelerde vergilerden elde edilecek gelirlerin azalacak olması kamu maliyesini olumsuz olarak etkileyecektir (Murat, Şahin, 2011b). Ayrıca genç işsizlerin sağlık hizmetlerine olan ihtiyaçlarının sağlanması, işsizlik yardımları ve sosyal refah maliyetlerinin artması ülke ekonomisinin yanı sıra vergi mükelleflerinin de sırtına gelir kaybı yükü getirmektedir (Ayres, 2013).

Genç işsizliğin tetiklediği bir diğer makroekonomik sorun ise kayıtdışı istihdamdır. Kayıtdışı istihdam kavramı ilk olarak 1970 yılında ILO'nun düzenlediği Dünya İstihdam Programı kapsamındaki Kenya Raporu'nda enformel sektör olarak kullanılmıştır. Resmi kayıtlara girmeyen istihdam faaliyetlerine ilişkin vergi ve sosyal yükümlülüklerinin, mali ve sosyal güvenlik kurumlarının denetim alanı dışına çıkarılması olan kayıtdışı istihdam ekonomik ve sosyal sorunlar oluşturmaktadır. Genç işsizliğin yaygın olduğu ülkelerde, kayıtdışı istihdamın giriş çıkış kolaylığı sağlaması ve kayıtlı bir iş bulana kadar gelir elde edilebilecek olması nedeniyle genç işgücü

açısından tercih edilebilmektedir ancak bu sektörde gençler düşük ücretler ile hiçbir yasal güvenceden ve sosyal güvenlik sisteminin korumasından yararlanmadan çalışmaktadırlar (Güloğlu, 2005).

Genç işsizlik, ulusal işgücünün tam olarak kullanılamamasından kaynaklı atıl işgücü olması nedeniyle önemli ekonomik maliyetlere neden olmaktadır. Bunun yanında genç bireyler genelde ailelerinden daha yüksek eğitim seviyesine sahip daha dinamik kişiler olduklarından gençlerin işgücü piyasasında daha az tercih edilmeleri kısır döngü şeklinde nesiller arası yoksulluğu ve sosyal dışlanmayı tetikleyebilmektedir (Coenjaerts, vd, 2009).

Literatürde yer alan çalışmalara bakıldığında, Goldsmith, Veum ve Darity (1997) ABD gençlik ulusal anketlerinin verilerini kullanarak genç işsizliğin benlik saygısına zarar verdiğini ve gençler arasında çaresizlik ve dışlanmışlık duygularını canlandırıldığını bulmuşlardır. Carmichael ve Ward (2001) İngiltere ve Galler için yaptıkları çalışmada ise genç işsizliği ve yetişkin işsizliğinin hırsızlık, dolandırıcılık ve sahtecilik gibi suç oranları ile hem anlamlı hem de pozitif ilişkili olduğunu tespit etmişlerdir. Fougere, Kramarz ve Pouget (2006) Fransa için, Fransa İşgücü Anketleri'nden elde ettikleri verilerle yaptıkları çalışmada genç işsizlik oranlarındaki artışların hırsızlık ve uyuşturucu suçlarında artışa neden olduğunu açıklamışlardır.

Genç işsizlerde görülen psikolojik davranış bozukluklarından birisi de intihar eğilimleridir. Edinburg'da yapılan bir çalışmada genç işsizlerde incelenen intihar eğilimlerinin işsizlik ile arasında pozitif bir ilişki varlığı gözlemlenmiştir. Sonuç olarak genç işsizliği bireylerin kendisine dönük veya çevresindekilere yönelik zarar verici davranışların görülme sıklığı artış göstermektedir. Her ne kadar işsizlik gençleri yetişkin bireyler kadar etkiliyor görünmese de geleceğe bakış açısı ve yaşam gayesinin şekillendiği bir dönemde böyle bir sorun ile karşı karşıya kalmak kaygılı bir yaşamın başlangıcı olarak algılanmaktadır (Yılmaz, vd. 2004).

4.5. Avrupa Birliği ve Türkiye’de Genç İşsizlik

4.5.1. Avrupa Birliği’nde Genç İşsizlik Sorunu

ILO (2018)’nin tahminine göre, dünyada son üç yıldır süren işsizlik oranlarındaki artışın ardından, 2017 yılında %5.6 olan küresel işsizlik oranının 2018 yılında %5.5’e, yani küresel kriz öncesi düzeye düşmesi beklenmektedir. Diğer yandan işgücü piyasasına iş aramak için giren insan sayısı giderek artmakla birlikte toplam

işsizlerin 2018 yılında 192 milyon kişinin üzerinde olması beklenmektedir. 2019 yılında ise küresel işsizlik oranlarının sabit kalması beklenirken işsiz sayısının 1.3 milyon kişi artacağı tahmin edilmektedir.

Son 20 yıllık süreçte dünya genelinde genç nüfus 139 milyon kişi artarken genç işgücü 35 milyon kişi daralmıştır. Genç işgücünün toplam küresel işgücü içerisindeki payı % 21.7'den %15.5'e düşmüştür. Gençlerin işgücüne katılım oranı ise yine son 20 yılda %55'den %45'e düşüş göstermiştir. Yapılan tahminlere göre 2017 yılında dünyada işsiz nüfus içerisinde gençlerin payı yüzde 35'in üzerindedir. 2016 yılında genç işsizliği küresel ölçekte yüzde 13.0'a ulaşırken, 2017 yılında yüzde 13.1'e çıkmıştır. 2017 yılındaki bu oran 2011-2013 yılları arasındaki kriz zirvesindeki genç işsizlik oranı ile aynı değerdedir. 2017 yılında Dünya genelinde bulunan 70.9 milyon genç işsiz sayısında, küresel krizin tepe noktasındaki 76.7 milyon genç işsize kıyasla kayda değer bir iyileşme görülse de 2018 yılında işsiz genç sayısının 200 bin kişi artarak 71.1 milyona ulaşması beklenmektedir. Genç işsizliğinin Latin Amerika ve Kuzey Amerika'da artış göstermesi, Sahra altı Afrika ile Doğu ve Güney Asya'da sabit kalması beklenmektedir. Avrupa, Kuzey Afrika ve Arap Devletleri'nde ise genç işsizlikte düşüş öngörülmektedir (ILO, 2017).

Genç işsizlik oranı küresel olarak 2017 yılında %13.1 iken bölgeler arasında belirgin heterojen yapı görülmeye devam etmektedir. Genç işsizlik oranının en yüksek olduğu bölge %30 ile Arap ülkelerindedir. Suudi Arabistan başta olmak üzere petrol ihraç eden bazı ülkelerdeki yavaş büyüme genç işsizlik oranlarının yüksek seviyede devam etmesine neden olmaktadır. Diğer yanda, bölgedeki jeopolitik gerilimler de genç istihdamına olumsuz etki etmektedir. %28.8'lik genç işsizlik oranı ile Kuzey Afrika, tüm bölgeler arasında en yüksek ikinci konumda olmaya devam etmektedir. Sahra altı Afrika'da ise genç işsizlik oranı %11 seviyesinde görülmekte olup, bölgede Güney Afrika'daki genç işgücü piyasa koşullarının kötüleşmeye devam etmesi beklenmektedir. Latin Amerika ve Karayipler'de ise genç işsizlik oranının %19.6 olarak beklenmesi ek olarak yarım milyon gencin işsiz kalacağı anlamına gelmektedir. Doğu Asya'da görülen hafif yükseliş Çin ekonomisindeki yavaşlamadan kaynaklanırken Güney Asya'daki sabit beklentiler, bölgenin en büyük ekonomisi olan Hindistan'daki büyümenin olumlu etkilerinden kaynaklanmaktadır. Doğu Avrupa Bölgesi'nde genç işsizlik oranındaki düşüş eğilimi Rusya Federasyonu'ndaki ekonomik ve işgücü piyasası koşullarının iyileştirilmesi ile Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Polonya ekonomisindeki iyileşmeden kaynaklanmaktadır. Türkiye'de ise genç işsizlik oranlarının yükseliş eğilimi bölgedeki

iyileşmeyi yavaşlatmaktadır. Kuzey, Güney ve Batı Avrupa’da ise işgücü piyasası koşulları yavaş bir şekilde iyileşirken genç işsizlik oranları 2013 yılından bu yana düşüş göstermektedir. Bölgesel rakamlarda görülen düşüşün önemli bir kısmı başta Fransa, İtalya ve İspanya olmak üzere yüksek işsizlik oranlarına sahip ülkelerdeki olumlu gelişmelerden kaynaklanmaktadır (ILO, 2017).

Tablo 14.

Dünya Geneli Bölgelere Göre Genç İşsizlik Eğilimi

	Unemployment rate (%)			Unemployment (millions)		
	2016	2017p	2018p	2016	2017p	2018p
World	13.0	13.1	13.1	70.7	70.9	71.1
Africa						
Northern Africa	29.0	28.8	28.6	3.7	3.6	3.6
Sub-Saharan Africa	11.0	11.1	11.2	11.5	12.0	12.4
Americas						
Latin America and the Caribbean	18.7	19.6	19.5	10.3	10.7	10.7
Northern America	10.6	10.4	11.1	2.7	2.6	2.8
Arab States	30.4	30.0	29.7	2.7	2.7	2.7
Asia and Pacific						
Eastern Asia	10.4	10.4	10.5	10.9	10.5	10.2
South-Eastern Asia and the Pacific	11.7	12.0	12.2	7.0	7.2	7.3
Southern Asia	10.9	10.9	10.9	13.8	13.9	13.9
Europe and Central Asia						
Northern, Southern and Western Europe	19.3	18.2	17.8	4.2	4.0	3.9
Eastern Europe	17.0	15.2	14.2	1.9	1.6	1.4
Central and Western Asia	16.9	17.5	17.4	2.1	2.2	2.2

Kaynak: ILO Global Employment Trends for Youth (2017)

2017 yılı itibariyle yükselen ve gelişmekte olan ülkelerdeki genç işçilerin yüzde 39’u orta düzey ya da aşırı yoksulluk içinde hayatlarını sürdürmektedirler. Günümüz işgücünde her beş genç işçiden ikisinden fazlası ya işsizdir ya da çalıştığı halde yoksuldur ki bu durum dünyadaki tüm toplumları etkileyen çarpıcı bir gerçektir. Bu kişilerin çoğu açısından bugün ve gelecek kayıtdışı ekonomiye bağlıdır. Küresel ölçekte her dört genç kadın ve erkekten üçü kayıtdışı ekonomide yer almaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde ise genç kadın ve erkek çalışanlar söz konusu olduğunda her 20 kişiden 19’u gibi çok yüksek bir oran bu konumdadır. Dolayısıyla gençlerin istihdamı konusu yalnızca iş yaratılması ile ilgili bir konu olmaktan ziyade işin kalitesi ve gençlere insana yakışır işler sağlanmasıyla ilgilidir (ILO, 2017).

Tablo 15.

Dünya Geneli Genel İşsizlik ve Genç İşsizlik Rakamları

	İşsizlik Oranları			İşsizlik (milyon)		
	2016	2017	2018 (Tahmin)	2016	2017	2018 (Tahmin)
Genel İşsizlik	5.7	5.7	5.8	197.7	201.1	203.8
Genç İşsizlik	13.0	13.1	13.1	70.7	70.9	71.1

Kaynak: ILO (2017a), ILO (2017b) raporlarından derlenmiştir.

Tablo 15'te de görüleceği üzere dünya genelinde genç işsizlik oranları genel işsizlik oranlarından iki katından fazla yüksek olarak görülmektedir. Genel işsizlik oranları %5.7-5.8 seviyesinde seyrederken, genç işsizlik oranları %13'ün üzerine çıkmıştır. Söz konusu durum Avrupa Birliği için de geçerlidir.

Avrupa'da genç bireyler işgücü piyasasına girmek için büyük zorluklarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Avrupa ülkeleri arasında önemli farklılıklar olmasına rağmen işsizlik ve geçici istihdam problemi gençler arasında yüksek durumdadır. Günümüz Avrupası'nda okuldan işe geçişlerde sorunlar yaşanmakla birlikte işgücü piyasası entegrasyonu ülkeler arasında da büyük farklılıklar göstermektedir. Özellikle Güney Avrupa'da gençlerin işgücü piyasası entegrasyonu oldukça sorunlu olup, genç işsizlik oranları İspanya ve Yunanistan'da %50'yi geçmiş haldedir. Bunun yanında Doğu Avrupa'da da gençlerin işgücü piyasasına geçişleri birçok belirsizlik içermektedir. Buna karşılık Avusturya, Almanya, Danimarka, Hollanda ve İsviçre'de genç işsizliği %10 seviyelerindedir (De Lange, vd. 2014).

2007-2008'de patlak veren ve 2008-2009'da büyük bir durgunluk ile devam eden ekonomik kriz, bazı Avrupa ülkelerini diğerlerinden daha fazla etkilemiştir. Almanya gibi güçlü ülkeler hızlı bir şekilde toparlanırken, Yunanistan, İspanya ve Hırvatistan gibi ülkeler şiddetli ve uzun bir gerileme dönemine girmişlerdir. Ekonomik durgunluğun sonuçları Avrupa Birliği ülkeleri işgücü piyasalarında kuvvetli bir şekilde kendini göstermiştir. Birçok Avrupa ülkesinde gençler, nüfusun diğer kesimlerine kıyasla yüksek işsizlik oranlarından ve uzun süreli işsizlikten daha fazla etkilenmişlerdir (Tomic, 2016). Bunun yanında, Baltık ülkeleri ekonomileri 2008 yılında başlayan küresel ekonomik krizden en çok etkilenen ülkeler arasında yer almıştır. Gençler arasındaki yüksek işsizlik oranları Baltık ülkelerindeki işgücü politikalarının düzenlenmesinde temel zorluklardan biri olmuştur. Litvanya, Letonya ve Estonya'da 15-24 yaş arası işsizlik diğer yaş gruplarına kıyasla ekonomik patlama ve durgunluktan daha fazla etkilenmiştir (Masso, Krillo, 2011). Tablo 16'de de görüleceği üzere

Litvanya, Letonya ve Estonya gibi geçiş ekonomilerinde kriz öncesi %15 seviyesinin altında seyreden genç işsizlik oranları kriz dönemi sonrası %35 seviyelerine kadar artış göstermiştir.

Tablo 16.

Avrupa Birliği Ülkeleri'nde Genç İşsizlik Oranları

	1991	1995	2000	2005	2008	2009	2010	2011	2015	2016	2017
AB-28	18,8	23,3	19,9	19,9	16,3	20,8	22,1	23,1	22,6	20,9	19,2
Almanya	5,5	8,4	8,5	15,5	10,5	11,2	9,8	8,5	7,2	7,0	6,4
Avusturya	3,7	5,9	6,3	10,9	8,4	10,6	9,4	8,8	10,5	11,2	10,3
Belçika	13,8	21,5	15,2	21,4	17,9	21,9	22,4	18,7	22,1	20,1	18,9
Bulgaristan	41,9	32,2	33,3	22,2	12,6	16,0	21,9	25,0	21,6	17,1	14,3
Birl.Krallık	13,8	15,5	12,0	12,7	15,0	19,1	19,8	21,2	14,6	12,9	11,6
Çek Cum.	4,7	7,7	16,8	19,2	9,8	16,6	18,3	18,0	12,6	10,5	8,3
Danimarka	11,4	9,8	6,7	8,6	7,9	11,8	13,9	14,2	10,7	11,9	11,3
Estonya	3,3	13,9	21,0	15,1	11,9	27,3	32,8	22,3	13,1	13,4	13,9
Finlandiya	14,9	40,5	29,6	19,9	16,3	21,4	21,3	19,9	22,3	20,0	19,9
Fransa	19,4	26,6	20,4	20,1	18,2	22,8	22,4	21,8	24,5	24,4	23,5
Hırvatistan	40,6	31,5	35,9	32,3	23,5	25,0	32,2	36,5	42,4	31,3	25,8
Hollanda	11,0	12,1	5,2	8,2	5,2	6,6	8,7	10,0	11,2	10,8	8,7
İrlanda	23,0	18,7	6,4	8,5	13,4	24,3	27,7	29,0	20,7	17,0	13,6
İspanya	30,6	41,7	25,2	19,7	24,5	37,9	41,7	46,4	48,4	44,5	39,3
İsveç	7,8	21,5	12,3	21,5	19,8	24,7	24,5	22,4	20,0	18,7	18,2
İtalya	28,5	33,3	31,4	24,0	21,2	25,3	27,9	29,2	40,5	37,8	36,8
Kıbrıs Rum	6,2	7,9	9,4	12,9	8,4	12,9	15,5	20,9	31,4	27,5	23,1
Letonya	34,5	34,5	21,2	15,1	13,6	33,3	36,0	30,9	16,2	17,2	17,0
Litvanya	32,0	31,4	28,5	15,7	13,3	29,6	35,7	32,5	16,2	14,4	13,5
Lüksemburg	2,6	7,2	6,3	13,6	17,5	17,0	14,2	16,6	17,2	18,7	16,9
Macaristan	18,1	18,5	12,3	19,3	19,5	26,5	26,4	25,9	17,1	12,8	11,3
Malta	11,9	11,3	11,8	16,1	11,6	14,4	13,2	13,3	11,7	11,0	10,0
Polonya	25,2	30,5	35,1	36,6	17,1	20,4	23,6	25,6	20,6	17,5	14,6
Portekiz	8,5	16,0	8,1	16,1	16,6	20,2	22,7	30,2	32,0	28,0	22,9
Romanya	24,6	20,9	17,6	20,1	18,7	20,9	21,8	23,6	21,5	20,5	18,3
Slovakya	22,6	24,7	36,7	30,1	19,0	27,3	33,6	33,4	26,4	22,2	18,2
Slovenya	22,1	18,7	16,3	15,9	10,5	13,6	14,6	15,8	16,3	15,2	13,3
Yunanistan	23,2	26,3	28,6	25,5	21,7	25,5	32,7	44,4	49,8	47,3	42,7

Kaynak: https://data.worldbank.org/_ET: 07.05.2018

Finansal kriz dünya çapında reel ekonomiye ve işgücü piyasalarına yayılırken GSYH büyümesi ve istihdam ülkelere özgü farklılıklar nedeniyle keskin bir gerileme yaşamıştır. GSYH büyümesi kriz döneminde %-4.3 ile negatif hale gelmiş, genç işsizliği de şiddetli bir şekilde artış göstermiştir (Dietrich, 2012). Tablo 16’da görüldüğü üzere AB-28 düzeyinde 2008 kriz yılına kadar %16.3’e gerileyen genç işsizlik oranı kriz dönemi itibariyle yükselişe geçmiş ve 2011 yılında %23’ü geçmiştir. Diğer bir ifadeyle 2008 yılında 4.2 milyon olan genç işsiz sayısı 5.6 milyona kadar artış göstermiştir. 2017 yılı verilerine göre AB-28 düzeyinde genç işsizlik oranı %19,2 olarak

görüldürken her ne kadar genç işsizlik oranlarında iyileşme olsa da genç işsizlik halen Avrupa'da önemli bir ekonomik ve sosyal bir sorun olarak devam etmektedir. Nitekim AB-28 düzeyinde genç işsizlik oranları, Dünya geneli genç işsizlik oranlarına kıyasla %6 oranında daha yüksektir. Birlik içerisinde Yunanistan (%42,7), İspanya (%39,3) ve İtalya (%36,8) en yüksek genç işsizlik oranlarına sahip ülkeler olarak dikkat çekmektedir. Öte yandan, Almanya, Çek Cumhuriyeti, Hollanda, Avusturya ve Malta gibi ülkelerde genç işsizliği %10 ve altında seviyede seyretmektedir.

Özetle, genç işsizlik Avrupa Birliği'ne üye devletlerin sosyal ve ekonomik geleceği adına önemli bir yük taşımaktadır. Kitlel bir olgu olarak genç işsizlik orta ve uzun vadede demokratik toplumların istikrarı için potansiyel tehdit oluşturmaktadır. Genç işsizlik ile mücadelede etkili planlar ve önlemler ülkelerin geleceği için ileriye yönelik sosyal yatırımlar olarak görülmektedir (Dietrich, Möller, 2015).

Tablo 17.

AB Ülkelerinde Cinsiyete Göre Genç İşsizlik Oranları

	1991		2000		2010		2017	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
AB-28	17,4	20,6	18,9	21,0	22,5	21,7	19,4	19,0
Almanya	5,2	5,8	9,4	7,4	10,7	8,7	7,1	5,5
Avusturya	3,9	3,4	6,9	5,5	9,5	9,3	11,1	9,5
Belçika	11,0	17,1	12,9	18,2	22,4	22,3	20,4	17,2
Bulgaristan	43,2	40,7	35,9	29,5	23,2	20,0	14,5	14,1
Birl.Krallık	15,9	11,4	13,4	10,3	21,9	17,5	13,3	9,9
Çek Cum.	5,1	4,1	17,3	16,3	18,2	18,5	7,8	9,0
Danimarka	10,7	12,3	6,5	6,9	16,0	11,7	12,3	10,3
Estonya	3,0	3,9	22,0	19,6	35,5	29,4	16,3	11,0
Finlandiya	16,4	13,1	28,7	30,6	23,6	18,9	21,3	18,5
Fransa	16,8	22,4	18,9	22,4	22,0	22,9	23,9	23,1
Hırvatistan	42,0	39,0	35,4	36,6	31,3	33,4	25,8	25,9
Hollanda	10,2	11,9	4,7	5,8	8,8	8,5	9,1	8,3
İrlanda	24,6	21,0	6,1	6,8	33,7	21,2	15,5	11,4
İspanya	25,4	37,4	19,6	32,1	43,2	39,8	39,0	39,7
İsveç	8,3	7,3	13,1	11,5	25,6	23,3	19,8	16,6
İtalya	24,1	33,9	28,4	35,3	26,9	29,5	35,4	38,8
Kıbrıs Rum	6,0	6,5	6,3	13,2	14,9	16,1	20,8	25,5
Letonya	35,8	32,5	20,9	21,7	37,2	34,6	20,8	12,1
Litvanya	34,0	28,9	29,5	27,2	38,9	31,5	14,8	11,8
Lüksemburg	2,7	2,5	5,6	7,2	17,5	10,1	17,7	16,1
Macaristan	21,1	14,2	13,7	10,3	27,8	24,7	11,3	11,2
Malta	13,2	10,4	13,1	10,4	14,4	11,8	10,2	9,8
Polonya	23,7	27,2	33,8	36,7	22,3	25,4	14,4	14,9
Portekiz	6,1	11,6	5,4	11,7	21,6	24,0	22,2	23,7
Romanya	23,8	25,7	19,0	15,7	21,8	21,8	17,7	19,4
Slovakya	22,7	22,5	39,8	33,1	34,7	32,0	16,2	21,6
Slovenya	25,0	19,0	14,7	18,4	15,2	13,8	13,6	12,8
Yunanistan	16,9	32,5	21,7	37,8	26,8	40,3	39,6	46,3

Kaynak: <https://data.worldbank.org/> ET: 04.06.2018

Tablo 17’de yer alan Avrupa Birliği ülkelerinde kadın ve erkek genç işsizlik oranlarına bakıldığında, küresel kriz dönemi öncesine kadar 2000’li yıllarda pek çok Avrupa Birliği ülkesinde kadın işsizlik oranları erkek işsizlik oranlarına göre daha yüksektir. Kriz dönemi sonrasında ise 2010 yılında pek çok ülkede tam tersi bir durum yaşandığı gözlemlenmektedir. Örneğin AB-28 düzeyinde 2000 yılında kadın genç işsizler erkek işsizlere kıyasla %3 daha fazla iken 2010 yılında erkek genç işsizlik oranının kadınlardan daha fazla olduğu görülmektedir. 2010 yılında özellikle İrlanda, Danimarka, Litvanya, İngiltere, Estonya ve Finlandiya gibi ülkelerde genç erkekler arasındaki işsizlik kadınlara kıyasla %4-%12 daha yüksek hale gelmiştir. Söz konusu değişimden çıkarılabilecek yorum ise erkeklerin işgücüne katılım oranlarının kadınlara kıyasla daha fazla olması ve daha fazla istihdam edilmeleri, küresel kriz dönemlerinde de işten çıkarılanların büyük çoğunluğunun erkekler olmasına neden olmuştur. Bunun yanı sıra, Bergemann ve Van Den Berg (2006) Avrupa Birliği’nde aktif işgücü piyasası politikalarının kadınlar üzerinde erkeklere kıyasla daha olumlu bir etkiye sahip olduğunu söylemişlerdir.

Tablo 18’de 2017 yılı için Avrupa Birliği’nde genç işsizliğinin ilköğretim, lise ve yükseköğretim olmak üzere eğitim düzeyine göre oranları yer almaktadır. Tablo 18’de yer alan bilgilere göre AB-28 grubu için ilköğretim diplomasına sahip olan genç işsizlerin oranı, ortaokul diplomasına sahip olan genç işsizlerin oranına kıyasla 1.63 kat daha fazladır. AB-28 grubu için ilköğretim diplomasına sahip olan genç işsizlik oranı, yükseköğretim diplomasına sahip olan genç işsizlerin oranından ise 2 kat daha yüksektir. Yükseköğretim diplomasına sahip gençler arasındaki en düşük işsizlik oranı Almanya (%3,7), Avusturya (%5,8), Çek Cumhuriyeti (%5,7) ve Hollanda (%5,2)’da görülürken en yüksek işsizlik oranı Yunanistan (%48,4), Hırvatistan (%32,9), İtalya (%27,2) ve İspanya (%25,9)’da görülmektedir. Yunanistan, Hırvatistan, Portekiz, Kıbrıs Rum Kesimi gibi Güney Avrupa ülkeleri ile Danimarka, Letonya ve Slovakya’da lise mezunları arasındaki genç işsizlik oranının yükseköğretim mezunlarına kıyasla daha düşük olması dikkat çekici bir husustur.

Tablo 18.

AB Ülkelerinde 2017 yılı Eğitim Düzeyine Göre Genç İşsizlik Oranları

	İlköğretim	Lise	Yükseköğretim
AB-28	24,2	14,8	12,2
Almanya	11,0	4,2	3,7
Avusturya	15,8	8,0	5,8
Belçika	30,0	16,5	15,2
Bulgaristan	25,0	11,0	-
Birl.Krallık	22,5	11,1	7,8
Çek Cum.	20,1	6,2	5,7
Danimarka	13,3	8,5	11,9
Estonya	17,3	11,7	-
Finlandiya	31,2	15,8	-
Fransa	37,8	21,9	12,8
Hırvatistan	48,5	25,7	32,9
Hollanda	12,3	6,5	5,2
İrlanda	27,1	14,5	8,7
İspanya	48,3	35,5	25,9
İsveç	32,4	11,6	9,5
İtalya	45,2	31,3	27,2
Kıbrıs Rum	35,5	22,4	24,2
Letonya	25,1	15,0	17,9
Litvanya	-	13,1	-
Lüksemburg	23,7	10,8	-
Macaristan	20,9	8,6	-
Malta	16,8	9,4	-
Polonya	21,2	14,5	11,3
Portekiz	29,4	21,2	23,3
Romanya	16,6	19,9	13,5
Slovakya	44,5	14,3	23,2
Slovenya	17,6	10,1	9,1
Yunanistan	48,9	41,3	48,4

Kaynak: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/lfs/data/database> ET: 15.06.2018

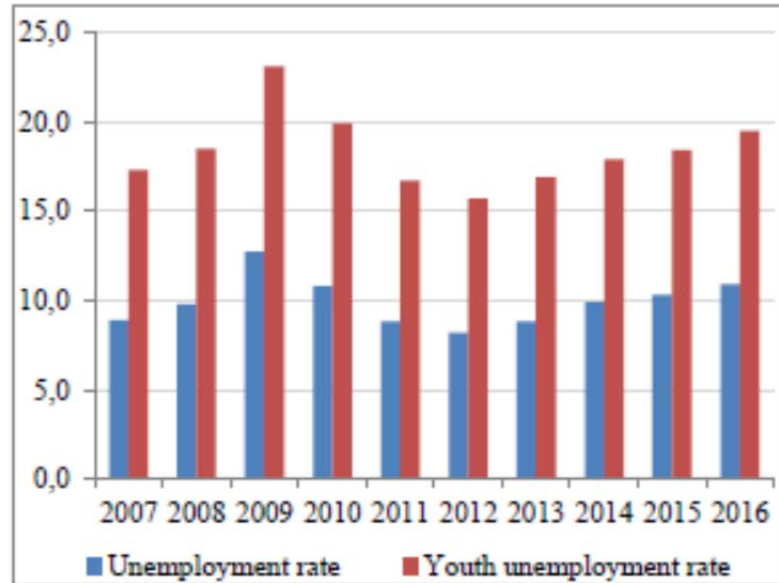
4.5.2. Türkiye’de Genç İşsizlik Sorunu

Türkiye’de genç işsizlik sorunu 1980’li yıllardan itibaren gerek küreselleşme gerekse yerli ekonominin yapısal özellikleri nedeniyle daha çok hissedilir olmuştur. 1960-1980 yılları arasındaki ithal ikameci politikalardan dışa açık ekonomik politikalara geçilmesi ile birlikte ortaya çıkan dışsal şoklar ve krizler nedeniyle ekonomide yaşanan konjonktürel daralmalar gençlerin işsizliği üzerinde kalıcı etkiler bırakmıştır (Okur, 2015).

Genç istihdam oluşumu bir ülkenin uzun vadeli ekonomik istikrarı ve ekonomik büyümesinin çok önemli bir bileşeni iken Türkiye’de genel olarak istihdam yaratmada ve özellikle genç istihdamında zorluklar yaşanmıştır. 2001 yılında ciddi bir ekonomik kriz geçiren Türkiye’de sonraki süreçte ekonomik büyümedeki olumlu gelişme genç

işsizlik oranlarına yansımamış ve genç işsizlik oranı yaklaşık % 20'ye ulaşmıştır. (Ercan, 2007). Nitekim 2002-2008 yılları arasında yaklaşık olarak ortalama % 6 büyüyen Türkiye ekonomisinde işsizliğin % 10'un üzerinde seyretmesinin altında yatan temel öge genç işsizlik oranlarının yüksek seviyelerde seyretmesidir. 2008 yılında yaşanan küresel ekonomik kriz döneminde ise 2009 yılına gelindiğinde Türkiye ekonomisi % 4,8 oranında küçülmüş, işsizlik oranı % 14'e genç işsizlik oranı da % 20,5'ten yaklaşık olarak % 25'e yükselmiştir. 2010 yılında ise, Türkiye ekonomisinde görülen yaklaşık % 9'lük büyümeye rağmen genç işsizliği % 21 oranında gerçekleşmiştir (Sayın, 2011).

Türkiye'nin nüfusu 2016 yılsonu itibariyle 80 milyona yaklaşmıştır. 15-24 yaş aralığını kapsayan genç nüfus yaklaşık 13 milyon olup, gençlerin toplam nüfus içerisindeki oranı %16,2'dir. Avrupa Birliği ülkelerine kıyasla oldukça genç bir nüfusa sahip olan Türkiye için "demografik fırsat penceresi" olarak adlandırılan süreç yaşanmaktadır ve yapılan nüfus projeksiyonlarına göre bu dönem 2010-2041 yılları arasını ifade etmektedir. 2050 yılına gelindiğinde ise 15-24 yaş arası genç nüfusun yaklaşık 11 milyona düşeceği öngörülmektedir. Dolayısıyla beşeri sermayenin geliştirilmesi ile genç nüfusa sahip olan Türkiye için bu potansiyelin değerlendirilmesi açısından önemli bir fırsat bulunmaktadır. (Çavdar, 2017).

Şekil 2. Türkiye’de genel işsizlik ve genç işsizlik

Kaynak: European Commission 2018 Turkey Report

Dünya genelinde olduğu gibi Türkiye’de de genç işsizlik oranları genel işsizlik oranlarından yüksek seviyede seyretmektedir. Avrupa Birliği’nde olduğu gibi Türkiye’de de genç işsizlik oranları dünya ortalamasının üzerinde gerçekleşmektedir. Şekil 2’de de görüleceği üzere Türkiye’de genç işsizlik oranları genel işsizlik oranlarının yaklaşık olarak iki katı büyüklüktedir.

Tablo 19.

Türkiye’de Yıllar İtibariyle Genç İşsizlik Oranları

Yıllar	Genç İşsizlik %	Yıllar	Genç İşsizlik %
1991	15,4	2008	18,5
1995	13,5	2009	22,8
2000	13,1	2010	19,7
2001	16,2	2011	16,7
2002	19,2	2012	15,7
2003	20,5	2013	16,9
2004	20,6	2014	17,8
2005	19,9	2015	18,5
2006	16,4	2016	19,5
2007	17,2	2017	20,3

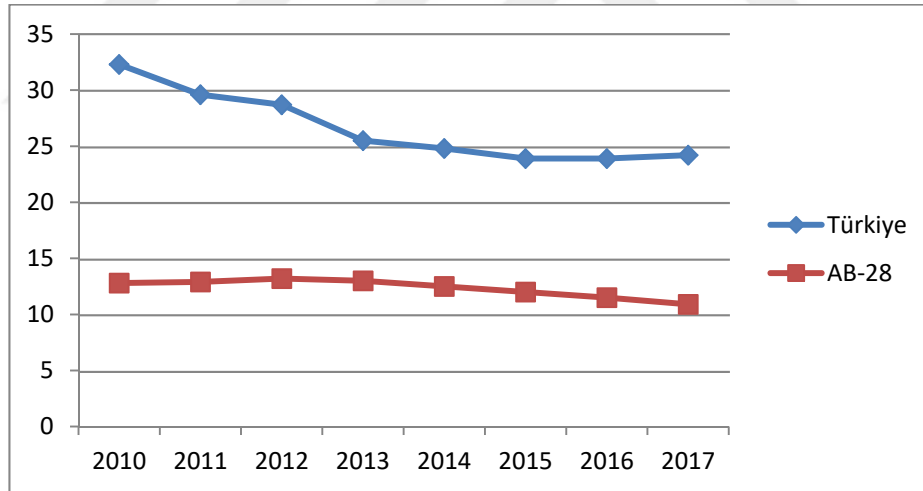
Kaynak: ILOSTAT

Tablo 19’da görüleceği üzere Türkiye’de genç işsizlik oranların özellikle kriz döneminde ekonomide yaşanan kırılmalara karşı duyarlıdır. 2008 krizinin etkisi ile genç işsizlik 2009 yılında en yüksek seviyesine ulaşmıştır. 2012 yılına doğru toparlanma sürecine giren genç işsizlik oranlarının son yıllarda tekrar artış eğilimine girdiği gözlemlenmektedir. 2012 yılından sonra düzenli bir şekilde artarak devam eden genç işsizlik oranları 2017 yılında tekrar yüzde 20 seviyesini aşarak kriz dönemi sonrasındaki en yüksek noktaya ulaşmıştır. 2017 yılındaki bu rakam AB-28 düzeyindeki ortalama genç işsizlik oranının (%19,2) üzerine çıkarken birlik içerisindeki Yunanistan, İspanya, İtalya, Hırvatistan, Fransa, Kıbrıs Rum Kesimi ve Portekiz’den sonra genç işsizlik oranının en yüksek olduğu sekizinci ülke konumundadır.

Avrupa Birliği ülkelerine kıyasla Türkiye’nin genç işsizliği konusundaki pozisyonunun çok da kötü olmadığı ifade edilebilmekle beraber genç işsizliğinin yetişkin işsizliğine oranı 2,4 ile AB ortalamalarına yakındır. Ancak burada Türkiye açısından değinilmesi gereken kritik husus, AB ülkelerinden farklı olarak Türkiye’de çalışma çağındaki nüfusun artış eğiliminde olmasıdır. Söz konusu durum ülke

ekonomisinde gelecek için tehdit oluşturmaktadır (Erdayı, 2009). Nitekim önümüzdeki yıllarda gençlerin (15-24 yaş) çalışma çağına erişecek olan 15 yaş altındaki nüfusun toplam nüfusa olan oranı AB-28 düzeyinde 2017 yılı itibariyle %15,6 iken Türkiye’de bu oran %23,7’dir. Dolayısıyla istihdam politikalarının gençlere yönelik oluşturulması, yakın gelecekte ekonomik ve sosyal tehlikeler ile karşı karşıya kalınmaması açısından oldukça önemli olmaktadır.

Genç işsizliğinin yanı sıra, son dönemde istihdamda ve eğitimde yer almayan gençler kavramı (NEET) ön plana çıkmaktadır. Hem işgücü piyasasının mevcut durumunun değerlendirilmesi hem de politika tedbirlerinin geliştirilmesi açısından önemli bir gösterge halini alan NEET oranı iş arayıp işsiz kategorisinde olanlar ile iş aramayıp işgücüne dahil olmayanlar ve eğitimine devam etmeyen gençlerden oluşmaktadır. Kavram, tanımı ve kapsamı doğrultusunda iş aramayanları da hesaba kattığından genç işsizliğinden daha geniş bir grubu kapsamakta olup, iş aramadığı için pasif olanların ve genç işgücü istatistiklerine yansımayanların da dikkate alınması açısından önem taşımaktadır (Yıldız, 2016).

Şekil 3. Türkiye ve AB-28 Düzeyinde NEET Oranı

Kaynak: EUROSTAT

Türkiye her ne kadar genç işsizlik oranları yönünden Avrupa Birliği ortalamasına yakın olsa da üye ülkeler arasında en yüksek NEET oranına sahip olan ülkedir. 2017 yılı itibariyle AB-28 düzeyinde NEET oranı %10,9 olup, birlik içerisinde Almanya’da %6,3, Fransa’da %11, İtalya’da %20, İspanya’da %13,3, Hollanda’da %4, Polonya’da %9,5 gibi NEET oranları gözlemlenirken Türkiye’de ise bu oran %24,2’dir.

Öte yandan Türkiye’de işgücü piyasasının yapısı itibarıyla işgücüne katılım düşük ve genç işsizlik oranı yüksektir. Genç nüfus işgücü piyasasında yeterince verimli bir şekilde yer alamamaktadır. Tablo 20’de yer alan verilere göre 15–24 yaş grubu içerisindeki kadınların işgücüne katılım oranları erkeklere kıyasla daha düşüktür. Özellikle kriz dönemleri ile birlikte artış gösteren işsizlik ve azalan istihdam oranları ile birlikte işgücüne katılım oranları da düşüş göstermiş, 2010 yılına kadar düşüş gösteren işgücüne katılım oranlarında 2013 yılı itibarıyla tekrar artış gözlemlenmiştir. Erkeklerde %70’in üzerinde olan genel işgücüne katılım oranının 15-24 yaş grubunda %55’lerde görülmesine karşın kadınlarda bu fark daha düşüktür. Kadınların genel işgücüne katılım oranı %33’lerde iken genç kadınlarda bu oran %31 seviyesindedir.

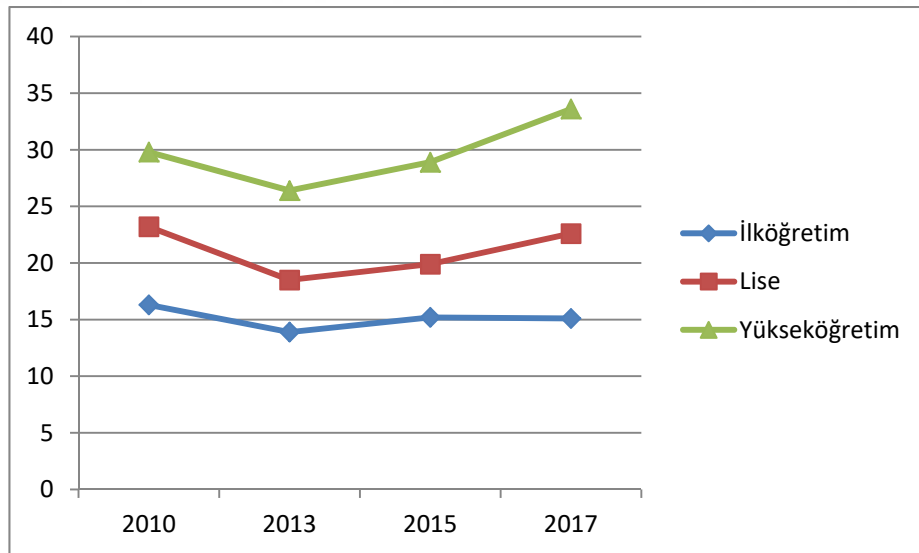
Tablo 20.

Türkiye’de Cinsiyete Göre Genç İşsizlik ve İşgücüne Katılım Oranları

Yıllar	Genç İşsizlik Oranı % (Erkek)	Genç İşsizlik Oranı % (Kadın)	Yıllar	İşgücüne Katılım Oranı % (Genç Erkek)	İşgücüne Katılım Oranı % (Genç Kadın)
1995	16,9	13,1	1995	63,7	34,2
2000	13,6	11,8	2000	57,6	28,1
2005	19,6	20,6	2005	51,7	24,5
2006	16	17,5	2006	49,8	23,4
2007	17,1	17,5	2007	50,2	23,5
2008	18,3	18,9	2008	50,5	24,4
2009	22,9	22,5	2009	50,6	24,9
2010	19,3	20,8	2010	49,8	25,5
2011	15,6	19	2011	51,3	26,2
2012	14,6	17,9	2012	49,8	25,2
2013	15,5	19,8	2013	51	26,8
2014	16,6	20,3	2014	53,9	27,6
2015	16,5	22,2	2015	54	29,6
2016	17,3	23,6	2016	54,2	30,4
2017	17,5	25,6	2017	55,1	31

Kaynak: ILOSTAT www.ilo.org

Cinsiyete göre genç işsizlik oranları incelendiğinde 90'lı yılların sonu ve 2000'lerin başında 15-24 yaş grubu içerisinde erkeklerde işsizlik oranı kadınlara kıyasla daha yüksek iken özellikle 2008 yılından sonra genç kadınlar arasındaki işsizlik oranlarının genç erkek işsizlik oranları ile arasındaki fark kadınlar aleyhine negatif yönlü büyüme göstermiştir. Türkiye'de 2008 yılında genç kadın işsizliğinin genç erkek işsizliğine olan oranı %1,03 iken 2017 yılına gelindiğinde bu oran %1,46'ya yükselmiştir. Bu rakam AB ülkeleri arasındaki en yüksek orandır. Genç kadın işsizliğinde en yüksek orana sahip Yunanistan'da dahi bu oran %1,16, İspanya'da ise %1,01'dir. 2017 yılında Türkiye'de genç kadın işsizlik oranı %25,6 ile %19 olan AB-28 düzeyinin üzerinde seyretmektedir. AB ülkeleri ile kıyaslandığında Türkiye'de 15-24 yaş arasındaki kadın işsizlik oranı Yunanistan, İspanya, İtalya ve Hırvatistan'dan sonra en yüksek 5.ülke olarak dikkat çekmektedir. Cinsiyet bazında genç işsizliğinin yıllar itibariyle kadınların aleyhine gelişim göstermesi ve aradaki farkın giderek açılması politika odaklarının üzerine çevrilmesi gereken bir konu olduğu sonucunu göstermektedir. Eğitime erişimde cinsiyet temelli farklılıklar göze çarpmakta olup, özellikle kırsal kesimde kız çocuklarına eğitim verilmesinde ilerlemeler kaydedilmelidir.

Şekil 4. Türkiye’de Eğitim Düzeyine Göre Genç İşsizlik Trendi

Kaynak: EUROSTAT

Diğer yanda, Türkiye’de eğitilmiş gençler arasında işsizlik yaygın olup, son yıllarda eğitilmiş gençler arasındaki yüksek işsizlik oranı ülkenin önemli bir sorunu

haline gelmiştir. Bu gerçek, hem talep hem de arz yönlü faktörlere sahiptir. Arz tarafında ekonomi, eğitilmiş gençleri özümseyecek işler üretmez iken, talep tarafında ise eğitilmiş gençlerin nitelikleri iş piyasasında uygun olmamaktadır. Dolayısıyla Türkiye’de işgücü piyasasının gereksinimlerini karşılamak için eğitim sistemi gözden geçirilmeli, okuldan işe geçiş reformları yürürlüğe konulmalıdır. Bu bakımdan verimsiz mesleki eğitim sisteminin geliştirilmesi gerekmektedir. Ekonomik üretkenlik ve sosyal uyuma rehberlik eden mesleki eğitimin, işgücü piyasasının ihtiyaçlarına yaklaştırılması teşvik edilmelidir (Alkan, 2015).

Grafik 3’de 15-24 yaş grubundaki nüfusun eğitim durumuna göre işsizlik durumu yer almaktadır. Grafikte yer alan veriler doğrultusunda eğitim düzeyi arttıkça genç işsizlik oranının da artış göstermesi dikkat çekici unsurdur. Türkiye, AB ülkeleri arasında, yükseköğretim mezunlarının lise mezunlarından daha yüksek, lise mezunlarının ilköğretim mezunlarından daha yüksek genç işsizliğe sahip olduğu iki koşulu da aynı anda sağlayan tek ülke olarak tespit edilmektedir. 2017 yılı verilerine göre Türkiye’de yükseköğretim mezunları arasında genç işsizlik oranı %33,6, lise mezunları arasında %22,6 ve ilköğretim mezunları arasında %15,1’dir. Buradan hareketle, genç işgücünün eğitim seviyesinin yetersiz ve düşük olduğu sonucuna varılmakta, eğitimin, işgücü piyasasının ihtiyaçlarını karşılayamadığı ve işgücü piyasa talebi ile uyumsuzluk olduğu görülmektedir.

Öte yandan, Türkiye’deki %33’lerde görülen kayıtdışı istihdam oranı halen yüksek seviyede ve yapısal istihdam sorunu olarak kabul edilmektedir. Her yıl işgücüne katılan 500.000-600.000 kişinin tamamı için yeterli istihdam yaratılamadığından, istihdam edilemeyenler genç işsiz olarak işsizlik rakamlarına dahil olmaktadır. Dolayısıyla söz konusu çıkmaz, hayat devamlılığı için yeterli geçim kaynağı bulunmayan işsizleri kayıt dışı istihdama zorlamaktadır (Mahiroğulları, 2017). İşgücü piyasasında dezavantajlı grup olan gençler kayıtdışı ve düşük ücretli işlerde istihdam edilmekte ve daha yüksek işsizlik riskiyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Sonuç olarak 15-24 yaş aralığındaki genç nüfusun kayıtdışı istihdam edilmeleri ve istihdam üzerindeki yüklerinin ağır olması işsizlik sorununu derinleştirmektedir (Çondur, Şimşir, 2017).

BÖLÜM V

AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE’DE GENÇ İŞSİZLİĞİNİN BELİRLEYİCİLERİNİN PANEL VERİ ANALİZİ İLE İNCELENMESİ

5.1. Literatür Taraması

Clark ve Summers (1982), genç işsizliğin dinamiklerini inceleyen öncü çalışmalardan biri olan bu çalışmalarında 1976 yılının dört ayında izlenen bireylerin işsizlikten işgücüne geçenlerin sayısı dikkate alınmıştır. Buna göre geçiş matrisini oluşturdukları çalışmada işgücüne geçiş olasılıklarını hesaplamışlardır. Sonuçlar gençlerin işgücü piyasasının belirgin dinamik karakterini oluşturduğu ve genç işsizlik sorununun işsizlik sıkıntısından kaynaklandığını göstermektedir. Ayrıca toplam talebin gençlerin iş beklentileri ve pazar deneyimleri üzerinde güçlü bir etkisi olduğu da bulgular arasında yer almaktadır.

Kolev ve Saget (2005), 10 Güney ve Doğu Avrupa ülkesi için 2001 yılında gerçekleştirilen işgücü anketleri ve yaşam standardı ölçüm araştırmalarından elde edilen verilere dayanarak genç işgücü piyasası incelenmiştir. Anketlerden edinilen verilere göre ekonomik iyileşmenin belirtilerine rağmen Güney ve Doğu Avrupa ülkelerinde genç işsizlik oranının Avrupa Birliği ortalamasından 2.5 kat, ve yetişkin işsizlik oranından 3 kat daha yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Bunun yanında, düşük kaliteli istihdam oranı yetişkinlere kıyasla genç nüfusta daha yüksek bulunmuştur. Elde edilen bulgulara göre gençlerin işgücü piyasasına girişlerinin sorunlu olması yoksulluğu artırmakla beraber kayıtdışı sektörün büyümesine de neden olmaktadır. Genç istihdamında ortaya çıkan engellerin nedeni düşük beceri, işverenlere teşvik verilmemesi ve genç mezunların iş tecrübesi edinmelerine olanak sağlayacak mekanizmaların bulunmamasıdır.

Akhtar ve Shannaz (2006), 1991-2004 yıllarını baz alarak Pakistan ekonomisinde genç işsizliğinin belirleyicilerini hem makro hem de mikro boyutta incelemişlerdir. Çalışmada işsizliğin mikro düzeyde belirleyicilerini araştırmak için probit modelinden yararlanırlarken işsizliğin makro boyutu için zaman serisi ekonometrisinden yararlanmışlardır. Elde edilen sonuçlara göre ekonomik büyüme genç işsizliği negatif ve anlamlı bir şekilde etkilemektedir. Bunun yanında kamu

yatırımlarına göre özel sektör yatırımlarının gençler içindeki işsizlik oranını azaltmada daha etkili olduğu görülmüştür.

Verick (2009), finansal krizlerin genç işsizliği üzerindeki etkisini Reinhart ve Rogoff (2008) tarafından “Büyük 5 Kriz” olarak adlandırılan İspanya, Norveç, Finlandiya, İsveç ve Japonya'daki büyük finansal krizlerden önce ve sonra olarak incelemiştir. Finansal bir çöküşün ardından, bu ülkelerin ekonomilerinde diğer ekonomik durgunluklarda görüldüğünden daha uzun bir süre boyunca büyük bir düşüş veya yavaşlama olduğuna değinmiştir. Ayrıca, 1990'lı yıllarda Meksika ve Türkiye'de yaşanan krizleri, diğer bölgelerin deneyimleri hakkında bilgi vermek için analiz etmiştir. Buna ek olarak, Avrupa ülkelerinin çoğunluğu, Avustralya, Kanada ve ABD'nin kriz başlangıcından bu yana genç erkekler ve kadınlar için işsizlik oranlarındaki değişimlerini incelemiştir. Sonuç olarak, finansal krizlerin ekonominin yeniden büyümesinden sonra da uzun süre gençleri olumsuz etkilediğini özellikle de inşaat gibi krizden ağır biçimde etkilenen sektörlerdeki genç erkeklerin oranının payının önemli bir biçimde arttığını belirtmiştir. Ayrıca, politika yapıcıların gençleri mümkün olduğu kadar istihdam etmeyi amaçlayan hedefe yönelik kriz müdahaleleri kullanması ve iş piyasasına yeni girenlere ve işlerini kaybetmiş olanlara da iş bulmasının ekonomi iyileştireceğini vurgulamıştır.

Arpaia ve Curci (2010), Avrupa Birliği ülkeleri için 2008-2009 ekonomik durgunluğundan sonra işgücü, işsizlik ve çalışma saati ve ücreti ekseninde işgücü piyasası düzenlemelerinin geniş bir analizini yapmışlardır. Ayrıca, düşük nitelikli, deneyimli ve güvenli bir iş sözleşmesi olmayan işçilerin büyük durgunluğun ağırlığını daha şiddetli hissettiklerini ve bunun sonucunda da gençlerin işsizlik oranlarında büyük bir artış olduğunu vurgulamışlardır.

Perugini ve Signorelli (2010), 1999-2006 dönemini baz alarak 26 Avrupa Birliği ülkesinin 248 bölgesini ve Avrupa Birliği ülkelerini doğu-batı olarak ayrıştırarak genç işgücü piyasasını etkileyen faktörleri incelemişlerdir. Ekonometrik teknik olarak, genç işsizlik oranlarının belirleyicilerini araştırmak amacıyla dinamik mekânsal panel yöntemlerinden yararlanılmışlardır. Avrupa Birliği'ndeki işsizlik oranının özellikle gençler arasındaki işsizlik nedeniyle artış gösterdiği belirlenmiştir. Analiz sonuçlarına göre kadın ve erkek genç işsizliğin belirleyicileri farklılık göstermiştir. Bireyin serbest meslek sahibi olması batı bölgelerindeki genç erkek işsizliği ile negatif ilişkili iken doğu-batı bölgelerindeki genç kadın işsizliği ile pozitif ilişkilidir. Ayrıca çalışmada

ücret yönetim politikasının, genç işsizliğini azaltmada genel bir olumlu etkisi olduğu görülmektedir.

Bell ve Blanchflower (2011), 2008-2009 dönemlerinde görülen ve büyük durgunluk olarak adlandırılan ekonomik krizin Avrupa Birliği'ne üye 27 ülkedeki genç işgücü piyasaları üzerinde etkisini incelemişlerdir. 2008-2010 dönemlerinde toplanan mikro veri ile genel olarak genç ve genel işsizlik hakkında bilgi elde edilmesiyle birlikte probit model ile 27 ülke için büyük durgunluğun başlangıcından bu yana işsizlik oranının nasıl değiştiği incelenmiştir. Elde edilen bulgular arasında, gençlerin bireye ve topluma maliyetlerinin geleceğe taşındığı zaman işsizlik üzerinde etkilerinin olabileceği ve mevcut politikaların genç işsizliği üzerindeki etkileri belirsiz olmakla birlikte gençlerin istihdama erişimindeki zorlukları ele almak için politika müdahalesi oldukça etkin olmaktadır. Buna ek olarak kriz nedeniyle Baltık Ülkeleri, Yunanistan, İrlanda, Slovakya ve İspanya gibi inşaat sektöründeki balon etkilerine maruz kalan ülkelerde genç işsizliği oranında çok büyük artışlar görülmüştür.

Kabaklı ve Gür (2011), Türkiye'deki genç işsizlik sorununun ekonomik belirleyicilerini 2005-2010 dönemini içeren aylık veriler ile Johansen eşbütünleşme analizi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda genç işsizlik oranı ile reel GSYH, reel yatırımlar, verimlilik ve enflasyon değişkenleri arasında uzun dönemli bir ilişki bulunmaktadır. Uzun dönem ilişkisi ölçen parametrelere göre; genç işsizlik oranını, enflasyon ve verimlilik pozitif yönde etkilemektedir. Buna göre Philips teorisinin Türkiye için geçerli olmadığı sonucu elde edilmiştir. Bununla birlikte GSYH'daki büyümenin genç işsizliği azalttığı ve istihdam başına düşen reel yatırımlardaki artışın genç işsizliği arttırdığı elde edilen bulgular arasındadır.

Choudhry, Marelli ve Signorelli (2012), 1980-2005 dönemini baz alarak finansal krizlerin genç işsizlik üzerindeki etkisini 75 ülke için sabit etkiler panel veri analizi ile incelemişlerdir. Ek olarak Arellano Bond dinamik panel veri tahmini yapmışlardır. Analizde ülkelere ilişkin genç işsizlik oranı, gayrisafi yurtiçi hasıla(GSYH), enflasyon, yabancı doğrudan yatırım, ticaret açığı ve kriz değişkeni kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre finansal krizlerin genç işsizlik üzerindeki etkisi anlamlı ve pozitif bulunmuş ve genel işsizlik oranlarına kıyasla genç işsizlik üzerindeki etkisi daha büyük olmuştur. Bunun yanında, krizlerin etkisinin kriz tarihinden itibaren 5 yıl boyunca devam ettiği ve krizin en şiddetli etkisinin ikinci ve üçüncü yıllarda yaşandığı sonucu elde edilmiştir. Çalışmada ayrıca kontrol değişkeni olarak kullanılan GSYH ve enflasyon değişkenleri genç işsizlik üzerinde negatif ve anlamlı bir etkiye sahiptir.

Demidova ve Signorelli (2012), 2000-2009 yıllarını baz alarak 75 Rus bölgesi için genç işsizliğin temel belirleyicilerini panel veri kullanarak analiz etmişlerdir. Elde edilen sonuçlara göre bölgesel gelişmişlik düzeyi arttıkça genç işsizliğin göreceli durumu iyileşmektedir. Bunun yanında bölgelerin demografik özellikleri ve göç durumları hem genç işsizlik hem de genel işsizlik oranını etkileyen önemli faktördür. Bölgesel ticari açıklık da genç işsizliğini önemli ölçüde etkilemektedir.

O'Higgins (2012), "Büyük Durgunluk" un gençlerin Avrupa Birliği'ndeki ülkelerin işgücü piyasası deneyimlerine olan etkilerini incelemiştir. Mevcut ekonomik durgunluk döneminde gençlerin işgücü piyasası deneyimlerinin önemli özelliklerinden bazılarını belirtmiştir. Bunun yanında 1998-2011 dönemi çeyreklik veriler ile genç işsizlik ile GSYH arasındaki ilişkiyi Avrupa Birliğine üye ülkeler için hem yatay-kesit hem de zaman serisi regresyon modelleri ile analiz etmiştir. Analiz sonuçlarına göre durgunluk döneminde bazı ülkelerde genç işgücünde geçici istihdamın oranı yükselmeye devam etmektedir. Ayrıca işgücü piyasası esneklik, durgunluk döneminde gençlerin hissettiği olumsuz sonuçlara önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır.

Anyanwu (2013), 1991-2009 dönemini baz alarak Sahra Altı Afrika ve Kuzey Afrika'yı kapsayan 48 Afrika ülkesi için genç işsizliğin makro ekonomik belirleyicilerini sabit etkiler panel veri modeli ile incelemiştir. Elde edilen bulgulara göre, yurtiçi yatırım oranları Afrika ve Sahra Altı Afrika'da pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunurken Kuzey Afrika için genç istihdamıyla negatif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kamu tüketim harcamaları ise Sahra Altı Afrika'daki genç istihdamını önemli ve olumsuz yönde etkilemektedir. Bunun yanında yükselen enflasyon ile Kuzey Afrika'da genç istihdamı ile olumsuz ilişkili bulunmuştur. Ayrıca GSYH büyümesi ile Afrika, Sahra Altı Afrika ve Kuzey Afrika'daki genç işsizliği arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Bayraktar ve İncekara (2013), Türkiye'de gençler arasında giderek artan işsizlik olgusunu ve Türkiye'deki genç işsizlik profilini incelemiştir. Türkiye'de genç nüfusun büyüklüğü nedeniyle genç işsizliğin önemine değinilmiş, ulusal istihdam politikaları değerlendirilerek mesleki eğitim, istihdam danışmanlığı hizmetleri ve girişimcilik faaliyetlerinin teşvikine ağırlık verilmesinin genç işsizlik üzerinde olumlu etkisi olacağından bahsedilmiştir.

Choudhry, Marelli ve Signorelli (2013), 1980-2009 dönemini baz alarak gelir düzeyi yüksek 27 OECD ülkesi için sabit etkiler panel veri analizi kullanarak genç işsizlik ve genel işsizlik üzerinde makroekonomik değişkenler ile yapısal ve kurumsal

değişkenlerin etkilerini incelemişlerdir. Kontrol değişkenleri olarak gecikmeli GSYH büyüme oranı, enflasyon, reel faiz oranı, eğitim seviyesi, genç nüfus oranı, işgücü piyasası reform endeksi, ekonomik özgürlük endeksi, aktif işgücü piyasası politika harcamaları ve işsizlik yardımları yer almıştır. Çalışmada işgücü piyasası politikaları işsizlik üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olmasıyla birlikte bu değişkenin genç işsizlik üzerindeki etkisi daha yüksek bulunmuştur. Bunun yanında, GSYH büyüme oranı, ekonomik özgürlük endeksi, eğitim seviyesi ve aktif işgücü piyasası politikaları genç bireyler için işsizliğin azaltılmasına yardımcı olmaktadır.

Bruno, Marelli ve Signorelli (2014), 2000-2010 dönemi için Avrupa Birliği'nin beş farklı bölge grubu için genç işsizlik oranları üzerinde son yıllardaki ekonomik krizlerin etkisini belirlemek amacıyla Genelleştirilmiş Momentler Yöntemi (Generalized Method of Moments, GMM) ve kukla değişkenli EKK dinamik panel veri tahmin edicisini kullanmışlardır. Elde edilen sonuçlara göre GSYH büyümesinin toplam işsizlik üzerindeki etkisi 2010 yılında kriz öncesi döneme oranla çok daha küçüktür ve sifıra yakın hale gelmektedir. Bunun yanında genç ve toplam işsizlik Güney bölgelerinde daha fazla kalıcılığa sahiptir. Genel olarak bakıldığında ise toplam işsizlik genç işsizliğinden daha kalıcı görünmektedir.

Caporale ve Gil-Alana (2014), 1980-2005 yıllarını konu alan 15 Avrupa ülkesi için yaptıkları çalışmada otoregresif ve uzun bellek modellerinin yanı sıra eşbütünleşme sayılarını tahmin ederek genç işsizliğinin rassal özelliklerini ve makroekonomik belirleyicilerini araştırmışlardır. Çalışmada genç işsizliğinin tüm Avrupa ülkelerinde son derece kalıcı olduğu doğrulanmaktadır. Avrupa bağlamında kısa süreli işsizliğin yapısal hale gelmesini engellemeyi amaçlayan aktif işgücü piyasası politikalarına olan ihtiyacı göstermişlerdir. Bunun yanında Avrupa'da genç işsizliği ile GSYH ve enflasyon arasında uzun vadeli ilişkilerin varlığına dair kanıtlar sunulmuştur.

Choudhry, Marelli ve Signorelli (2014), 1980-2009 dönemi için yüksek gelirli 26 OECD ülkesi için gençlik ve toplam işsizlik oranlarına ilişkin çeşitli kurum ve politikaların etkisini sabit etkiler panel veri analizi ile incelemiştir. Analiz sonuçları, ekonomik büyümenin, ekonomik özgürlüğün, işgücü piyasası reformlarının, yarı zamanlı istihdamın yüksek payının ve aktif işgücü piyasası politikalarının işsizliği azalttığını ve işgücü piyasası performansını geliştirdiğini göstermektedir.

De Lange, Gesthuizen ve Wolbers (2014), 2002-2008 dönemi Avrupa Sosyal Araştırmasında 29 ülkeden genç insanlara yönelik anket sonuçları ve 1992-2008 dönemi gündüz eğitimi alan gençlere ilişkin veriden yararlanmışlardır. Genç işgücü piyasasında

sürekli çalışanlar, geçici çalışanlar ve işsizler kategorize edilerek Multinomial logit model ile tahmin yapılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre yüksek işsizlik oranları gençlerin işgücü piyasasına sorunsuz bir şekilde entegre olmalarını engellemektedir. Bunun yanında ekonomideki küreselleşmenin gençlerin işgücü piyasasına girişini pozitif olarak etkilemektedir. Çalışmada, mesleki özellikteki eğitim sistemine dahil olan gençler için işgücü piyasasına girişlerin daha kolay olduğu sonucuna varılmıştır.

Dietrich ve Möller (2015), 1995-2014 dönemini baz alarak AB-15 ülke grubu için genç ve yetişkin işsizliği arasındaki ilişkiyi dengesiz panel verileri kullanarak analiz etmişlerdir. Çalışmada reel GSYH'nin cari ve bir dönem gecikmeli büyüme oranının yetişkin işsizliği ve genç işsizliği üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olduğunu göstermektedir. Genç işsizliğinin Avrupa ülkeleri arasındaki farklılıkların açıklanmasında ülkelere özgü faktörlerin önem arz ettiği gösterilmiştir.

Günaydın ve Çetin (2015), 1988-2013 dönemi için Türkiye ekonomisinde genç işsizlik sorunun belirleyicilerini ARDL sınır testi ve Granger nedensellik testi ile incelemiştir. Analiz sonuçlarına göre uzun ve kısa dönemde kişi başına reel gelir, ticari açıklık ve doğrudan yabancı sermayenin genç işsizlik üzerinde negatif ve anlamlı bir etkisi bulunmuştur. Uzun dönemde ise genç işsizlik ve doğrudan yabancı sermaye arasında çift yönlü bir nedensellik bulunurken kişi başına reel gelir, enflasyon ve ticari açıklıktan genç işsizliğe doğru tek yönlü nedensellik tespit edilmiştir.

Pastore ve Giuliani (2015), 2001-2011 dönemini baz alarak 21 Avrupa ülkesinde genç işsizliğin belirleyicilerini panel veri ekonometrisinden yararlanarak sabit etkiler modeli için kukla değişkenli EKK ve dinamik sistem GMM ile tahmin etmişlerdir. Çalışmada elde edilen bulgulara göre, eğitim hayatından iş hayatına geçiş yapan gençler başlangıçta iş gücü piyasasında dezavantajlı olmaktadır. Çalışmada ayrıca iktisadi beklentilerle tutarlı olarak GSYH büyüme oranı ile genç işsizlik oranı arasında negatif ilişki bulunmuştur. Genç nüfustaki artış işgücü piyasasında daralma etkisine neden olmaktadır. Bunun yanında, aktif işgücü piyasası politikaları için yapılan harcamaların artışı ile genç işsizlik oranını azalttığı tespit edilmiştir.

Erikli (2016), Türkiye'de genç yoksulluğunun belirleyicilerini eğitim ve iş temelinde değerlendirdiği çalışmasında genç işsizliğini de ayrıntılı bir şekilde incelemiştir. Çalışmada, Türkiye'de eğitim sistemi ile işgücü piyasası ihtiyaçlarının uyumlu olmamasının genç işsizliğini artırdığından bahsedilmiştir. Türkiye'de gençlerin yaklaşık 3'te 1'inin geçici işlerde çalıştığı ve işin bitmesi ile birlikte işsiz kalmaları nedeniyle işsizlik oranlarının artış gösterdiğine değinilmiştir. Bununla birlikte işgücü

piyasasındaki işlerin iş güvencesi sağlayamaması nedeniyle gençlerin düzgün iş niteliklerinden yoksun olduğu yani istihdam edilseler dahi bir süre sonra işsiz kaldıkları vurgulanmıştır.

Inozemtsev (2016), Rusya ve Almanya'daki genç işsizliğinin karşılaştırmalı analizini ve bunun üzerindeki mekansal etkilerin boyutunu incelemiştir. Buna ek olarak iki ülkedeki genç işsizlik düzeyi üzerindeki küçük işletmelerdeki gelişmeleri analiz etmiştir. Rusya'nın 55 bölgesinden ve Almanya'nın 38 bölgesindeki mekânsal ağırlık matrisinin çeşitli seçeneklerinden yararlanılarak panel analizi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre Rusya'da genç işsizlik artarken, Almanya'da azalmaktadır. Genç işsizlik üzerine mekânsal modellerinin istatistiksel olarak parametreleri anlamlı bulunmuştur. Her iki ülke için de genç işsizliğin pozitif mekânsal otokorelasyonu bulunmuştur. Buna göre ekonomik açıdan, yüksek ya da düşük işsizlik oranı bulunan bölgeler için mekansal kümelenmelerin varlığı bulunmaktadır. Hem Rusya'da hem de Almanya'da küçük işletme gelişiminin seviyesi genç işsizliğini etkileyen önemli faktörlerden biridir.

Tomic (2016), 2002-2014 yıllarını baz alarak Avrupa Birliği'ne üye 28 ülke için panel veri modelleri kullanarak genç işsizliğine etki eden faktörleri belirlemiştir. Temel ampirik sonuçlar Avrupa Birliği'ndeki genç işsizliğinin GSYH'de düşük büyüme kaydeden ve yüksek kamu borcunun olduğu ülkelerde daha çok görüldüğü yönündedir.

Coşan, Şahin ve Yörübulut (2017), genç işsizlik problemini Türkiye ve Güney Avrupa ülkeleri olan İspanya, İtalya, Portekiz, Yunanistan ülkeleri için incelemişlerdir. Çalışmada, genç işsizlik oranlarını ülkelerin eğitim sistemindeki katılım ve okul-iş geçişlerinde yaşanan problemlerin arttırdığı vurgusu yapılmıştır. Buna ek olarak Türkiye, İspanya, İtalya, Portekiz, Yunanistan'ın mesleki eğitim programları ve girişimcilik faaliyetleri ile genç işsizlikle mücadele ettikleri ancak bu ülkelerde genç işsizlik oranlarının artış görmeye devam ettiği belirtilmiştir.

Çondur ve Şimşir (2017), 1991-2016 yıllarında Türkiye'de eğitim harcamaları ve ekonomik büyüme ile genç işsizlik arasındaki ilişkiyi EKK yöntemi ile incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre eğitim harcamalarının GSYH'daki payının artmasının genç işsizliği arttırdığı bunun yanında GSYH'daki büyümenin işsizliği azalttığı yönünde bulgular elde edilmiştir.

Gülel ve Tunca (2017), TÜİK 2015 yılı Hanehalkı İşgücü İstatistiklerinden yararlanarak ve Düzey 2 İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması (İBBS) kullanarak Türkiye'de genç işsizliğini mekânsal regresyon analizi kullanarak analiz etmişlerdir.

Çalışmalarında genç işsizlik üzerinde demografik ve ekonomik değişkenlerin belirlenmesinin yanında genç işsizliğe göre mekânsal etkileşim incelenmiştir. Analiz sonuçlarına göre en düşük işgücüne katılım oranları ülkenin doğu ve kuzeydoğu bölgelerinde gözlenirken, en yüksek oran İzmir ve Edirne gibi batı bölgelerinde görülmektedir. Benzer şekilde, en yüksek genç işsizlik oranları TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt) bölgelerinde görülmektedir.

5.2. Çalışmada Kullanılan Yöntem

5.2.1. Panel Veri Analizi

Ekonometrik araştırmalarda zaman serisi, yatay-kesit ve panel veriler olmak üzere üç farklı veri türünden yararlanılmaktadır. Zaman serisi verileri tek bir birimin periyodik dönemlere ait verilerinden oluşurken, yatay-kesit verileri zamanın belli bir boyutunda birimlere (bireyler, hane halkları, firmalar, ülkeler vb.) ait verilerdir. Panel veri ise birimlere ait zaman serisi gözlemlerin oluşturduğu verilerdir. Panel verideki gözlemler biri yatay-kesit boyutu diğeri de zaman serisi boyutu olmak üzere en az iki boyutludur. Zaman boyutuna ait kesit verilerini kullanarak ekonomik ilişkilerin tahmin edilmesi yöntemine Panel veri analizi denilmektedir (Greene, 2003, s. 612). Panel veri ile oluşturulan regresyon modelleri, sabit ve eğim parametrelerinin zamanla ya da birimden birime değişip değişmemesine göre panel veri modelleri altında sınıflandırılmıştır. Genel olarak kullanılan panel veri modelleri; sabit ve eğim katsayısının sabit olduğu havuzlanmış model (pooled model, klasik model) ve sabit katsayısının birimden birime değiştiği ancak eğim katsayısının sabit olduğu sabit etkiler model ve rassal etkiler modeldir.

5.2.1.1. Havuzlanmış Model

Havuzlanmış panel veri modellerinde, hem sabit hem de eğim katsayıların birimlere ve zamana göre sabit olduğu yani bütün gözlemlerin homojen olduğu varsayılmaktadır. Havuzlanmış (Pooled) model, Eşitlik (5.1)'de gösterilmek üzere,

$$y_{it} = \alpha + x'_{it} \beta + u_{it} \quad i=1,2,\dots,N, t=1,2,\dots,T \quad (5.1)$$

i , hanehalkları, birimler, firmalar, ülkeler vb. gösterirken, t zamanı belirtmektedir. Yani i yatay-kesit boyutu iken, t zaman serisi boyutudur. α bir sabit, β $k \times 1$ boyutunda bir vektör ve x_{it} , k açıklayıcı değişkeninin t zamanında i . birim değerini; y_{it} , bağımlı değişkenin t zamanında i . birim değerini göstermektedir (Baltagi, 2008, s. 11).

Klasik model olarak bilinen havuzlanmış modeli ifade eden Eşitlik (5.1)' de yer alan hata teriminin, klasik regresyon modelindeki gibi bütün i ve t değerleri için $u_{it} \sim iid(0, \sigma^2)$ dağıldığı varsayılmaktadır. Diğer bir ifadeyle, verilen her bir birim için gözlemler korelasyonsuz ve birimler ve zamana karşı hatalar sabit varyanslıdır (Johnston, Dinardo, 1997, s. 390).

5.2.1.2. Sabit Etkiler ve Rassal Etkiler Modeli

Panel veri analizlerinde en çok kullanılan modeller, eğim katsayısı sabitken sabit katsayısı değişken modellerdir. “Sabit katsayısı değişken modeller” olarak da bilinen böyle modeller, birimlere ve zamana göre farklılıkları değişik şekillerde hesaba katmak için en kolay yol olduğu için tercih edilmektedir.

Sabit katsayısı değişken modellerin temel varsayımı; modelde yer almayan ve gözlenemeyen değişkenlerin etkilerinin modelde sabit terim ya da hata terimi ile ifade edilmesidir. Dışlanan değişkenler zaman serisi ya da yatay kesit verisi kullanılarak yapılan çalışmalarda tahmin sonuçlarında sapmaya yol açarken, dışlanan değişken veya değişkenlerin birimlere ya da zamana göre değişmeyen değişkenler olması durumunda panel veri kullanımı sapmanın kontrol altına alınmasını sağlamaktadır (Hsiao, 2003, s.27).

Panel veri modellerinde gözlenemeyen birim veya zaman etkileri, sabit ya da rassal olarak ortaya çıkabilmektedir. Bu etkiler, sabit olduğu varsayılırsa sabit etkiler modeli; bu etkilerin hata terimi gibi rassal olduğu varsayılırsa rassal etkiler modeli söz konusu olmaktadır. Sabit ve rassal etkiler incelenirken daha çok birim etkinin olduğu modeller kullanılmaktadır ve modelden dışlanan etkinin sadece birim etki (μ_i) olduğu düşünülmektedir (Tatoğlu, 2005).

Panel veri uygulamalarında genellikle kalıntılar (disturbances) birinci sıra hata bileşenleri modeli (one-way error component model) olarak kullanılır. Burada hata terimi u_{it} , gözlenemeyen birim etkiler μ_i ve geriye kalan kalıntılar v_{it} ' nin bir bileşimi halinde ele alınır. Eşitlik (5.1) yeniden ele alınır;

$$y_{it} = \alpha + x'_{it} \beta + u_{it} \quad i=1,2,\dots,N, t=1,2,\dots,T \quad \text{ve} \quad (5.1)$$

ve hata terimi,

$$u_{it} = \mu_i + v_{it} \quad (5.2)$$

olmak üzere, panel veri modeli Eşitlik (5.3) 'deki gibi yazılır.

$$y_{it} = \alpha + x'_{it} \beta + \mu_i + v_{it} \quad (5.3)$$

μ_i , cinsiyet, ırk, karakter gibi zamanla değişmeyen (time invariant) değişkenler ve yetenek, deneyim, eğitim, karakter, alışkanlıklar gibi gözlenemeyen birim etkileri; v_{it} ise geriye kalan kalıntıları göstermektedir.

Sabit etkiler ve rassal etkiler modelinden hangisinin seçileceği genellikle etkiler ve açıklayıcı değişkenler arasındaki ilişkiye bağlı olmaktadır. Buna göre, eğer birim etki tahmin edilecek sabit bir parametre gibi ele alınıyorsa ve birim etki ile açıklayıcı değişkenler arasında korelasyonun var olduğu durumda sabit etkiler modeli, eğer birim etki rassal bir değişken gibi ele alınıyorsa ve birim etki ile açıklayıcı değişken arasında korelasyon bulunmuyorsa rassal etkiler modeli uygun bir yöntem olmaktadır. Ayrıca, sabit etkiler modeli, Akdeniz ülkeleri, OECD ülkeleri, Amerika eyaletleri gibi spesifik bir veri seti ile ilgilenildiği durumda kullanılmaktadır. Rassal etkiler modelinde ise hanehalkı çalışmaları ya da firma araştırmaları gibi büyük bir ana kütlede rassal olarak seçilen örneklem yer almaktadır (Baltagi, 2008, s. 12).

5.2.2. Panel Veri Modellerinde Temel Varsayımların Testi

Panel veri modellerinde hata teriminin birim içerisinde ve birimlere göre eşit varyanslı (homoskedastik) ve hata teriminin otokorelasyonsuz ve birimler arası korelasyonsuz olduğu varsayılmaktadır. Ancak bu varsayımlar panel veri ile kurulan modeller için oldukça kısıtlayıcıdır. Buna ek olarak bu problemleri göz ardı ederek tahmin yapmak standart hataların sapmalı olmasına neden olacağı için etkinlik sağlanamayacaktır. Böylece t istatistikleri ve güven aralıkları da gerçekliğini kaybedecektir (Tatoğlu, 2016, s. 209-211). Bu nedenle ekonometrik literatürde klasik

model, sabit etkiler modeli ve rassal etkiler modeli için birim içi otokorelasyon, birimlere göre değişen varyans (heteroskedasite) ve birimler arası korelasyon varsayımından sapmaların varlığının sınanması ve varsayımların ihlali durumunda geliştirilmiş tahmin teknikleri yer almaktadır.

Klasik modelde birimlere göre değişen varyansın varlığının sınanması amacıyla Breusch-Pagan (1979)/Cook-Weishberg (1983) testi ve White (1980) testinden yararlanılmaktadır. Panel veri modellerinde otokorelasyon daha çok birim etki nedeniyle ortaya çıktığı için birim etkinin olmadığı klasik modelde otokorelasyon yalnızca hata teriminde görülmektedir. Böylece klasik modelin tahmininden sağlanan kalıntıların gecikmeli değerinin açıklayıcı değişken olarak yer aldığı modelin tahmini sonucunda gecikmeli teriminin katsayısının t testi ile anlamlılık sınaması, modeldeki otokorelasyonun varlığının sınanmasını sağlayacaktır. Bunun yanında bilinen otokorelasyon testlerinden Durbin-Watson testi, Breusch-Godfrey testi ve Wooldridge (2002) testinden yararlanılmaktadır (Tatoğlu, 2016, s. 211-218).

Sabit etkiler modelinde birimlere göre değişen varyansın sınanması için Değiştirilmiş Wald testi (Greene, 2000) kullanılmaktadır. χ^2 dağılımına uyan testte, temel hipotez varyanslar birimlere göre sabit varyanslıdır şeklinde kurulmaktadır. Sabit etkiler modelinde değişen varyansın sınanması için ise Baltagi-Wu (1999) tarafından önerilen Yerel En İyi Değişmez testi ve Bhargava, Franzini ve Narendranathan (1982)'in önerdiği Durbin-Watson testi kullanılmaktadır. Her iki test için de temel hipotez otokorelasyonun olmadığını ifade etmektedir. Sabit etkiler modelinde birimler arası korelasyon ise Breusch-Pagan (1980)'in Lagrange Çarpanı testi, Pesaran (2004)'in testi, Friedman (1937)'in testi ve Frees (1995,2004)'in testi ile sınanmaktadır (Tatoğlu, 2016, s. 218-233).

Rassal etkiler modelinde birimlerin rassal olması nedeniyle birimler arası korelasyon beklenmemektedir. Ancak birimlere göre değişen varyans ve otokorelasyon sorunu ortaya çıkabilmektedir. Değişen varyansın varlığının sınanması için Breusch-Pagan(1980) tarafından önerilen Lagrange Çarpanı testi ve Levene (1960) tarafından önerilen daha sonra Brown ve Forsythe (1974) tarafından geliştirilen testten yararlanılmaktadır. Rassal etkiler modelinde otokorelasyon sorunu ise sabit etkiler modelinde olduğu gibi Baltagi-Wu (1999) tarafından önerilen Yerel En İyi Değişmez testi ve Bhargava, Franzini ve Narendranathan (1982)'in önerdiği Durbin-Watson testleri ile sınanmaktadır (Tatoğlu, 2016, s. 233-237).

5.2.3. Panel Veri Modellerinde Dirençli Tahmin Ediciler

Panel veri modellerinde değişen varyans, otokorelasyon ve birimler arası korelasyonun en az birinin varlığı, büyük örneklerle çalışıldığı zaman tutarsızlığı neden olmamakla birlikte etkinliği etkilemektedir. Dolayısıyla standart hataların, t ve F istatistiklerinin, R^2 'nin ve güven aralıklarının güvenilirlikleri sağlanamamaktadır. Bu nedenle değişen varyans, otokorelasyon ve birimler arası korelasyonun en az biri varsa ya parametre tahminlerine dokunmadan standart hatalar düzeltilmeli (dirençli standart hatalar elde edilmeli) ya da uygun yöntemler ile tahminler yapılmalıdır (Tatoğlu, 2016, s. 251).

Dirençli hatalar için ilk çalışmalar Huber(1967), Eicker (1967) ve White (1980) tarafından yapılmıştır. Değişen varyansın varlığı durumunda varyansların tahmini için önerdikleri tahmin edici “Heteroskedastik Dirençli Varyans Tahmincisi” olarak bilinmektedir. MacKinnon ve White (1985) ve Hinkley (1977) bu tahminciye serbestlik derecesi düzeltmesi yaparak küçük örneklerde de kullanılabilmesini sağlamışlardır (Tatoğlu, 2016, s. 252). Bu tahmin ediciler ile klasik panel veri modeli, sabit etkiler ve rassal etkiler modelleri için dirençli standart hatalar hesaplanılmaktadır.

Huber (1967), Eicker (1967) ve White (1980)'ın tahmincilerinin yalnızca değişen varyansı dikkate alması üzerine otokorelasyon olduğu durum için Wooldridge (2002) tahminciyi genişletmiştir. Benzer şekilde Newey-West (1987,1994) yaklaşımında da değişen varyans ve otokorelasyon varlığında tutarlı tahminciler elde edilmektedir.

Panel veri modellerinde birimler arası korelasyonu dikkate alan ilk çalışmalardan biri Anselin (1988)'in çalışması olmaktadır. Birimler arası korelasyonun yanında otokorelasyon ve değişen varyansı dikkate alan ilk çalışma ise Parks (1967) tarafından yapılmıştır. Parks (1967) daha sonra Kmenta (1971) tarafından tanıtılan esnek genelleştirilmiş en küçük kareler (EKK) yöntemi temelli bir algoritma önermiştir. Bu yaklaşımda model ilk olarak EKK ile tahmin edilmekte daha sonra elde edilen kalıntılar otokorelasyon ve değişen varyansı hesaplamak için kullanılmaktadır. Son olarak model genelleştirilmiş EKK ile yeniden tahmin edilmektedir (Tatoğlu, 2016, s. 263).

Birimler arası korelasyon, otokorelasyon ve değişen varyansı dikkate alarak model tahmini sağlayan diğer yöntemler ise Beck-Katz (1995)'in önerdikleri “Panel Düzeltilmiş Standart Hatalar (PCSE)” yöntemi ve Driscoll ve Kraay (1998) tarafından

önerilen yöntem olmaktadır. PCSE yöntemi yatay-kesit boyutu N'in zaman boyutu T'den büyük olduğu durumda zayıf iken Driscoll ve Kraay (1998)'in yöntemi büyük N ve T durumunda bile değişen varyansın varlığında tutarlı ve birimler arası korelasyon ve otokorelasyonun varlığında dirençli standart hatalar üretmektedir (Tatoğlu, 2016, s. 270-277).

5.3. Çalışmada Kullanılan Veriler ve Özellikleri

Çalışmada Avrupa birliği ülkelerinden; Çalışmada Avrupa birliği ülkelerinden; Almanya, Avusturya, Birleşik Krallık, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İrlanda, İspanya, İsveç, İtalya, Kıbrıs, Malta, Polonya, Portekiz, Yunanistan ve Türkiye için 1991-2016 yıllarına ait genç işsizlik oranı (GİO), genel işsizlik oranı (İO), gayrisafi yurtiçi hasıla (GSYH), enflasyon (ENF), yabancı doğrudan yatırım (FDI) verileri kullanılmıştır. Veriler Dünya Bankası'ndan elde edilmiştir. Çalışmada ayrıca ele alınan yıllarda ülkelerde ekonomik kriz olduysa 1, olmadıysa 0 değerini alan bir kukla değişken oluşturulmuş ve oluşturulan kriz değişkeni açıklayıcı değişken olarak modele dahil edilmiştir. Kriz değişkeninin oluşturulması amacıyla Lo Duca vd. (2017) ile Laeven ve Valencia (2013) 'nın Avrupa Merkez Bankası'nda yayınlanan Avrupa Ülkeleri Finansal Krizler Veri Tabanı Raporu'ndan faydalanılmıştır.

Çalışmada kullanılan veriler yardımı ile hem genç işsizliğin hem de genel işsizliğin makroekonomik belirleyicileri araştırılmıştır. Genç işsizliğin belirleyicilerin tahmini için oluşturulan model Eşitlik (5.4) ve genel işsizliğin belirleyicilerinin tahmini için oluşturulan model Eşitlik (5.5) ile gösterilmektedir.

$$GİO_{it} = \beta_0 + \beta_1 GSYH_{it} + \beta_2 ENF_{it} + \beta_3 FDI_{it} + \varepsilon_{it} \quad (5.4)$$

$$İO_{it} = \alpha_0 + \alpha_1 GSYH_{it} + \alpha_2 ENF_{it} + \alpha_3 FDI_{it} + v_{it} \quad (5.5)$$

Burada i , ülkeleri ve t , zamanı göstermek üzere ε_{it} ve v_{it} sıfır ortalama ve sabit varyanslı, bağımsız ve benzer dağılımlı hata terimleridir.

5.4. Araştırma Bulguları

Çalışmada Avrupa Birliği ülkelerinden; Almanya, Avusturya, Birleşik Krallık, Danimarka, Finlandiya, Fransa, Hollanda, İrlanda, İspanya, İsveç, İtalya, Kıbrıs, Malta,

Polonya, Portekiz, Yunanistan ile Türkiye'nin 1991-2016 dönemini kapsayan genç işsizlik sorununun belirleyicileri incelenmiştir. Bunun yanında genel işsizliğe göre işsizlik sorununun gençler üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla ilgili ülke grubundaki genel işsizliğin belirleyicileri de analiz edilmiştir. Çalışmada Avrupa Birliği ülkeleri gibi özel bir ülke grubu ile ilgilenmesi nedeniyle sabit etkiler panel veri modelinden yararlanılmaktadır.

16 Avrupa Birliği ülkesi ve Türkiye'nin 1991-2016 yıllarını kapsayan genç işsizlik sorununun belirleyicilerini ortaya çıkarmak amacıyla sabit etkiler modeli tahmin edilmiştir. Tablo 21'de yer alan altı farklı model kurularak elde edilen tahmin sonuçlarına göre her bir model istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Ayrıca model tahminlerindeki katsayıların işaretleri iktisadi teori ile tutarlı ve istatistiksel olarak anlamlıdır. Tablo 21'de yer alan Modified Wald testinde altı model için de birimlere göre sabit varyansın olduğunu söyleyen temel hipotez (H_0) reddedilmiştir. Buna göre altı modelde de değişen varyans sorunu görülmektedir. Otokorelasyonun varlığının sınanması amacıyla yapılan Baltagi-Wu LBI testine göre elde edilen rakamların ikiden çok küçük olması otokorelasyon sorununa işaret etmektedir. Bunun yanında Pesaran yatay-kesit bağımsızlık testi sonucuna göre temel hipotez (H_0) reddedilmekte ve birimler arası korelasyonun olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 21.

Genç İşsizlik için Sabit Etkiler Modeli Tahmin Sonuçları

	Model1	Model2	Model3	Model4	Model5	Model6
GSYH	-0.291** (0.112)	-0.322*** (0.111)	-0.434*** (0.108)	-0.474*** (0.107)	-0.493*** (0.111)	-0.546*** (0.114)
Enflasyon	-0.109*** (0.031)	-0.095*** (0.032)	-0.096*** (0.031)	-0.098*** (0.032)	-0.106*** (0.036)	-0.129*** (0.040)
FDI	0.003 (0.009)	0.004 (0.008)	0.007 (0.008)	0.008 (0.008)	0.010 (0.008)	0.011 (0.008)
Kriz	3.822*** (0.718)	0.266 (0.952)	0.735 (0.928)	1.094 (0.924)	1.072 (0.940)	1.415 (0.977)
Kriz (-1)		5.483*** (0.650)	1.415 (1.076)	1.677 (1.064)	1.801* (1.074)	1.307 (1.116)
Kriz (-2)			5.199*** (0.856)	2.160** (1.059)	2.458** (1.069)	2.647** (1.083)
Kriz(-3)				4.156*** (0.848)	2.259** (1.096)	2.562** (1.112)
Kriz(-4)					2.625*** (0.901)	2.053* (1.132)
Kriz (-5)						0.846 (0.925)
Sabit	19.336*** (0.548)	18.845*** (0.540)	18.535*** (0.524)	18.042 (0.532)	17.721*** (0.547)	17.628*** (0.569)
Model Anlamlılığı için F Testi	17.19***	23.10***	28.87***	29.97***	27.72***	25.20***
Modified Wald Test	1552.2***	806.43**	492.66***	529.16***	857.13***	988.37***
Baltagi-Wu LBI	0.401	0.443	0.418	0.402	0.379	0.417
Pesaran yatay-kesit bağımsızlık testi	10.963***	6.597***	3.575***	2.144*	1.367 ¹	1.670*

Not: Parantez içindeki değerler katsayıların standart hatalarıdır. ***, **, * sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeylerini göstermektedir. F tablo değeri modelin anlamlılığı belirtmektedir.

16 Avrupa Birliği ülkesi ve Türkiye'nin 1991-2016 yıllarını kapsayan genel işsizlik sorununun belirleyicilerini ortaya çıkarmak amacıyla sabit etkiler modeli tahmin edilmiştir. Tablo 22'de yer alan altı farklı model kurularak elde edilen tahmin sonuçlarına göre her bir modelin istatistiksel olarak anlamlı olduğu ve katsayıların işaretlerinin iktisadi teori ile tutarlı ve istatistiksel olarak anlamlıdır. Bunun yanında Tablo 22'de yer alan Modified Wald testinde altı model için de birimlere göre sabit varyansın olduğunu söyleyen Ho hipotezi reddedilmiştir. Buna göre altı modelde de değişen varyans sorunu görülmektedir. Otokorelasyonun varlığının sınanması amacıyla yapılan Baltagi-Wu LBI testine göre elde edilen rakamların ikiden çok küçük olması

¹ Friedman(1937) ve Frees(1995,2004) yatay kesit bağımsızlık testlerine göre yatay kesit bağımlı olarak dikkate alınmıştır.

otokorelasyon sorununa işaret etmektedir. Bunun yanında Pesaran yatay-kesit bağımsızlık testi sonucuna göre temel hipotez reddedilmekte ve birimler arası korelasyonun olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 22.

Genel İşsizlik için Sabit Etkiler Modeli Tahmin Sonuçları

	Model1	Model2	Model3	Model4	Model5	Model6
GSYH	-0.116** (0.056)	-0.115** (0.056)	-0.160*** (0.055)	-0.171*** (0.055)	-0.197*** (0.056)	-0.230*** (0.057)
Enflasyon	-0.053*** (0.015)	-0.049*** (0.016)	-0.051*** (0.016)	-0.053*** (0.016)	-0.061*** (0.018)	-0.072*** (0.020)
FDI	-0.0006 (0.004)	-0.0002 (0.004)	0.001 (0.004)	0.002 (0.004)	0.003 (0.004)	0.004 (0.004)
Kriz	1.728*** (0.361)	0.148 (0.484)	0.308 (0.477)	0.389 (0.474)	0.219 (0.475)	0.442 (0.491)
Kriz (-1)		2.394*** (0.447)	0.775 (0.554)	0.905* (0.546)	0.922* (0.543)	0.577 (0.561)
Kriz (-2)			2.178*** (0.441)	0.850 (0.544)	1.021* (0.540)	1.065* (0.544)
Kriz(-3)				1.814*** (0.435)	0.927* (0.554)	1.128** (0.559)
Kriz(-4)					1.223*** (0.455)	0.884 (0.569)
Kriz (-5)						0.481 (0.465)
Sabit		8.665*** (0.274)	8.503*** (0.270)	8.247*** (0.273)	8.154*** (0.276)	8.104 (0.286)
Model	13.45 ***	17.55***	20.65***	21.05***	19.97***	18.30***
Anlamlılığ için F Testi						
Modified	3925.54**	1585.40**	1298.71**	4164.69**	6199.12**	9984.10**
Wald test,	*	*	*	*	*	*
chi2 (17)						
Baltagi- Wu LBI	0.371	0.386	0.364	0.363	0.348	0.384
Pesaran	13.158***	10.422***	9.433***	8.616***	7.398***	7.785***
yatay-kesit bağımsızlı k testi						

Not: Parantez içindeki değerler katsayıların standart hatalarıdır. ***, **, * sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeylerini göstermektedir. F tablo değeri modelin anlamlılığı belirtmektedir.

Tablo 21 ve Tablo 22’de yer alan genç işsizlik ve genel işsizlik için sabit etkiler modellerinin tahmin sonuçlarına göre altı modelde değişen varyans, birimler arası korelasyon ve otokorelasyon sorununu içermektedir. Bu nedenle bu modeller birimler arası korelasyonun yanında otokorelasyon ve değişen varyansı dikkate alan Parks

(1967) ve Kmenta (1986) tarafından geliştirilen esnek genelleştirilmiş en küçük kareler (EKK) yöntemi ile tahmin edilmiştir.

Tablo 23’de 16 Avrupa Birliği ülkesi ve Türkiye’nin 1991-2016 yıllarını kapsayan genç işsizlik sorununun belirleyicilerini ortaya çıkarmak amacıyla kurulan altı farklı modelin esnek genelleştirilmiş EKK yöntemi ile elde edilen tahmin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 23.

Genç İşsizlik için Esnek Genelleştirilmiş EKK Yöntemi Tahmin Sonuçları

	Model1	Model2	Model3	Model4	Model5	Model6
GSYH	-0.116*** (0.025)	-0.126*** (0.025)	-0.147*** (0.021)	-0.206*** (0.021)	-0.196*** (0.021)	-0.191*** (0.021)
Enflasyon	-0.092*** (0.016)	-0.091*** (0.015)	-0.102*** (0.017)	-0.102*** (0.016)	-0.124*** (0.019)	-0.163*** (0.019)
FDI	-0.006*** (0.002)	-0.004** (0.002)	-0.005*** (0.002)	-0.004** (0.001)	-0.003* (0.001)	-0.003** (0.001)
Kriz	0.556*** (0.164)	0.579*** (0.181)	0.677*** (0.150)	0.889*** (0.159)	0.880*** (0.163)	0.985*** (0.169)
Kriz (-1)		1.023*** (0.169)	1.163*** (0.143)	1.447*** (0.153)	1.707*** (0.155)	1.602*** (0.158)
Kriz (-2)			1.753*** (0.138)	1.903*** (0.156)	2.030*** (0.157)	2.157*** (0.152)
Kriz(-3)				1.616*** (0.153)	1.941*** (0.161)	2.065*** (0.156)
Kriz(-4)					1.757*** (0.157)	2.085*** (0.157)
Kriz (-5)						0.331** (0.153)
Sabit	19.273*** (0.684)	18.998*** (0.753)	18.790*** (0.741)	18.639*** (0.648)	17.639*** (0.653)	17.647*** (0.561)
Model	78.73***	109.36***	343.37***	589.34***	635.05***	717.06***
Anlamlılığı için Wald chi2 Testi						

Not: Parantez içindeki değerler katsayıların standart hatalarıdır. ***, **, * sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeylerini göstermektedir. F tablo değeri modelin anlamlılığı belirtmektedir.

Tablo 23’de yer alan Model 1’e göre GSYH, enflasyon ve yabancı doğrudan yatırımının katsayısı %1 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bulunmuştur. Bu bulguya göre ekonomik büyümenin, enflasyonun ve yabancı doğrudan sermayenin artması genç işsizliği azaltmaktadır. Ayrıca ekonomik büyümenin genç işsizliği en çok azaltan etmen olduğu görülmektedir. Buna ek olarak kriz değişkeninin katsayısı istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bulunmuştur. Buna göre finansal kriz yıllarında işsizlik oranların arttığı sonucu elde edilmektedir.

Tablo 23’de yer alan Model 2’ye Model 1’den farklı olarak kriz değişkeninin bir gecikmeli değeri eklenmiştir. Benzer şekilde Model 6’ya kadar kriz değişkeninin birer gecikmesi eklenerek, genç işsizlik üzerinde finansal krizlerin sürekli etkisi incelenmiştir. Model 1-Model 6 için esnek geliştirilmiş EKK yöntemi tahmin sonuçlarına göre modeller istatistiksel olarak anlamlı ve bütün modeller için GSYH, enflasyon ve yabancı doğrudan yatırım ile genç işsizlik arasında negatif ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur. Finansal krizin, genç işsizlik üzerindeki etkisine bakıldığında ise Model 2’de yer alan kriz değişkenin katsayısı 0.579 iken kriz(-1) değişkeninin katsayısı 1.023 olarak bulunmuştur. Bu bulguya göre krizin ortaya çıktığı döneme göre bir dönem sonra genç işsizlik üzerindeki etkisi daha fazla olmaktadır. Benzer şekilde Model 2’de finansal krizin iki dönem sonra etkisinin finansal krizin ortaya çıktığı dönem ve bir sonraki döneme göre daha fazla olduğu sonucu elde edilmiştir. Model 3, Model 4 ve Model 5’de yer alan sonuçlara göre ikinci dönemden sonra krizin genç işsizlik üzerindeki etkisinin giderek azaldığı ancak üçüncü ve dördüncü yılda da önemli bir oranda olduğu görülmektedir. Genel olarak bakıldığında finansal krizlerin olduğu dönemde genç işsizlik oranları artmakla birlikte bu artışın en çok ikinci yılda daha sonra üçüncü ve dördüncü yılda kritik oranlarda olacağı ancak krizlerden 5 yıl sonra işsizlik oranlarının azalmaya başlayacağı söylenebilmektedir. Benzer şekilde Choudhry vd. (2010) genel işsizlik, Choudhry vd. (2012) ise genç işsizlik için krizin kötü etkisinin beş yıl boyunca işsizlik oranları üzerinde görüleceği ancak beş yıldan sonra bu etkinin kaybolacağından bahsetmişlerdir.

Seçili Avrupa Birliği ülkelerinin genç işsizlik oranlarını üzerinde GSYH, enflasyon, FDI ve kriz değişkenlerinin etkileri ile ülkelerin genel işsizlik oranları üzerindeki GSYH, enflasyon, FDI ve kriz değişkenlerinin etkilerini karşılaştırmak amacıyla Tablo 24’de genel işsizlik için oluşturulan altı farklı model için esnek geliştirilmiş EKK yöntemi tahmin sonuçları yer almaktadır.

Tablo 24.

Genel İşsizlik için Esnek Genelleştirilmiş EKK Yöntemi Tahmin Sonuçları

	Model1	Model2	Model3	Model4	Model5	Model6
GSYH	-0.059*** (0.105)	-0.054*** (0.009)	-0.066*** (0.009)	-0.078*** (0.009)	-0.079*** (0.007)	-0.068*** (0.006)
Enflasyon	-0.043*** (0.009)	-0.036*** (0.007)	-0.045*** (0.009)	-0.057*** (0.011)	-0.073*** (0.008)	-0.091*** (0.009)
FDI	-0.001* (0.0005)	-0.001** (0.0005)	-0.0003 (0.0005)	-0.0001 (0.0003)	-0.0002 (0.0003)	-0.00005 (0.0003)
Kriz	0.124* (0.067)	0.254*** (0.069)	0.238*** (0.065)	0.372*** (0.061)	0.267*** (0.042)	0.350*** (0.041)
Kriz (-1)		0.610*** (0.067)	0.632*** (0.064)	0.664*** (0.061)	0.829*** (0.042)	0.731*** (0.043)
Kriz (-2)			0.625*** (0.064)	0.691*** (0.062)	0.849*** (0.041)	0.867*** (0.040)
Kriz(-3)				0.628*** (0.065)	0.851*** (0.044)	0.898*** (0.044)
Kriz(-4)					0.854*** (0.045)	0.907*** (0.046)
Kriz (-5)						0.077* (0.042)
Sabit	8.757*** (0.357)	8.703*** (0.366)	8.892*** (0.368)	8.663*** (0.347)	8.278*** (0.248)	8.306*** (0.230)
Model	56.63***	156.02***	253.67***	401.48***	1224.25***	1220.19***
Anlamlılığ için Wald chi2 testi						

Not: Parantez içindeki değerler katsayıların standart hatalarıdır. ***, **, * sırasıyla %1, %5 ve %10 anlamlılık düzeylerini göstermektedir. F tablo değeri modelin anlamlılığı belirtmektedir.

Tablo 24’de yer alan Model 1’e göre 16 Avrupa Birliği ülkesi ve Türkiye’de 1991-2016 yılları için GSYH, enflasyon ve yabancı doğrudan yatırımın ülkelerin işsizlik oranları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir etkisinin olduğu sonucu elde edilmiştir. Bu bulguya göre ekonomik büyüme enflasyonun ve yabancı doğrudan sermayedeki artış ülkelerin işsizlik oranlarını düşürmektedir. Buna ek olarak kriz değişkeninin katsayısı istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bulunmuştur. Buna göre kriz yıllarında genel işsizlik oranların arttığı sonucu elde edilmektedir.

Tablo 24’de yer alan Model 2-Model 6 için sırasıyla kriz değişkeninin bir gecikmeli değerleri eklenerek geliştirilen modeller tahmin edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre bütün modeller istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Model 1-Model 6 için GSYH ve enflasyon değişkenleri istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bulunmuştur. Bunun yanında Model 1-Model 2 için FDI değişkeni istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bulunmasına rağmen katsayısı oldukça küçüktür. Bu değişken krizin

2, 3, 4 ve 5 gecikmesinin yer aldığı Model 3, Model 4, Model 5 ve Model 6' da istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur.

Tablo 24'de finansal krizin işsizlik üzerindeki etkisine bakıldığında ise tüm modeller için katsayısı pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Buna ek olarak Model 1-Model 6'da yer alan sonuçlara göre finansal krizlerin olduğu dönemde genel işsizlik oranları artmakla birlikte bu artışın en çok dördüncü dönemde olduğu ancak bu dönemden sonra krizin etkisinin azaldığı görülmektedir.

Tablo 23'de yer alan genç işsizlik sorununun tahmin sonuçları ile Tablo 24'de yer alan genel işsizlik sorununun tahmin sonuçları karşılaştırıldığında ekonomik büyümenin ve enflasyonun genel işsizliğe göre genç işsizlik üzerindeki iki katı etkisinin olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre ekonomik büyüme ve enflasyon oranındaki bir artış daha çok işsiz gençlere fırsat yaratacaktır. Bunlara ek olarak kriz değişkenin katsayısı genç işsizlik için genel işsizliğe göre daha yüksektir. Bu bulgu Choudhry vd. (2012)'nin çalışması ile tutarlı olmasının yanında genç işsizlerin yetişkinlere göre krizlerden daha fazla etkilendiğini belirten ILO (2010)'un raporları ile de tutarlı olmaktadır. Bunun yanında ILO (2017) raporunda belirtildiği gibi gençlerin işsiz kalma olasılıkları yetişkinlere göre üç kat daha fazla olmaktadır.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

1970’li yıllardan itibaren özellikle sanayileşmiş Batı ülkelerinin işgücü piyasalarında önemli bir yer edinen genç işsizlik sorunu günümüzde gerek gelişmekte olan gerekse gelişmiş ülkelerin ortak sorunu haline gelmiştir. Genç işsizliğinin nedenleri ülkeden ülkeye değişkenlik gösterebilmekle birlikte gençlerin işgücü piyasasında bulunmamalarının sonuçları benzerlik göstermektedir. Toplumların en dinamik ve değişime açık kesimi olan gençlerin işgücü piyasalarında bulunmamaları ülke üretiminde önemli bir kayıp ve eksik istihdam oluşturmakta, gençlik potansiyelinin atıl kalmasına neden olmaktadır. Bunun yanında, gençlerin istihdam kaybı sivil ve sosyal güvensizliği artırırken bağımsız bir yaşam planı geliştirmeyi ve iş kültürünün bir parçası olmayı imkansız kılmaktadır.

Çalışmada, 16 Avrupa Birliği ülkesi ve Türkiye için 1991-2016 dönemini kapsayan genç işsizlik oranı, GSYH, enflasyon, yabancı doğrudan yatırım verileri ve ele alınan yıllarda ülkelerde ekonomik kriz olduysa 1, olmadıysa 0 değerini alan finansal kriz değişkeni kullanılarak genç işsizliğin belirleyicileri panel veri analizi ile incelenmiştir. Bunun yanında genel işsizliğe göre işsizlik sorununun gençler üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla ilgili ülke grubundaki genel işsizliğin belirleyicileri de analiz edilmiştir.

Panel veri ekonometrisinden yararlanılan çalışmada genç işsizlik ve genel işsizlik sorununun belirleyicileri sabit etkiler modeli kurularak incelenmiştir. Yıllar içinde kriz değişkeninin etkisini incelemek amacıyla altı farklı model oluşturulmuştur. Sabit etkiler modeli tahmin sonuçlarına göre altı modelin de değişen varyans, birimler arası korelasyon ve otokorelasyon sorununu içermesiyle nedeniyle bu sorunları dikkate alan Esnek Genelleştirilmiş En Küçük Kareler yöntemi ile modeller tahmin edilmiştir.

Çalışmamızda seçili ülke grubu için ekonomik büyümenin, enflasyonun ve yabancı doğrudan sermayenin artmasının genç işsizliği azalttığı sonucu elde edilmiştir. Ayrıca ekonomik büyümenin genç işsizliği en çok azaltan etmen olduğu belirlenmiştir. Çalışma sonucunda beklenildiği gibi finansal kriz yıllarında işsizlik oranları artmaktadır. Genç işsizlik üzerinde finansal krizlerin sürekli etkisi incelendiğinde ise krizin ortaya çıktığı döneme göre bir dönem sonra genç işsizlik üzerindeki etkisi daha fazladır. Bunun yanında, finansal krizlerin olduğu dönemde genç işsizlik oranları

artmakla birlikte bu artış en çok ikinci yılda daha sonra üçüncü ve dördüncü yılda kritik oranlardadır. Ancak finansal krizden 5 yıl sonra işsizlik oranları azalmaya başlamaktadır.

Genç işsizlik sorunun tahmin sonuçlarına benzer şekilde 16 Avrupa Birliği ülkesi ve Türkiye’de 1991-2016 yılları için ekonomik büyüme, enflasyonun ve yabancı doğrudan sermayedeki artış, işsizlik oranlarını düşürmektedir. Ayrıca, finansal krizler genel işsizlik oranlarını da arttırmaz. Bu artış en çok dördüncü dönemde gerçekleşmekte ve zamanla azalmaktadır.

Çalışmadan elde edilen sonuçlar göstermektedir ki seçili ülke grubu için ekonomik büyüme ve enflasyon oranındaki bir artış genel işsizlere göre genç işsizlere daha fazla fırsat yaratmaktadır. Finansal krizler ise genel işsizlere göre genç işsizleri daha olumsuz etkilemektedir.

Sonuç olarak finansal krizlerin, ekonomik büyüme ve yabancı doğrudan yatırım oranlarının genel ve genç işsizlik oranları üzerindeki etkisi de farklıdır. Böylece uygulamalı çalışmalar ile makroekonomik faktörlerin genç ve genel işsizlik oranlarına ayrı ayrı etkilerinin incelenmesi, iki tür işsizlik oranına karşı uygulanacak politikaların belirlenmesi, geliştirilmesi ve uygulanması açısından oldukça önemlidir.

Avrupa Birliği ve Türkiye’nin ciddi bir sorunu olan genç işsizlik düzeyi, genel işsizlik oranlarının iki katı seviyesinde seyretmektedir. AB-28 düzeyinde genç işsizlik oranları ülke bazında homojen bir dağılım göstermemektedir. Özellikle 2008 krizinden hızlı bir şekilde toparlanan Almanya, Avusturya, Çek Cumhuriyeti ve Hollanda gibi ülkelerde genç işsizlik oranı %10 ve altı seviyede iken, gençlerin işgücü piyasasına girişlerinin sorunlu olduğu İtalya, İspanya ve Yunanistan gibi ülkelerde %35-40 seviyelerinde yapısal haldedir.

Türkiye, AB-28 ülkeleri baz alındığında genç işsizlik oranının en yüksek olduğu ülkeler arasındadır. Ancak burada değinilmesi gereken önemli husus, genç işsizliği Türkiye’den yüksek olan Avrupa Birliği ülkelerinde genç işsizlik oranları düşüş eğilimi içerisindeyken, Türkiye, AB-28 ülkelerine göre genç işsizlik oranı artan tek ülke konumundadır. Türkiye’de, AB ülkelerinden farklı olarak çalışma çağındaki genç nüfusun artış eğiliminde olması da genç nüfus potansiyelinin değerlendirilememesi halinde ülke ekonomisi için önemli bir tehdit oluşturmaktadır.

Çalışmada elde edilen bulgular neticesinde, iktisadi teori ile tutarlı bir şekilde ekonomik büyüme genç işsizlik oranlarının azalmasını desteklemektedir. Ancak ülke ekonomilerinde istihdam yaratmayan büyüme olgusunun belirgin hale gelmesi aktif

istihdam politikalarına olan gereksinime işaret etmektedir. Avrupa İstihdam Stratejisi'nin de odak noktalarından olan 'büyümede istihdam yoğunluğunun artırılması' ile maliyetli ancak başarı ihtimali yüksek olan aktif politikalar, Batı Avrupa ülkeleri ile krizden derin şekilde etkilenen Baltık Ülkeleri'nde genç işsizlik sorununun azalmasında önemli paya sahip olmuştur. Türkiye'de de ekonomik büyümeyi destekleyecek ölçüde istihdam oluşmaması, aktif işgücü politikalarının etkin şekilde uygulanmasını gerektirmektedir. Özellikle genç işgücüne odaklanılarak yeni işlerin ve yeni mesleklerin oluşturulması ile yeni istihdam alanları yaratılması gerekmektedir.

Genç işsizlikte en önemli problem eğitim hayatından çalışma hayatına geçişlerde yaşanmaktadır. Gençlere beceri ve nitelik kazandırma adına meslek okullarının etkinliği artırılmalıdır. Mesleki eğitim niteliğinin artırılması ile genç işsizlik sorununun yapısal hale gelmesine neden olan beceri uyumsuzluğunun önüne geçilmelidir. Avrupa Birliği ülkelerine baktığımızda genç işsizlik oranları, teorik beklentilerle uyumlu şekilde eğitim seviyesi artış gösterdikçe azalmaktadır. Ancak Türkiye'de bu durumun tam tersine, eğitilmiş gençler arasında işsizlik oldukça yaygın olup, gençler arasında eğitim seviyesi arttıkça genç işsizlik oranları da artış göstermektedir. Bu çarpıcı gerçek ülkenin en önemli sorunu haline gelirken, eğitilmiş gençleri özümseyecek işler üretilmemekte, eğitilmiş gençlerin nitelikleri ise iş piyasasında uyumlu olmamaktadır. Dolayısıyla, eğitim sisteminin işgücü piyasasının gereksinimlerine göre oluşturulması, danışmanlık hizmetlerinin eğitim çağından itibaren başlaması, eğitim sistemlerinin hayat boyu öğrenme stratejilerini kapsar şekilde oluşturulması, gençlerin erken yaşta okulu bırakma oranlarının düşürülmesine yönelik politikalar uygulanması yalnız Türkiye için değil genç işsizlik sorunu ile mücadele eden Avrupa Birliği ülkeleri için de önemlidir.

Genç nüfus istihdamını artırmaya yönelik politikaların oluşturulması, gençlerin güvenilir işgücü olanaklarına sahip olması açısından önemlidir. Gençler arasında girişimciliğin teşvik edilmesinin yanında, yeni işçi alımının işverenler açısından ciddi bir maliyet olarak görülmesini engelleyecek sübvansiyonların sağlanması gerekmektedir. Bunun yanında, kayıtdışı ekonominin kontrol altında tutulması ile gençlerin düşük ücretler ile yasal güvence ve sosyal güvenlik sistemi korumasından yararlanmadan çalışmalarının önüne geçilmelidir.

Ampirik bulgular neticesinde finansal krizler ve ekonomik büyüme sürecinde yaşanan dalgalanmalar ile ortaya çıkan konjonktürel (dönemsel) işsizlik genç işgücünü daha fazla etkilemekte olup, işsizliğin yapısal hale gelmemesi açısından sanayileşme ve üretim odaklı ekonomi politikaları takip edilmelidir.

KAYNAKÇA

- Abel, A. B., Bernanke, B. S., & Croushore, D. (2008). *Macroeconomics* (6th edn). *Boston: Pearson Education*
- Acemoglu, D., Laibson, D., & List, J. A. "Macroeconomics" Pearson Education Global Edition (2016)
- Akbaş, G., & Apar, A. (2010). Avrupa 2020 Stratejisi: Akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyüme için Avrupa Stratejisi özet bilgi notu. *TC Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, Ankara.*
- Akhtar, S., & Shahnaz, L. (2006). Understanding The Youth Unemployment Conundrum in Pakistan: A Macro-Micro Analysis. *Indian Journal of Labour Economics*, 49(2), 233-248.
- Aktan, C. C. (2010). Monetarizm ve Rasyonel Beklentiler Teorisi. *Politik İktisat, Anadolu Matbaacılık, İzmir*
- Alabaş, A. (2007). Uzun süreli işsizler ve uzun süreli işsizliği azaltmada İşkur'un önemi. *Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü Uzmanlık Tezi, Ankara.*
- Alkan, I. (2015). The Problematic Of Youth Unemployment In Turkey. *In EY International Congress on Economics II (EYC2015), November 5-6, 2015, Ankara, Turkey (No. 32). Ekonomik Yaklasim Association.*
- Anyanwu, J. C. (2013). Characteristics and macroeconomic determinants of youth employment in Africa. *African Development Review*, 25(2), 107-129.
- Anselin, L. (1988). *Spatial econometrics: Models and methods. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.*
- Arpaia, A., & Curci, N. (2010). EU labour market behaviour during the great recession. *Economic papers*, (405), 1-51.
- Assaad, R., & Roudi-Fahimi, F. (2007). *Youth in the Middle East and North Africa: Demographic opportunity or challenge. Washington, DC: Population Reference Bureau.*
- Ay, S., (2012). Türkiye'de işsizliğin nedenleri: İstihdam politikaları üzerine bir Değerlendirme. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(2), 321-341.
- Ayres, S. (2013). The high cost of youth unemployment. *Washington: Center for American Progress.*

- Azariadis, C., & Stiglitz, J. E. (1983). Implicit contracts and fixed price equilibria. *The Quarterly Journal of Economics*, 2-22.
- Baltagi, B. (2008). *Econometric analysis of panel data*. John Wiley & Sons.
- Baltagi, B. H., & Wu, P. X. (1999). Unequally spaced panel data regressions with AR (1) disturbances. *Econometric Theory*, 15(6), 814-823.
- Barışık, S., Çevik, E. İ., & Çevik, N. K. (2010). Türkiye’de Okun yasası, asimetri ilişkisi ve istihdam yaratmayan büyüme: Markov-switching yaklaşımı. *Maliye Dergisi*, 159(2).
- Bayraktar, S., & İncekara, A. (2013). Türkiye’nin genç işsizlik profili. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 4(1), 15-38.
- Beck, N., & Katz, J. N. (1995). What to do (and not to do) with time-series cross-section data. *American political science review*, 89(3), 634-647.
- Bell, D., & Blanchflower, D. (2010). Youth unemployment: déjà vu?.
- Bell, D., & Blanchflower, D. G. (2011). Young people and the Great Recession. *Oxford Review of Economic Policy*, 27(2), 241-267.
- Bergemann, A., & Van den Berg, G. J. (2008). Active Labor Market Policy Effects for Women in Europe—A Survey. *Annales d'Economie et de Statistique*, 385-408.
- Beveridge, W. H. (2014). *Full Employment in a Free Society (Works of William H. Beveridge): A Report* (Vol. 6). Routledge.
- Bhargava, A., Franzini, L., & Narendranathan, W. (1982). Serial correlation and the fixed effects model. *The Review of Economic Studies*, 49(4), 533-549.
- Biçerli, M. Kemal. *Çalışma ekonomisi*. Beta yayınları, 9.Bası (2016)
- Blanchard, O. J., Diamond, P., Hall, R. E., & Yellen, J. (1989). The beveridge curve. *Brookings papers on economic activity*, 1989(1), 1-76.
- Blanchard, O. (2006). European unemployment: the evolution of facts and ideas. *Economic policy*, 21(45), 6-59.
- Blanchard, O., & Wolfers, J. (2000). The role of shocks and institutions in the rise of European unemployment: the aggregate evidence. *The Economic Journal*, 110(462), 1-33.
- Bleakley, H., & Fuhrer, J. C. (1997). Shifts in the Beveridge curve, job matching, and labor market dynamics. *New England Economic Review*, 3.
- Bonakele, C. F. (2016). *The socio-economic impact of youth unemployment in a local municipality of the North West Province* (Doctoral dissertation, North-West University (South Africa), Potchefstroom Campus).

- Borjas, G. J., & Van Ours, J. C. (2005). *Labor economics* (Third edition). Boston, MA: McGraw-Hill.
- Breusch, T. S., & Pagan, A. R. (1979). A simple test for heteroscedasticity and random coefficient variation. *Econometrica: Journal of the Econometric Society*, 1287-1294.
- Breusch, T. S., & Pagan, A. R. (1980). The Lagrange multiplier test and its applications to model specification in econometrics. *The Review of Economic Studies*, 47(1), 239-253.
- Brown, M. B., & Forsythe, A. B. (1974). The small sample behavior of some statistics which test the equality of several means. *Technometrics*, 16(1), 129-132.
- Bruno, G. S., Marelli, E., & Signorelli, M. (2014). The rise of NEET and youth unemployment in EU regions after the crisis. *Comparative Economic Studies*, 56(4), 592-615.
- Büyükakın, T. (2007). Yeni Keynesyen İktisat mı, Yeni Neo-Klasik Sentez mi?.
- Calderon, E. R. (2004). Getting young people into work: A challenge and an opportunity. *Policy Proposal for Decent Work*. Geneva: ILO. p65-76.
- Caporale, G. M., & Gil-Alana, L. (2014). Youth unemployment in Europe: Persistence and macroeconomic determinants. *Comparative Economic Studies*, 56(4), 581-591.
- Carmichael, F., & Ward, R. (2001). Male unemployment and crime in England and Wales. *Economics Letters*, 73(1), 111-115.
- Casson, M. (1979). *Youth unemployment*. Springer, Great Britain.
- Ceylan-Ataman, Berrin. ‘’ Çalışma Ekonomisi Teori ve Politikalar’’ 2.Baskı (2016)
- Choudhry, M. T., Marelli, E., & Signorelli, M. (2012). Youth unemployment rate and impact of financial crises. *International journal of manpower*, 33(1), 76-95.
- Choudhry, M. T., Marelli, E., & Signorelli, M. (2013). Youth and total unemployment rate: the impact of policies and institutions. *Rivista internazionale di scienze sociali*, 1(1), 63-86.
- Choudhry, M., Marelli, E., & Signorelli, M. (2014) Key Determinants of Youth Unemployment in OECD Countries.
- Clark, K. B., & Summers, L. H. (1982). The dynamics of youth unemployment. In *The youth labor market problem: Its nature, causes, and consequences* (pp. 199-234). University of Chicago Press.

- Coenjaerts, C., Ernst, C., Fortuny, M., Rei, D., & Pilgrim, I. M. (2009). Youth employment. *Promoting propoor growth: Employment*, 119-131.
- Cook, R. D., & Weisberg, S. (1983). Diagnostics for heteroscedasticity in regression. *Biometrika*, 70(1), 1-10.
- Coşan, B., Şahin, Ş., & Yörübulut, M. Ç. (2017). Küresel Ekonominin Kronik Sorunsalı Genç İşsizlik: Türkiye-Güney Avrupa (İspanya, İtalya, Portekiz, Yunanistan) Ülkelerinin Karşılaştırması. *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 220-238.
- Çavdar, O. (2017). "Gençlere Yönelik İş ve Meslek Danışmanlığı Hizmetleri", *İŞKUR, İstihdamda 3i, sayı 23*, s.70-71.
- Çondur, F., & Bölükbaş, M. (2014). Türkiye'de İşgücü Piyasası ve Genç İşsizlik-Büyüme İlişkisi Üzerine Bir İnceleme. *Amme İdaresi Dergisi*, 47(2).
- Çondur, F., & Şimşir, N. C. (2017). Türkiye’de eğitim harcamaları, ekonomik büyüme ve genç işsizlik ilişkilerinin analizi. *The Journal of International Scientific Researches*, 2(6), 44-59.
- Delors, J. (1993). White paper on Growth, competitiveness and employment. *European Commission*.
- De Lange, M., Gesthuizen, M., & Wolbers, M. H. (2014). Youth labour market integration across Europe: The impact of cyclical, structural, and institutional characteristics. *European Societies*, 16(2), 194-212.
- Demidova, O., & Signorelli, M. (2012). Determinants of youth unemployment in Russian regions. *Post-Communist Economies*, 24(2), 191-217.
- Dietrich, H. (2012). Youth unemployment in Europe. *Theoretical considerations and empirical findings*. Available at: library.fes.de/pdf-files/id/ipa/09227.pdf. Last access, 16(7), 2012.
- Dietrich, H., & Möller, J. (2015). Youth unemployment in Europe—business cycle and institutional effects. *International Economics and Economic Policy*, 13(1), 5-25.
- DPT (1962). Birinci beş yıllık kalkınma planı: 1963-1967. *Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı*, 20, 2012.
- DPT (1967). İkinci beş yıllık kalkınma planı: 1968-1972. *Ankara, DPT*.
- DPT (1973). Üçüncü beş yıllık kalkınma planı: 1973-1977. *Ankara, DPT*.
- DPT (1985). *Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1985-1989*. TC Başbakanlık, Devlet Planlama Teşkilatı.

- DPT (1990). *Altıncı beş yıllık kalkınma planı 1990-1994*. TC Başbakanlık Devlet Planlama, Teşkilatı.
- DPT (1996). *Yedinci Beş Yıllık kalkınma planı 1996-2000*. TC Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı.
- DPT (2001). *Sekizinci beş yıllık kalkınma planı (2001-2005)*: TC Başbakanlık, Devlet Planlama Teşkilatı.
- DPT (2008). *Dokuzuncu Kalkınma Planı: 2007-2013*. TC Başbakanlık, Devlet Planlama Teşkilatı.
- DPT (2013). *Onuncu Kalkınma Planı: 2014-2018*. TC Başbakanlık, Devlet Planlama Teşkilatı.
- Driscoll, J. C., & Kraay, A. C. (1998). Consistent covariance matrix estimation with spatially dependent panel data. *Review of economics and statistics*, 80(4), 549-560.
- Durak, Ş., & Kaya, V. (2014). Türkiye’de İşsizlik ve İşsizliği Azaltmaya Yönelik Politikalar: Tarihsel Bir Bakış. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 28(2).
- Ersöz, H. Y., Özdemir, S., & Sarıoğlu, İ. (2006). İşsizlik Sorununun Çözümünde KOBİ’lerin Desteklenmesi.
- European Comission (2010), Employment in Europe 2010, Prepared by Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities; Employment Analysis Unit D.1., Brussels, October 2010.
- European Comission (2016), Employment in Europe 2016, Prepared by Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities; Employment Analysis Unit D.1., Brussels, December 2016.
- European Commission (2018), Turkey 2018 report, <https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/20180417-turkey-report.pdf> (Erişim Tarihi: 11.10.2017).
- Eurostat Yearbook (2017), Eurostat Regional Yearbook *Luxembourg: Publications Office of the European Union*.
- E. Roy Weintraub, (1993), Neoclassical Economics, The Concise Encyclopedia of Economics. 1993. Library of Economics and Liberty. Erişim tarihi: 20.09.2017 <http://www.econlib.org/library/Enc1/NeoclassicalEconomics.html>

- Eicker, F. (1967). Limit theorems for regressions with unequal and dependent errors. In Proceedings of the fifth Berkeley symposium on mathematical statistics and probability (Vol. 1, No. 1, pp. 59-82).
- Elliott, R. F., & Beşeli, M. (1997). *Karşılaştırmalı çalışma ekonomisi*. Ankara Üniv.
- Ercan, H. (2007). *Youth employment in Turkey*. International Labour Office.
- Erday, A. U. (2009). Dünyada Genç İşsizliği Sorununun Çözümüne Yönelik Ulusal Politikalar ve Türkiye. *Çalışma ve Toplum*, 3, 133-162.
- Erdem, E., & Tugcu, C. T. (2012). Higher Education and Unemployment: a cointegration and causality analysis of the case of Turkey. *European Journal of Education*, 47(2), 299-309.
- Eren, A. (2011). Sir William Petty: Merkantilist Bir Düşünür Mü?. *Ekonomik Yaklaşım*, 22(79), 45-70.
- Erikli, S. (2016). Genç Yoksulluğunun Temel Belirleyicileri: Eğitim ve Düzgün İş. *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(1), 283-302.
- Ehrenberg, R. G., & Smith, R. S. (2016). *Modern labor economics: Theory and public policy*. Routledge.
- Filiztekin, A. (2009). Regional unemployment in Turkey. *Papers in regional science*, 88(4), 863-878.
- Fisunoğlu, M., & Köksel, B. (2009). Keynes devrimi ve Keynesyen iktisat. *Ekonomik Yaklaşım*, 20(70), 31-60.
- Fougère, D., Kramarz, F., & Pouget, J. (2009). Youth unemployment and crime in France. *Journal of the European Economic Association*, 7(5), 909-938.
- Franzese Jr, R. J., & Hays, J. C. (2006). Strategic interaction among EU governments in active labor market policy-making: Subsidiarity and policy coordination under the European employment strategy. *European Union Politics*, 7(2), 167-189.
- Freeman, R. B. (1979). Why is there a youth labor market problem?.
- Frees, E. W. (1995). Assessing cross-sectional correlation in panel data. *Journal of econometrics*, 69(2), 393-414.
- Frees, E. W. (2004). *Longitudinal and panel data: analysis and applications in the social sciences*. Cambridge University Press.
- Friedman, M. (1937). The use of ranks to avoid the assumption of normality implicit in the analysis of variance. *Journal of the american statistical association*, 32(200), 675-701.

- Gençoğlu, A. Y. (2013). Ticari Kapitalizminden Sanayi Kapitalizmine: Merkantilizm, Liberalizm ve Marksizm. *Toplum Bilimleri Dergisi*, 7(13), 79-94.
- Gerard, M., Valsamis, D., Van der Beken, W., Johansson, E., & Rothfuss, C. (2012). Why invest in employment?. *A study on the cost of unemployment. Final Report on Behalf of European Federation for Services to Individuals, Kunstlaan, Brussels.*
- Goldsmith, A. H., Veum, J. R., & Darity, W. (1997). The impact of psychological and human capital on wages. *Economic inquiry*, 35(4), 815-829.
- Gordon, R. J. (1990). What is new-Keynesian economics?. *Journal of Economic Literature*, 28(3), 1115-1171.
- Goetschy, J. (1999). The European employment strategy: genesis and development. *European Journal of Industrial Relations*, 5(2), 117-137.
- Gottschalk, J. (2002). *Keynesian and monetarist views on the German unemployment problem: theory and evidence* (No. 1096). Kiel Working Paper.
- Göker, Z., & Dane K. Tam İstihdamın Sağlanmasında Maliye Politikasının Rolü ve Post-Keynesyen Çözüm Önerileri. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi* (26) 2013, 103-119
- Görlich, D., Stepanok, I., & Al-Hussami, F. (2013). *Youth unemployment in Europe and the world: Causes, consequences and solutions* (No. 59). Kiel Policy Brief, IfW.
- Greene, W. H. (2003). *Econometric analysis*. Pearson Education India.
- Greenwald, B. C., & Stiglitz, J. E. (1987). Keynesian, new Keynesian, and new classical economics
- Greenwald, B., & Stiglitz, J. (1993). New and old Keynesians. *The Journal of Economic Perspectives*, 7(1), 23-44.
- Gül, E., Ekinci, A., & Konya, S. (2009). *Türkiye'de istihdam politikaları: yapısal bir analiz*. Ekin Yayınevi.
- Gülel, F. E., & Tunca, H. (2017). Investigation of Youth Unemployment In Turkey With Spatial Interaction. *Unregistered Employment*, 108.
- Güloğlu, T. (2005). The reality of informal employment in Turkey.
- Günaydın, D., & Çetin, M. (2015). Genç işsizliğin temel makroekonomik belirleyicileri: ampirik bir analiz. *Pamukkale University Journal of Social Sciences Institute/Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (22).
- Gündoğan, N., Biçerli, M.K., Lordoğlu, K., Özkaplan N. (2013). Çalışma Ekonomisi. *Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.*

- Hall, Robert E. "A theory of the natural unemployment rate and the duration of employment." *Journal of monetary economics* 5.2 (1979): 153-169.
- Hinkley, D. V. (1977). Jackknifing in unbalanced situations. *Technometrics*, 19(3), 285-292.
- Hsiao, C. (2003). *Analysis of Panel Data*. Cambridge University. Press: New York
- Huber, P. J. (1967, June). The behavior of maximum likelihood estimates under nonstandard conditions. In *Proceedings of the fifth Berkeley symposium on mathematical statistics and probability* (Vol. 1, No. 1, pp. 221-233).
- Inozemtsev, E. (2016). The Youth Unemployment In Russia And Germany: A Spatial Panel Data Analysis. *Asian Journal of Science and Technology*, 7(11), 3700-3706.
- International Labour Organization (ILO), Global Employment Trends for Youth 2017, Geneva, ILO Pub., 2017
- International Labour Organization (ILO), World Employment Social Outlook 2017, Geneva, ILO Pub., 2017
- International Labour Organization (ILO), World Employment Social Outlook 2018, Geneva, ILO Pub., 2018
- Işığışok, Ö. *İstihdam ve işsizlik*. Dora Basım Yayın Dağıtım 3.Baskı, 2017.
- Işık, S. (2009). İstihdam Bağlamında Neo Liberal Yaklaşım Post Keynesyen Karşı Duruş: Devletin Nihai İşveren Olma Rolü. *İş, Güç" Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, 11(2).
- Jahan, S., Mahmud, A. S., & Papageorgiou, C. (2014). What is Keynesian economics. *Finance & Development*, 51(3), 53-54.
- Jensen, P., Rosholm, M., & Svarer, M. (2003). The response of youth unemployment to benefits, incentives, and sanctions. *European Journal of Political Economy*, 19(2), 301-316.
- Johnston, J. & Dinardo, J. (1997). *Econometrics Methods*. The McGraw-Hill Companies, Inc: Printed in the United States of America.
- Kabaklarlı, E., & Gür, M. (2011). Türkiye’de Genç İşsizlik Sorunu ve Ekonomik Belirleyicilerinin Uzun Dönem Eş-Bütünleşme Analizi. *Youth Unemployment Problem in Turkey and Analysis of Economic Determinants with Co-integration Model*, 1-16.
- Kablamacı, B. (2011). İçeridekiler-Dışarıdakiler Teorisi Üzerine Bir Değerlendirme. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 54-62.

- Kahraman, B. (2011). Youth employment and unemployment in developing countries: macro challenges with micro perspectives.
- Karabulut, A. (2007). Türkiye'deki işsizliği önlemede aktif istihdam politikalarının rolü ve etkinliği.
- Kavak, Y. (1997). Eğitim, İstihdam ve işsizlik ilişkileri. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(13).
- Kesici, M. R., & Selamoğlu, A. (2005). Genel Hatlarıyla Avrupa İstihdam Stratejisi Ve Geçirdiği Dönüşüm.
- Kevin D. Hoover. "New Classical Macroeconomics." *The Concise Encyclopedia of Economics*. 2008. Library of Economics and Liberty. Erişim Tarihi: 24.09.2017 <http://www.econlib.org/library/Enc/NewClassicalMacroeconomics.html>
- Kılıç, C., Bülbül, O. (2012), "Genç İşsizliğine İlişkin Teorik Çerçeve ve Dünyada Genç İstihdamının Durumu", *İŞKUR, İstihdamda 3i, sayı 7*, s.40-46.
- Kmenta, J. Elements of Econometrics. New York: Macmillan, 1971.
- Kok, W. (2004). Facing the challenge: the Lisbon strategy for growth and employment. Report from the High Level Group chaired by Wim Kok. *Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities*.
- Kolev, A., & Saget, C. (2005). Understanding youth labour market disadvantage: Evidence from south-east Europe. *Int'l Lab. Rev.*, 144, 161.
- Korkman, S. (2005). *Economic policy in the European Union*. New York: Palgrave Macmillan.
- Korkmaz, A., & Mahiroğulları, A. (2008). *İşsizlikle Mücadelede Emek Piyasası Politikaları-Türkiye ve AB Ülkeleri*. Ekin Basın Yayın Dağıtım. 3.Baskı 2013
- Laeven, L., & Valencia, F. (2013). Systemic banking crises database. *IMF Economic Review*, 61(2), 225-270.
- Lefresne, F. (1999). Employability at the heart of the European employment strategy. *Transfer: European review of labour and research*, 5(4), 460-480.
- Levene, H. (1960). Robust tests for equality of variances. In Contributions to Probability and Statistics, I. Olkin (ed.), 278-292. Palo Alto, California: Stanford University Press.
- Lo Duca, M., Koban, A., Basten, M., Bengtsson, E., Klaus, B., Kusmierczyk, P., ... & Peltonen, T. (2017). *A new database for financial crises in European countries* (No. 194). European Central Bank.

- Lordoğlu, K., & Özkaplan, N. (2007). Çalışma İktisadı, Düzeltilmiş Üçüncü Baskı, İstanbul: Der Yayınları.
- Machin, S., & Manning, A. (1999). The causes and consequences of longterm unemployment in Europe. *Handbook of labor economics*, 3, 3085-3139.
- MacKinnon, J. G., & White, H. (1985). Some heteroskedasticity-consistent covariance matrix estimators with improved finite sample properties. *Journal of econometrics*, 29(3), 305-325.
- Mahiroğulları, A. (2017). Türkiye'de Kayıtdışı İstihdam Ve Önlemeye Yönelik Stratejiler. *Suleyman Demirel University Journal of Faculty of Economics & Administrative Sciences*, 22(2).
- Masso, J., & Krillo, K. (2011). Labour markets in the Baltic States during the crisis 2008-2009: the effect on different labour market groups.
- McConnell Campbell R., Brue, Stanley L. and David A. Macpherson. *Contemporary labor economics*. McGraw-Hill Education, 2016.
- Mizuno, Keizo, Fumitoshi Mizutani, and Noriyoshi Nakayama. "Industrial diversity and metropolitan unemployment rate." *The Annals of Regional Science* 40.1 (2006): 157-172.
- Mosher, J. S., & Trubek, D. M. (2003). Alternative approaches to governance in the EU: EU social policy and the European employment strategy. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 41(1), 63-88.
- Murat, S., & Şahin, L. (2011). Gençlerin İstihdamı/İşsizliği Bakımından Türk Eğitim Sisteminin Değerlendirilmesi. *Çalışma ve Toplum*, 30, 93-135.
- Murat, S., & Şahin, L. (2011). Nedenleri Ve Sonuçları Bakımından Gençler Arasında Yaygınlaşan İşsizlik. *Sosyoloji Konferansları*, (44), 1-48.
- Mütevellioglu, N., Zanbak, M., & Mert, M. (2010). İşsizlik, üniversiteli gençlik ve gelecek: bir alan araştırmasının bulguları. *CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 11(1), 207-229.
- N. Gregory Mankiw. "New Keynesian Economics." *The Concise Encyclopedia of Economics*. 2008. Library of Economics and Liberty. Erişim Tarihi: 25.09.2017 <http://www.econlib.org/library/Enc/NewKeynesianEconomics.html>
- Newey, W. K., & Kenneth, D. West. 1987." A Simple, Positive Semi-defi and Autocorrelation Consistent Covariance Matrix.". *Econometrica*, 55(3), 7.
- Newey, W. K., & West, K. D. (1994). Automatic lag selection in covariance matrix estimation. *The Review of Economic Studies*, 61(4), 631-653.

- O'Higgins, N. (1997). The challenge of youth unemployment. *International Social Security Review*, 50(4), 63-93.
- O'Higgins, N. (2001). Youth unemployment and employment policy: A global perspective.
- O'Higgins, N. (2012). This time it's different? Youth labour markets during 'the Great Recession'. *Comparative Economic Studies*, 54(2), 395-412.
- Okun, A. M. (1963). Potential GNP: its measurement and significance (pp. 98-103). Yale University, Cowles Foundation for Research in Economics.
- Okur, A. (2015). *Türkiye'de genç işsizliği ve nedenleri*. Gazi Kitabevi.
- Önder, N. (2013). Türkiye'de Kadın İşgücünün Görünümü. *Calisma Dünyasi Dergisi*, 1(1).
- Öz, C. S., & Karagöz, S. (2015). Avrupa 2020 Hedeflerinin Avrupa İstihdam Stratejisi Çerçevesinde Degerlendirilmesi. *Bilgi Dergi*, 17(2), 99.
- Özcüre, G. (2014). Avrupa Birliği'nin istihdam ve sosyal politikası. Derin Yayınları.
- Özer, M., & Biçerli, K. (2003). Türkiye'de kadın işgücünün panel veri analizi.
- Özgüler, V. C. (2013). Avrupa Birliği ve Türkiye İşgücü Piyasalarının Karşılaştırmalı Analizi. Basım. İstanbul: Cinius Yayınları.
- Parks, R. W. (1967). Efficient estimation of a system of regression equations when disturbances are both serially and contemporaneously correlated. *Journal of the American Statistical Association*, 62(318), 500-509.
- Pastore, F., & Giuliani, L. (2015). The determinants of youth unemployment. A panel data analysis. *Discussion Papers 2_2015. CRISEI, University of Naples" Parthenope", Italy Google Scholar*.
- Perugini, C., & Signorelli, M. (2010). Youth labour market performance in European regions. *Economic change and restructuring*, 43(2), 151-185.
- Pesaran, M. H. (2004). General diagnostic tests for cross section dependence in panels. CESifo Working Paper Series No. 1229; IZA Discussion Paper No. 1240.
- PETTY, William, (1963), A Treatise of Taxes and Contributions, The Economic Writings of Sir William Petty (der. C. H. Hull), Augustus M Kelley, New York, s. 1-97.
- Rodriguez, R., Warmerdam, J., & Triomphe, C. E. (2010). The Lisbon Strategy 2000-2010: An analysis and evaluation of the methods used and results achieved. *Final report of directorate general for internal policies requested by European Parliament's Committee on Employment and Social Affairs*.

- Romero-Avila, D., & Usabiaga, C. (2009). The Unemployment Paradigms Revisited: A Comparative Analysis of US State and European Unemployment. *Contemporary Economic Policy*, 27(3), 321.
- Sapancali, F. (2007). Türkiye’de işgücü piyasası, sorunlar ve politikalar. *Türk Ağır Sanayii ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası (TÜHİS) İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, 21(2-3), 8-30.
- Sayın, F. (2011). Türkiye’de 1988-2010 döneminde eğitim ve büyümenin genç işsizliğine etkisinin analizi.
- Smith, A. (1776). An inquiry into the nature and causes of the wealth of nations: Volume One. London: printed for W. Strahan; and T. Cadell.
- Snowdon, B., & Vane, H. R. (2005). *Modern macroeconomics: its origins, development and current state*. Edward Elgar Publishing.
- Takım, A. (2011). Türkiye’de 1960-1980 yılları arasında uygulanan kalkınma planlarında maliye politikaları. *Maliye Dergisi*, 160, 154-176.
- Tansel, A., & Taşçı, H. M. (2010). Hazard analysis of unemployment duration by gender in a developing country: The case of Turkey. *Labour*, 24(4), 501-530.
- Tasci, H. M., & Ozdemir, A. R. (2006). Trends in Long-Term Unemployment and Determinants of Incidence of Long-Term Unemployment in Turkey.
- Tatoğlu, F. Y. (2005). *Sermaye Piyasası’nda Riskin Sınırlı Bağımlı Değişkenli Panel Veri Modelleri ile Analizi*. Yayınlanmamış doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Tatoğlu, F. Y. (2010). Türkiye ve Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerde İşsizlik ve Büyüme. *İstanbul: Sahaflar Kitap Sarayı*.
- Tatoğlu, F. Y. (2016). *İleri panel veri analizi: stata uygulamalı*. Beta.
- Taymaz, E., & Özler, S. (2004). Labor market policies and EU accession: Problems and prospects for Turkey. *ECONOMIC REFORM & ACCESSION TO THE EUROPEAN UNION*, 223.
- Tomić, I. (2016). What drives youth unemployment in Europe?. *Radni materijali Ekonomskog instituta, Zagreb*, (1), 5-40.
- Toprak, M., & Erdogan, A. (2012). Yaşamboyu Öğrenme: Kavram, Politika, Araçlar ve Uygulama (Lifelong Learning: Concept, Policy, Instruments and Implementation).
- Tunali, I., & Ercan, H. (2003). Background study on labour market and employment in Turkey. *European training Foundation, Torino (June 2003)*.

- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) 13. Çalışma İstatistikçileri Konferansı, Ekim 1982
<https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=2791>
- Ünsal, Erdal M. "Makro İktisat (Gözden Geçirilmiş Sekizinci Baskı)." Ankara: İmaj Yayıncılık (2009).
- Van Rie, Tim., & Marx, I. (2012). The European Union at work? The European employment strategy from crisis to crisis. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 50(2), 335-356.
- Verick, S. (2009). Who is hit hardest during a financial crisis? The vulnerability of young men and women to unemployment in an economic downturn.
- Walsh, K. (2009). The development of employment policy in the EU leading up to the European Employment Strategy 1997, European Employment Observatory
- White, H. (1980). A heteroskedasticity-consistent covariance matrix estimator and a direct test for heteroskedasticity. *Econometrica: Journal of the Econometric Society*, 817-838.
- White, S., & Kenyon, P. (1999). *InFocus programme on skills, knowledge and employability* (No. 1). Skills working paper.
- Woessmann, L. (2016). The economic case for education. *Education Economics*, 24(1), 3-32.
- Wooldridge, J. M. (2002). *Econometric analysis of cross section and panel data*. MIT press.
- Yıldız, E. (2016). İstihdamda ve Eğitimde Yer Almayan Gençlerin (NEET) Türkiye'deki Durumu ve Öneriler. *İstihdamda 3İ Dergisi*, Ağustos 2015-Ocak 2016
- Yılmaz, T., Fidan, F., & Karataş, V. (2004). İşsizliğin Sosyo-Psikolojik Sonuçları: Sosyo-Demografik Özelliklere Göre Bireylerin Tutumları Bir Alan Araştırması. *Sosyal Siyaset Konferansları*, 48, 173.
- <http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Glossary:Employment> Erişim tarihi: 10.10.2017
- <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=778> Erişim tarihi: 10.10.2017
- http://www.tuik.gov.tr/MicroVeri/Hia_2011/turkce/metaveri/tanim/index.html Erişim tarihi: 10.10.2017
- https://statik.iskur.gov.tr/tr/proje_protokol/isgucu_uyum.htm Erişim tarihi: 17.03.2018
- <http://www.un.org/esa/socdev/documents/youth/fact-sheets/youth-definition.pdf> Erişim tarihi: 23.03.2018

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı: Kıvanç Güney

Doğum Yeri-Yılı: Adana, 1989

E Posta: kiwancguney@hotmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

Yüksek Lisans: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Ana Bilim Dalı (09.2015 – 2019)

Üniversite (Lisans): Çağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İngilizce İşletme Bölümü Başarı Burslu (%100) (09.2006 – 06.2010),

Üniversite (Lisans): Matej Bel University Ekonomi Fakültesi (Erasmus) (09.2008 – 06.2009)

Lise: Özel Çukurova Bilfen Okulları, Adana (2003-2006)

İş Denevimleri

Kobi Bankacılığı Portföy Yönetmeni: Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş. (02.2018 – Devam Ediyor)

Kredi Tahsis Yönetmeni: Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş. Akdeniz ve Güneydoğu Kredi Bölge Müdürlüğü (04.2017 – 02.2018)

Kredi Tahsis Yetkilisi: Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş. Akdeniz ve Güneydoğu Kredi Bölge Müdürlüğü (01.2015 – 04.2017)

Kredi Tahsis Yetkili Yardımcısı: QNB Finansbank A.Ş. Çukurova Kredi Bölge Müdürlüğü (03.2013 – 01.2015)

Yabancı Dil: İngilizce (İyi Seviyede), İspanyolca (Orta Seviyede)

Sertifika: Drexel University Business English Programme, Philadelphia (09.2010 – 05.2011)